

Zbiór Orzeczeń

WYROK SĄDU (trzecia izba)

z dnia 11 lipca 2014 r. *

Konkurencja — Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki — Rynek wosków parafinowych — Rynek gaczu parafinowego — Decyzja stwierdzająca naruszenie art. 81 WE — Ustalanie cen i podział rynków — Odpowiedzialność spółki dominującej za naruszenia reguł konkurencji popełnione przez jej spółki zależne i przez wspólne przedsiębiorstwo, w którym spółka dominująca ma częściowy udział — Decydujący wpływ wywierany przez spółkę dominującą — Domniemanie w przypadku posiadania całości kapitału — Następstwo prawne przedsiębiorstw — Proporcjonalność — Równość traktowania — Wytoczne w sprawie obliczania kwoty grzywny z 2006 r. — Okoliczności obciążające — Rola przywódcy — Górna granica grzywny — Nieograniczone prawo orzekania

W sprawie T-541/08,

Sasol, z siedzibą w Rosebank (Republika Południowej Afryki),

Sasol Holding in Germany GmbH, z siedzibą w Hamburgu (Niemcy),

Sasol Wax International AG, z siedzibą w Hamburgu,

Sasol Wax GmbH, z siedzibą w Hamburgu,

reprezentowane przez adwokatów W. Boscha, U. Denzela i C. von Köckritza,

strona skarżąca,

przeciwko

Komisji Europejskiej, reprezentowanej przez F. Castilla de la Torrego oraz R. Sauera, działających w charakterze pełnomocników, wspieranych przez adwokata M. Gray,

strona pozwana,

mającej za przedmiot, tytułem żądania głównego, wniosek o stwierdzenie częściowej nieważności decyzji Komisji C(2008) 5476 wersja ostateczna z dnia 1 października 2008 r. dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 81 [WE] oraz w art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/39.181 – Woski do świec), jak również, tytułem żądania ewentualnego, wniosek o uchylenie grzywny nałożonej na skarżące lub o obniżenie jej kwoty,

SĄD (trzecia izba),

w składzie: O. Czúcz (sprawozdawca), prezes, I. Labucka i D. Gratsias, sędziowie,

* Język postępowania: angielski.

sekretarz: N. Rosner, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 3 lipca 2013 r.,
wydaje następujący

Wyrok

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu

1. Postępowanie administracyjne i wydanie zaskarżonej decyzji

- 1 Decyzją C(2008) 5476 wersja ostateczna z dnia 1 października 2008 r. dotyczącą postępowania przewidzianego w art. 81 [WE] oraz w art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/39.181 – *Woski do świec*) (zwaną dalej „zaskarżoną decyzją”) Komisja Wspólnot Europejskich stwierdziła, że skarżące, Sasol Wax GmbH, Sasol Wax International AG, Sasol Holding in Germany GmbH i Sasol (zwaną dalej „Sasol Ltd”) (skarżące zwane dalej łącznie „grupą Sasol”), wraz z innymi przedsiębiorstwami naruszyły art. 81 ust. 1 WE i art. 53 ust. 1 porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG), uczestnicząc w kartelu na rynku wosków parafinowych w EOG oraz na niemieckim rynku gaczu parafinowego.
- 2 Adresatami zaskarżonej decyzji są, poza grupą Sasol, następujące spółki: ENI SpA, Esso Deutschland GmbH, Esso Société anonyme française, ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA i Exxon Mobil Corp. (zwane dalej łącznie „grupą ExxonMobil”), H&R ChemPharm GmbH, H&R Wax Company Vertrieb GmbH i Hansen & Rosenthal KG (zwane dalej łącznie „grupą H&R”), Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG, MOL Nyrt., Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA, Repsol Petróleo SA i Repsol YPF SA (zwane dalej łącznie „grupą Repsol”), Shell Deutschland Oil GmbH, Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, Deutsche Shell GmbH, Shell International Petroleum Company Ltd, The Shell Petroleum Company Ltd, Shell Petroleum NV i The Shell Transport and Trading Company Ltd (zwane dalej łącznie „grupą Shell”), RWE Dea AG i RWE AG (zwane dalej łącznie „grupą RWE”), jak również Total SA i Total France SA (zwane dalej łącznie „grupą Total”) (motyw 1 zaskarżonej decyzji).
- 3 Woski parafinowe są produkowane w rafineriach z ropy naftowej. Wykorzystuje się je do produkcji wyrobów takich jak świece, produkty chemiczne, opony i wyroby samochodowe, a także w sektorach gumy, opakowań, klejów i gum do żucia (motyw 4 zaskarżonej decyzji).
- 4 Gacz parafinowy jest surowcem niezbędnym do wyrobu wosków parafinowych. Powstaje w rafineriach jako produkt uboczny przy produkcji olejów bazowych z ropy naftowej. Sprzedaje się go także odbiorcom końcowym, na przykład producentom płyt wiórowych (motyw 5 zaskarżonej decyzji).
- 5 Komisja rozpoczęła swoje dochodzenie po tym, jak spółka Shell Deutschland Schmierstoff poinformowała ją pismem z dnia 17 marca 2005 r. o istnieniu kartelu, składając do niej wniosek o zwolnienie z grzywny na podstawie komunikatu Komisji w sprawie zwolnienia z grzywien oraz zmniejszania grzywien w przypadkach karteli (Dz.U. 2002, C 45, s. 3, zwanego dalej „komunikatem w sprawie współpracy z 2002 r.”) (motyw 72 zaskarżonej decyzji).
- 6 W dniach 28 i 29 kwietnia 2005 r. Komisja przeprowadziła, na podstawie art. 20 ust. 4 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 [WE] i 82 [WE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1), kontrole na miejscu w pomieszczeniach spółek „H&R/Tudapetrol”, ENI, MOL, a także w pomieszczeniach należących do spółek grup Sasol, ExxonMobil, Repsol i Total (motyw 75 zaskarżonej decyzji).

- 7 W dniach 25–29 maja 2007 r. Komisja skierowała do każdej ze spółek wymienionych w pkt 2 powyżej, w tym do skarżących, pismo w sprawie przedstawienia zarzutów (motyw 85 zaskarżonej decyzji). Pismem z dnia 13 sierpnia 2007 r. spółki Sasol Wax i Sasol Wax International wspólnie odpowiedziały na to pismo. Pismem z tego samego dnia spółki Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd. również wspólnie odpowiedziały na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów.
- 8 W dniach 10 i 11 grudnia 2007 r. Komisja przeprowadziła przesłuchanie, w którym uczestniczyły skarżące (motyw 91 zaskarżonej decyzji).
- 9 W zaskarżonej decyzji na podstawie dostępnych dowodów Komisja stwierdziła, że adresaci tej decyzji, stanowiący większość producentów wosków parafinowych i gaczu parafinowego w EOG, uczestniczyli w jednolitym, złożonym i ciągłym naruszeniu art. 81 WE i art. 53 porozumienia EOG, obejmującym terytorium EOG. Naruszenie to polegało na porozumieniach lub uzgodnionych praktykach dotyczących ustalania cen oraz wymiany i ujawniania poufnych informacji handlowych odnoszących się do wosków parafinowych (naruszenie zwane dalej „główną częścią naruszenia”). W przypadku grupy RWE (a następnie grupy Shell), grupy ExxonMobil, spółki MOL, grup Repsol, Sasol i Total naruszenie odnoszące się do wosków parafinowych dotyczyło także podziału klientów lub rynków (naruszenie zwane dalej „drugą częścią naruszenia”). Ponadto naruszenie, jakiego dopuściły się grupy RWE, ExxonMobil, Sasol i Total, dotyczyło także gaczu parafinowego sprzedawanego klientom końcowym na rynku niemieckim (i jest zwane dalej „częścią naruszenia dotyczącą gaczu parafinowego”) (motywy 2, 95, 328 i art. 1 zaskarżonej decyzji).
- 10 Noszące znamiona naruszenia praktyki skonkretyzowały się podczas antykonkurencyjnych spotkań zwanych przez ich uczestników „spotkaniami technicznymi”, a czasami spotkaniami „Blauer Salon”, oraz podczas „spotkań w przedmiocie gaczu parafinowego”, poświęconych właśnie kwestiom związanym z gaczem parafinowym.
- 11 Grzywny nałożone w niniejszej sprawie zostały obliczone na podstawie wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 23 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1/2003 (Dz.U. 2006, C 210, s. 2) (zwanych dalej „wytycznymi z 2006 r.”), które obowiązywały w momencie doręczenia wymienionym w pkt 2 powyżej spółkom pisma w sprawie przedstawienia zarzutów.
- 12 Zaskarżona decyzja stanowi między innymi, co następuje:

„Artykuł 1

Następujące przedsiębiorstwa naruszyły art. 81 ust. 1 [WE], a od dnia 1 stycznia 1994 r. – art. 53 porozumienia EOG, uczestnicząc we wskazanych okresach w ciągłym porozumieniu lub uzgodnionej praktyce w sektorze wosków parafinowych na wspólnym rynku, a od dnia 1 stycznia 1994 r. – w EOG:

[...]

Sasol Wax GmbH: od dnia 3 września 1992 r. do dnia 28 kwietnia 2005 r.;

Sasol Wax International AG: od dnia 1 maja 1995 r. do dnia 28 kwietnia 2005 r.;

Sasol Holding in Germany GmbH: od dnia 1 maja 1995 r. do dnia 28 kwietnia 2005 r.;

Sasol [Ltd]: od dnia 1 maja 1995 r. do dnia 28 kwietnia 2005 r.;

[...]

W przypadku następujących przedsiębiorstw naruszenie dotyczy także, w odniesieniu do wskazanych okresów, gaczu parafinowego sprzedawanego klientom końcowym na rynku niemieckim:

[...]

Sasol Wax GmbH: od dnia 30 października 1997 r. do dnia 12 maja 2004 r.;

Sasol Wax International AG: od dnia 30 października 1997 r. do dnia 12 maja 2004 r.;

Sasol Holding in Germany GmbH: od dnia 30 października 1997 r. do dnia 12 maja 2004 r.;

Sasol [Ltd]: od dnia 30 października 1997 r. do dnia 12 maja 2004 r.;

[...]

Artykuł 2

Z tytułu naruszenia, o którym mowa w art. 1, nakłada się następujące grzywny na:

ENI SpA: 29 120 000 EUR;

Esso Société anonyme française: 83 588 400 EUR,

z której to kwoty odpowiadają solidarnie:

ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA i ExxonMobil Corporation w odniesieniu do kwoty 34 670 400 EUR, w tym solidarnie z Esso Deutschland GmbH w odniesieniu do kwoty 27 081 600 EUR;

Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG: 12 000 000 EUR;

Hansen & Rosenthal KG solidarnie z H&R Wax Company Vertrieb GmbH: 24 000 000 EUR,

z której to kwoty odpowiada solidarnie:

H&R ChemPharm GmbH w odniesieniu do kwoty 22 000 000 EUR;

MOL Nyrt.: 23 700 000 EUR;

Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA solidarnie z Repsol Petróleo SA i Repsol YPF SA: 19 800 000 EUR;

Sasol Wax GmbH: 318 200 000 EUR,

z której to kwoty odpowiadają solidarnie:

Sasol Wax International AG, Sasol Holding in Germany GmbH i Sasol [Ltd] w odniesieniu do kwoty 250 700 000 EUR;

Shell Deutschland Oil GmbH, Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, Deutsche Shell GmbH, Shell International Petroleum Company Limited, The Shell Petroleum Company Limited, Shell Petroleum NV i The Shell Transport and Trading Company Limited: 0 EUR;

RWE-Dea AG solidarnie z RWE AG: 37 440 000 EUR;

Total France SA solidarnie z Total SA: 128 163 000 EUR”.

2. Struktura grupy Sasol i spółki Vara oraz przypisanie w zaskarżonej decyzji spółkom dominującym odpowiedzialności za naruszenie

- 13 Jeżeli chodzi o grupę Sasol, Komisja wskazała najpierw w motywie 449 zaskarżonej decyzji spółkę bezpośrednio odpowiedzialną za naruszenie. Tak więc Komisja stwierdziła, że już od samego początku naruszenia, to jest od dnia 3 września 1992 r., aż do dnia 30 kwietnia 1995 r. wśród osób uczestniczących w spotkaniach technicznych znajdowali się pracownicy zatrudnieni przez spółkę Hans-Otto Schümann GmbH & Co KG (zwaną dalej „HOS”). Następnie od dnia 1 maja 1995 r. do dnia 31 grudnia 2002 r. zatrudniała ich spółka Schümann Sasol GmbH & Co KG, która w 2000 r. została przekształcona w spółkę Schümann Sasol GmbH (zwane dalej łącznie „Schümann Sasol”). Od dnia 1 stycznia 2003 r. pracodawcą wspomnianych pracowników była spółka Sasol Wax.
- 14 Z tego względu spółka Sasol Wax, będąca następcą prawnym spółek HOS i Schümann Sasol, została uznana w motywie 452 zaskarżonej decyzji za odpowiedzialną za naruszenie jako jego bezpośredni uczestnik w okresie od dnia 3 września 1992 r. do dnia 28 kwietnia 2005 r.
- 15 Komisja przeanalizowała również ewolucję zmian struktury kapitału spółek HOS, Schümann Sasol i Sasol Wax. Wyróżniła ona w tym względzie trzy okresy (motyw 454 zaskarżonej decyzji).
- 16 Jeżeli chodzi o pierwszy okres, który trwał od dnia 3 września 1992 r. do dnia 30 kwietnia 1995 r. (zwany dalej „okresem Schümanna”), Komisja stwierdziła, że spółka HOS była ostatecznie kontrolowana osobiście przez H.O. Schümanna, za pośrednictwem spółki Vara Holding GmbH & Co KG (zwanej dalej „spółką Vara”), będącej jedynym komandytariuszem spółki HOS (motywy 450 i 457 zaskarżonej decyzji). Większościowy udział w kapitale spółki Vara posiadał H.O. Schümann, a pozostałymi udziałowcami byli członkowie jego rodziny. Ani spółka Vara ani H.O. Schümann nie zostali uznani w zaskarżonej decyzji za odpowiedzialnych za naruszenie popełnione przez spółkę HOS.
- 17 Drugi okres (zwany dalej „okresem istnienia wspólnego przedsiębiorstwa”) trwał od dnia 1 maja 1995 r. do dnia 30 czerwca 2002 r. W dniu 1 maja 1995 r. spółka Sasol Ltd nabyła dwie trzecie udziałów w spółce HOS. W wyniku przekształcenia spółka HOS zmieniła nazwę na Schümann Sasol i nadal była spółką bezpośrednio odpowiedzialną za naruszenie. Schümann Sasol była spółką zależną należącą w 99,9% do spółki Schümann Sasol International AG, której kapitał należał w jednej trzeciej do spółki Vara, a ostatecznie do rodziny Schümann. Dwie trzecie kapitału spółki Schümann Sasol International należało do spółki Sasol Holding in Germany, która z kolei była spółką zależną należącą w całości do spółki Sasol Ltd. W odniesieniu do tego okresu Komisja uznała za solidarnie odpowiedzialne spółki Sasol Wax (jako następcę prawnego Schümann Sasol), Sasol Wax International (jako następcę prawnego Schümann Sasol International, spółki dominującej względem Schümann Sasol), Sasol Holding in Germany (jako spółkę dominującą, do której należały dwie trzecie kapitału Schümann Sasol International) oraz Sasol Ltd (jako spółkę dominującą względem Sasol Holding in Germany) (motywy 451 i 478 zaskarżonej decyzji). Komisja uznała bowiem, że trzy ostatnie spółki wywierały decydujący wpływ na Schümann Sasol (pkt 453 zaskarżonej decyzji). Ani spółka Vara, do której należała jedna trzecia kapitału spółki Schümann Sasol International, ani rodzina Schümann, właściciel spółki Vara, nie zostały uznane za odpowiedzialne za naruszenie popełnione przez spółkę Schümann Sasol, która należała wówczas do spółki Schümann Sasol International (zwanej dalej „Schümann Sasol International” lub „wspólnym przedsiębiorstwem”) – spółki należącej do spółki Vara i grupy Sasol.
- 18 Trzeci okres (zwany dalej „okresem Sasol”) trwał od dnia 1 lipca 2002 r. do dnia 28 kwietnia 2005 r., to jest do ustania naruszenia. W dniu 30 czerwca 2002 r. grupa Sasol nabyła pozostałą trzecią część kapitału spółki Schümann Sasol International, należącą do tej pory do spółki Vara. Schümann Sasol, po zmianie firmy – Sasol Wax, pozostawała spółką zależną od spółki Schümann Sasol International, której firmę zmieniono z kolei na Sasol Wax International. Cały kapitał spółki Sasol Wax

International należał od tej pory do spółki Sasol Holding in Germany, a ostatecznie do spółki Sasol Ltd. W odniesieniu do tego okresu Komisja stwierdziła, że cztery skarżące są solidarnie odpowiedzialne za naruszenie popełnione przez spółkę Sasol Wax, uznając, iż trzy pierwsze skarżące wywierały decydujący wpływ na Sasol Wax (pkt 451 i 453 zaskarżonej decyzji).

Przebieg postępowania i żądania stron

- 19 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 15 grudnia 2008 r. skarżące wniosły niniejszą skargę.
- 20 Po zapoznaniu się ze sprawozdaniem sędziego sprawozdawcy Sąd (trzecia izba) zdecydował o otwarciu ustnego etapu postępowania. W ramach środków organizacji postępowania przewidzianych w art. 64 regulaminu Sąd wezwał strony do udzielenia odpowiedzi na piśmie na pewne pytania i do przedstawienia pewnych dokumentów. Strony zastosowały się do tego żądania w wyznaczonym terminie.
- 21 Na rozprawie w dniu 3 lipca 2013 r. wysłuchane zostały wystąpienia stron i ich odpowiedzi na pytania Sądu.
- 22 Z uwagi na powiązania faktyczne ze sprawami T-540/08 Esso i in. przeciwko Komisji, T-543/08 RWE i RWE Dea przeciwko Komisji, T-544/08 Hansen & Rosenthal i H&R Wax Company Vertrieb przeciwko Komisji, T-548/08 Total przeciwko Komisji, T-550/08 Tudapetrol przeciwko Komisji, T-551/08 H&R ChemPharm przeciwko Komisji, T-558/08 ENI przeciwko Komisji, T-562/08 Repsol YPF Lubricantes y especialidades i in. przeciwko Komisji oraz T-566/08 Total Raffinage Marketing przeciwko Komisji, jak również ze względu na podobieństwo i stopień trudności podniesionych kwestii prawnych Sąd zdecydował przystąpić do narady w powyższych powiązanych ze sobą sprawach dopiero po przeprowadzeniu ostatniej z rozpraw, to znaczy rozprawy w niniejszej sprawie, która odbyła się w dniu 3 lipca 2013 r.
- 23 Skarżące wnoszą do Sądu o:
 - tytułem żądania głównego – stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji w części, która ich dotyczy;
 - tytułem żądania ewentualnego – uchylenie grzywny nałożonej na skarżące w zaskarżonej decyzji lub odpowiednie obniżenie jej wysokości;
 - obciążenie Komisji kosztami postępowania.
- 24 Komisja wnosi do Sądu o:
 - oddalenie skargi w całości, w tym w zakresie żądań ewentualnych;
 - obciążenie skarżących kosztami postępowania.

Co do prawa

- 25 Na poparcie swojej skargi skarżące podnoszą siedem zarzutów. Zarzut pierwszy jest oparty na błędnym przypisaniu spółkom Sasol Ltd, Sasol Holding in Germany oraz Sasol Wax International odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez spółkę Schümann Sasol w okresie istnienia wspólnego przedsiębiorstwa. Zarzut drugi jest oparty na błędnym przypisaniu spółkom Sasol Ltd, Sasol Holding in Germany oraz Sasol Wax International odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez spółkę Sasol Wax w okresie Sasol. Zarzut trzeci jest oparty na naruszeniu przez Komisję zasady

równego traktowania, ponieważ Komisja nie uznała spółki Vara za solidarnie odpowiedzialną w odniesieniu do okresu Schümanna i okresu istnienia wspólnego przedsiębiorstwa. Zarzut czwarty dotyczy błędnego określenia kwoty podstawowej grzywny. Zarzut piąty jest oparty na błędnym przypisaniu grupie Sasol roli przywódcy. Zarzut szósty jest oparty na niezgodnym z prawem określeniu górnej granicy grzywny bez zróżnicowania w odniesieniu do różnych okresów naruszenia. Zarzut siódmy jest oparty na niezgodnym z prawem zaniechaniu przyznania grupie Sasol całkowitego zwolnienia z niektórych części grzywny.

1. W przedmiocie zarzutu pierwszego, opartego na błędnym przypisaniu spółkom Sasol Ltd, Sasol Holding in Germany i Sasol Wax International odpowiedzialności za naruszenie popełnione w okresie istnienia wspólnego przedsiębiorstwa

- 26 Skarżące twierdzą, że Komisja błędnie uznała, iż spółka Sasol Ltd, za pośrednictwem należącej do niej w całości spółki zależnej – Sasol Holding in Germany, wywierała samodzielnie decydujący wpływ na spółkę Schümann Sasol International, przez co błędnie przypisała spółkom Sasol Ltd, Sasol Holding in Germany i Sasol Wax International odpowiedzialność związaną z okresem istnienia wspólnego przedsiębiorstwa. Tymczasem łączące Schümann Sasol i wspomniane spółki więzy organizacyjne, gospodarcze i prawne, na które Komisja powołała się w zaskarżonej decyzji, nie uzasadniają takiego wniosku.
- 27 Skarżące twierdzą zasadniczo, że Vara, druga ze spółek dominujących, wywierała samodzielnie decydujący wpływ na spółkę Schümann Sasol International w okresie istnienia wspólnego przedsiębiorstwa. Skarżące twierdzą posiłkowo, że ów decydujący wpływ był wywierany łącznie przez obydwie spółki dominujące.
- 28 Komisja odpiera, że w rzeczywistości grupa Sasol została ukarana z tytułu czynów, za które sama ponosi odpowiedzialność, oraz zgodnie z wytycznymi z 2006 r. Ponadto z utrwalonego orzecznictwa wynika, że Komisja nie ma obowiązku uzasadniania, dlaczego nie skierowała decyzji stwierdzającej naruszenie do osób trzecich oraz że przedsiębiorstwo nie może kwestionować wymierzonej mu kary na tej podstawie, że inne przedsiębiorstwo uniknęło grzywny.

Uwagi wstępne

- 29 W odniesieniu do solidarnej odpowiedzialności spółki dominującej za zachowanie jej spółki zależnej lub należącego do niej wspólnego przedsiębiorstwa należy przypomnieć, że okoliczność, iż spółka zależna lub wspólne przedsiębiorstwo ma odrębną osobowość prawną, nie wystarcza, aby wykluczyć możliwość przypisania zachowania tejże spółki zależnej lub tego przedsiębiorstwa spółce dominującej (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 14 lipca 1972 r. w sprawie 48/69 Imperial Chemical Industries przeciwko Komisji, Rec. s. 619, pkt 132).
- 30 Prawo konkurencji Unii dotyczy bowiem działalności przedsiębiorstw, zaś pojęcie przedsiębiorstwa obejmuje każdą jednostkę wykonującą działalność gospodarczą, niezależnie od jej statusu prawnego i sposobu jej finansowania (wyrok Trybunału z dnia 10 września 2009 r. w sprawie C-97/08 P Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-8237, pkt 54; wyrok Sądu z dnia 13 lipca 2011 r. w sprawach połączonych T-141/07, T-142/07, T-145/07 i T-146/07 General Technic-Otis i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4977, pkt 53).
- 31 Sąd Unii wyjaśnił też, że pojęcie przedsiębiorstwa w tym kontekście należy rozumieć jako oznaczające jednostkę gospodarczą, nawet jeśli z prawnego punktu widzenia jednostka ta składa się z kilku osób fizycznych lub prawnych (zob. wyrok Trybunału z dnia 12 lipca 1984 r. w sprawie 170/83 Hydrotherm Gerätebau, Rec. s. 2999, pkt 11; ww. w pkt 30 wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 55 i przytoczone tam orzecznictwo; wyrok Sądu z dnia 29 czerwca 2000 r. w sprawie T-234/95 DSG przeciwko Komisji, Rec. s. II-2603, pkt 124). Sąd Unii podkreślił tym samym, iż do celów

stosowania reguł konkurencji formalna rozdzielnosc dwóch spółek wynikająca z ich odrębnej osobowości prawnej nie jest decydująca, lecz istotne jest to, czy obie spółki zachowują się jednakowo na rynku. Niezbędne może zatem okazać się ustalenie, czy dwie lub kilka spółek o odrębnych osobowościach prawnych tworzą jedno i to samo przedsiębiorstwo lub jednostkę gospodarczą, która przejawia jednolite zachowanie na rynku, bądź należą do takiego przedsiębiorstwa lub takiej jednostki (ww. w pkt 29 wyrok w sprawie Imperial Chemical Industries przeciwko Komisji, pkt 140; wyrok Sądu z dnia 15 września 2005 r. w sprawie T-325/01 DaimlerChrysler przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3319, pkt 85; ww. w pkt 30 wyrok w sprawach połączonych General Technic-Otis i in. przeciwko Komisji, pkt 54).

- 32 Jeżeli tego rodzaju jednostka gospodarcza narusza reguły konkurencji, to musi odpowiedzieć za to naruszenie zgodnie z zasadą odpowiedzialności osobistej (ww. w pkt 30 wyroki: w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 56; w sprawach połączonych General Technic-Otis i in. przeciwko Komisji, pkt 55).
- 33 Zachowanie spółki zależnej można przypisać spółce dominującej z powodu przynależności obu tych spółek do tego samego przedsiębiorstwa, w przypadku gdy ta spółka zależna nie określa w sposób autonomiczny swojego zachowania na rynku, ponieważ pozostaje pod decydującym wpływem spółki dominującej w tym względzie, zwłaszcza z uwagi na więzy gospodarcze, organizacyjne i prawne, które łączą te dwa podmioty prawa (zob. podobnie ww. w pkt 30 wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 58; wyrok Sądu z dnia 20 marca 2002 r. w sprawie T-9/99 HFB i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-1487, pkt 527).
- 34 Zachowanie spółki zależnej na rynku pozostaje pod decydującym wpływem spółki dominującej między innymi w przypadku, gdy spółka zależna stosuje się zasadniczo do instrukcji wydawanych jej przez spółkę dominującą w tym względzie (ww. w pkt 29 wyrok w sprawie Imperial Chemical Industries przeciwko Komisji, pkt 133, 137, 138; zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 16 listopada 2000 r. w sprawie C-294/98 P Metsä-Serla i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-10065, pkt 27).
- 35 Zachowanie spółki zależnej na rynku pozostaje co do zasady pod decydującym wpływem spółki dominującej także wtedy, gdy posiada ona jedynie uprawnienie do określania lub zatwierdzania określonych strategicznych decyzji handlowych, w niektórych przypadkach poprzez obecność swoich przedstawicieli w organach spółki zależnej, podczas gdy uprawnienie do określania polityki handlowej sensu stricto spółki zależnej zostaje przyznane członkom kierownictwa odpowiedzialnym za zarządzanie operacyjne tą spółką, wybranym przez spółkę dominującą oraz reprezentującym i popierającym jej interesy gospodarcze (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 9 września 2011 r. w sprawie T-25/06 Alliance One International przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-5741, pkt 138, 139, utrzymany w mocy postanowieniem Trybunału z dnia 13 grudnia 2012 r. w sprawie C-593/11 P, niepublikowanym w Zbiorze, pkt 30).
- 36 W przypadku gdy zapewniona jest jednolitość zachowania spółki zależnej i jej spółki dominującej na rynku, między innymi w przypadkach opisanych w pkt 34 i 35 powyżej lub za pomocą innych więzów gospodarczych, organizacyjnych i prawnych łączących takie spółki, owe spółki stanowią część jednej i tej samej jednostki gospodarczej, a zatem tworzą jedno przedsiębiorstwo zgodnie z orzecnictwem wymienionym w pkt 31 powyżej. Okoliczność, że spółka dominująca i jej spółka zależna stanowią jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 81 WE, pozwala Komisji na skierowanie decyzji nakładającej grzywny do spółki dominującej, bez konieczności ustalania jej osobistego zaangażowania w naruszenie (zob. podobnie ww. w pkt 30 wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 59).
- 37 Orzecznictwo przedstawione w pkt 29–36 powyżej ma również zastosowanie do przypisania odpowiedzialności jednej lub kilku spółkom dominującym za naruszenie popełnione przez ich wspólne przedsiębiorstwo (ww. w pkt 30 wyrok w sprawach połączonych General Technic-Otis i in. przeciwko Komisji, pkt 52–56).

- 38 Właśnie w świetle powyższych reguł należy zbadać argumenty skarżących i prawidłowość stwierdzeń zawartych w zaskarżonej decyzji, jeśli chodzi o przypisanie skarżącym odpowiedzialności za działania spółki Schümann Sasol i jej spółki dominującej, Schümann Sasol International, należącej w okresie istnienia wspólnego przedsiębiorstwa w dwóch trzecich do spółki Sasol Holding in Germany, a w jednej trzeciej do spółki Vara.

Zaskarżona decyzja

- 39 W zaskarżonej decyzji Komisja odrzuciła argumentację skarżących zmierzającą do wykazania, że w okresie istnienia wspólnego przedsiębiorstwa spółka Schümann Sasol International była faktycznie kontrolowana przez spółkę Vara. Komisja oparła ten wniosek zasadniczo na następujących argumentach:

„[...]

- (471) Komisja stoi na stanowisku, że spółka Sasol, za pośrednictwem należącej do niej w całości spółki zależnej – Sasol Holding in Germany GmbH, wywierała decydujący wpływ na spółkę Schümann Sasol International.
- (472) Jak wyjaśnia Sasol, [zarząd] odpowiedzialny za bieżącą działalność spółki składał się z jednego przedstawiciela spółki Sasol, jednego przedstawiciela spółki Vara oraz z prezesa. [Zarząd], zgodnie ze swoim regulaminem, w miarę możliwości podejmuje decyzje jednomyślnie lub zwykłą większością głosów. W razie równego podziału głosów rozstrzyga głos prezesa [zarządu]. Sasol twierdzi, że przez większą część okresu istnienia wspólnego przedsiębiorstwa prezesem był przedstawiciel spółki Vara. W oparciu o pogłębioną analizę Komisja kwestionuje twierdzenia Sasol w tym względzie. Osoba, o którą chodzi, zawdzięczała stanowisko prezesa głównie swojej wiedzy w zakresie przedmiotu działalności spółki oraz temu, że Sasol także życzyła sobie widzieć ją na stanowisku prezesa [zarządu] wspólnego przedsiębiorstwa. Spółce Sasol, będącej akcjonariuszem większościowym, zależało na tym, aby dysponować w [zarządzie] osobą zaznajomioną już z wcześniejszą działalnością spółki HOS. Osoba ta pracowała wcześniej na rachunek niemieckiego poprzednika Schümann Sasol International, a zatem doskonale znała sposób funkcjonowania spółki przejętej następnie przez Sasol. Poza tym w momencie gdy osoba ta została prezesem (w dniu 2 maja 1995 r.), nie była ona pracownikiem spółki Vara. W istocie osoba ta nie była pracownikiem spółki Vara przed 1997 r. Była ona prezesem wspólnego przedsiębiorstwa od dnia 2 maja 1995 r. do dnia 30 czerwca 2001 r., kiedy to została zastąpiona przez [D.S.R.] z Sasol.
- (473) Rada nadzorcza wspólnego przedsiębiorstwa składała się z sześciu członków: czterech przedstawicieli Sasol i dwóch Vary. Jak wyjaśniła Sasol, umowa akcjonariuszy dotycząca prawa głosu, zawarta pomiędzy Sasol a Varą przewidywała, że Sasol i Vara będą przyjmowały uchwały jednomyślnie, a każdej z nich będzie przysługiwał jeden głos, przez co większość głosów, jaką Sasol posiadała w radzie nadzorczej, została zniesiona. W przypadku braku zgody projekt uznawano za odrzucony. Jednakże umowa akcjonariuszy dotycząca prawa głosu, w art. 3 odnoszącym się do uchwał rady nadzorczej, stanowiła, że art. 1 tej umowy stosował się odpowiednio. Artykuł 1.5 umowy stanowił, że jeżeli w sprawach wymienionych w lit. a)–d) tego artykułu nie można osiągnąć jednomyślności, stanowisko Sasol, tak długo jak będzie ona posiadała ponad połowę kapitału spółki, będzie rozstrzygające, a Vara odda głos zgodny z decyzją Sasol. Sprawy, o których mowa w art. 1.5 lit. a)–d), to: sporządzenie rocznego sprawozdania finansowego, wybór biegłych rewidentów, wybór biegłych rewidentów na szczególne potrzeby oraz wyrażanie zgody na inwestycje [kapitałowe dokonywane przez spółkę] lub którąkolwiek z jej spółek zależnych.

- (474) [Jeżeli chodzi o walne zgromadzenie], Sasol wyjaśniła, że Vara dysponowała mniejszością blokującą, gdyż do przyjęcia uchwał była wymagana większość trzech czwartych oddanych głosów, zaś Vara dysponowała jedną trzecią głosów. Ponadto, według Sasol, zgodnie z umową akcjonariuszy dotyczącą prawa głosu, Sasol i Vara zobowiązały się, że będą podejmować wspólnie wszystkie decyzje akcjonariuszy oraz będą głosować jednomyślnie w każdych okolicznościach, przy czym każda z nich dysponowała jednym głosem, a gdyby osiągnięcie jednomyślności nie było możliwe, ani Sasol, ani Vara nie podejmie działań. W ten sposób Vara nie mogła zostać przegłosowana. Jednakże, jak zostało wyjaśnione powyżej, umowa akcjonariuszy dotycząca prawa głosu, w art. 1.5, który ma zastosowanie do [walnego] zgromadzenia, zawiera wyliczenie spraw, w odniesieniu do których stanowisko Sasol jest decydujące [zob. motyw 473].
- (475) Zważywszy na okoliczności przedstawione w motywach (472)–(474), w szczególności na okoliczność, że w razie braku jednomyślności Sasol miała możliwość narzucenia swojej woli, gdy podejmowane były istotne strategiczne decyzje, takie jak te wyszczególnione w art. 1.5 umowy akcjonariuszy dotyczącej prawa głosu (na przykład zgoda na dokonanie inwestycji kapitałowych), należy uznać, że Sasol sprawowała faktyczną kontrolę nad wspólnym przedsiębiorstwem. Okoliczność, że – jak twierdzi Sasol – członkowie zarządu [Schumann Sasol] byli wcześniej pracownikami HOS, nie przeczy temu wnioskowi, skoro takie decyzje kadrowe dotyczące wyższych stanowisk kierowniczych wymagały zgody rady nadzorczej (art. 2 ust. 2 [lit.] c) regulaminu zarządu), a więc Sasol miała możliwość sprzeciwienia się tym decyzjom.

[...]

- (481) Mając powyższe na względzie, Komisja uważa, że nie tylko spółka będąca sprawcą naruszenia – [Schumann Sasol], lecz także spółki względem niej dominujące: Sasol International AG, Sasol Ltd oraz Sasol Holding in Germany GmbH ponoszą odpowiedzialność w okresie istnienia wspólnego przedsiębiorstwa, ponieważ udowodniony został fakt kontrolowania wspólnego przedsiębiorstwa przez Sasol [...]. Jak zostało wykazane w motywach 329–333, różne spółki należące do tej samej grupy kapitałowej stanowią jednostkę gospodarczą, a w konsekwencji przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 81 [WE], jeżeli spółki te nie określają w sposób autonomiczny swojego zachowania na rynku. W przypadku istnienia wspólnego przedsiębiorstwa można stwierdzić, że owo przedsiębiorstwo i spółki dominujące stanowią jednostkę gospodarczą na potrzeby stosowania art. 81 [WE], jeżeli wspólne przedsiębiorstwo nie określiło w sposób autonomiczny swojego zachowania na rynku. W tym kontekście [nie ma znaczenia], czy wspólne przedsiębiorstwo należy uznać za wykonujące wszystkie funkcje przedsiębiorstwa, czy też nie, [skoro] okoliczności faktyczne wskazują na wywieranie decydującego wpływu. Fakt, iż odpowiedzialność może zostać przypisana spółkom dominującym tworzącym wspólne przedsiębiorstwo, jest zgodny z praktyką Komisji w tej konkretnej kwestii wynikającą z ogólnych zasad prawnych wyłożonych w motywie 340 i określonych przez sądy wspólnotowe. Okoliczność, że w innych przypadkach decyzja nie została skierowana do spółek dominujących tworzących wspólne przedsiębiorstwo, nie oznacza, że w okolicznościach niniejszej sprawy Sasol International AG, Sasol Ltd i Sasol Holding in Germany GmbH, jako spółki dominujące należące do grupy Sasol, nie mogą zostać uznane za odpowiedzialne z tytułu działalności ich spółki zależnej, ponieważ Komisja, wydając decyzje dotyczące przypisania odpowiedzialności za naruszenie niektórym jednostkom tworzącym przedsiębiorstwo, dysponuje swobodą uznania oraz dokonuje oceny w zależności od okoliczności konkretnego przypadku”.

W przedmiocie dokonywanego w kontekście art. 81 WE rozróżnienia pojęcia kontroli i pojęcia rzeczywistego wywierania decydującego wpływu

- 40 Na wstępie należy zauważyć, że badając możliwość przypisania odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez Schümann Sasol, spółkę zależną od wspólnego przedsiębiorstwa, Komisja nie dokonała jednoznacznego rozróżnienia pojęć kontroli i uprawnień kontrolnych z jednej strony oraz jednostki gospodarczej i rzeczywistego wywierania decydującego wpływu na zachowanie handlowe z drugiej strony.
- 41 Skarżące podnoszą, że takie podejście jest nieprawidłowe, zważywszy, iż pojęcie kontroli nie oznacza rzeczywistego wywierania decydującego wpływu.
- 42 W pierwszej kolejności należy przypomnieć, że zgodnie z art. 3 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 139/2004 z dnia 20 stycznia 2004 r. w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw (Dz.U. L 24, s. 1) (zwanego dalej „rozporządzeniem WE w sprawie koncentracji”) „[p]odstawę kontroli stanowią prawa, umowy lub jakiejkolwiek inne środki, które oddzielnie bądź wspólnie i uwzględniając okoliczności faktyczne lub prawne, dają możliwość wywierania decydującego wpływu na przedsiębiorstwo”.
- 43 Zgodnie z orzecznictwem Komisja w celu przypisania antykonkurencyjnego zachowania jednej spółki innej spółce na podstawie art. 81 WE nie może oprzeć się jedynie na istnieniu możliwości wywierania decydującego wpływu, co jest dopuszczalne w ramach stosowania rozporządzenia nr 139/2004 przy ustalaniu kontroli, bez potrzeby sprawdzenia, czy wpływ ten był rzeczywiście wywierany (ww. w pkt 30 wyrok w sprawach połączonych General Technic-Otis i in. przeciwko Komisji, pkt 69).
- 44 Wręcz przeciwnie, na Komisji spoczywa w zasadzie obowiązek wykazania takiego decydującego wpływu na podstawie całokształtu okoliczności faktycznych (zob. wyrok Sądu z dnia 27 września 2006 r. w sprawie T-314/01 Avebe przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3085, pkt 136 i przytoczone tam orzecznictwo). Wśród tych okoliczności figurują łączenie stanowisk przez te same osoby fizyczne w zarządzie spółki dominującej i zarządzie jej spółki zależnej lub wspólnego przedsiębiorstwa (wyrok Sądu z dnia 12 lipca 2011 r. w sprawie T-132/07 Fuji Electric przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4091, pkt 184; zob. także podobnie wyrok Trybunału z dnia 28 czerwca 2005 r. w sprawach połączonych C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P i C-213/02 P Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-5425, pkt 119, 120) lub fakt, że wspomniane spółki były zobowiązane stosować się do wytycznych wydanych przez ich jednolite kierownictwo, nie mogąc przyjąć na rynku autonomicznego zachowania (zob. podobnie ww. w pkt 33 wyrok w sprawie HFB i in. przeciwko Komisji, pkt 527).
- 45 W niniejszej sprawie Komisja nie oparła się na takim bezpośrednim wykazaniu wywierania decydującego wpływu przez spółkę Sasol Ltd i przez spółkę Sasol Holding in Germany na przedsiębiorstwo Schümann Sasol International.
- 46 Komisja zbadała bowiem w istocie uprawnienia decyzyjne, które Sasol mogła wykonywać w organach wspólnego przedsiębiorstwa za pośrednictwem swoich przedstawicieli. Analiza tej kwestii opiera się głównie na abstrakcyjnym badaniu zasad podejmowania decyzji przez te organy na podstawie postanowień umowy akcjonariuszy i regulaminu zarządu, które powielały zasady głosowania przewidziane w statucie wspólnego przedsiębiorstwa. Poza tym Komisja opiera swój wniosek dotyczący przypisania spółkom Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd odpowiedzialności za działania przedsiębiorstwa Schümann Sasol International w szczególności na stwierdzeniu, że „udowodniony został fakt kontrolowania wspólnego przedsiębiorstwa przez Sasol” (motyw 481 zaskarżonej decyzji).

- 47 Z powyższego wynika, że w niniejszej sprawie Komisja wyciągnęła wniosek co do wywierania przez spółki Sasol Ltd i Sasol Holding in Germany decydującego wpływu na zachowanie handlowe przedsiębiorstwa Schümann Sasol International głównie na podstawie abstrakcyjnej analizy dokumentów podpisanych przed rozpoczęciem funkcjonowania przez Schümann Sasol International, na wzór analizy przeprowadzanej zgodnie z regułami regulującymi zezwalanie na koncentracje.
- 48 W drugiej kolejności do Sądu należy zatem zbadać, w jakim stopniu taka abstrakcyjna i prospektywna analiza dokonywana w zakresie koncentracji, gdy wydanie decyzji zezwalającej na koncentrację poprzedza początek funkcjonowania wspólnego przedsiębiorstwa, może również służyć do wykazania rzeczywistego wywierania decydującego wpływu na zachowanie handlowe wspólnego przedsiębiorstwa w decyzji, w której spółkom dominującym przypisuje się odpowiedzialność za naruszenie art. 81 WE popełnione w przeszłości przez to wspólne przedsiębiorstwo.
- 49 W tym względzie z orzecznictwa wynika, że nawet jeśli uprawnienie do określania decyzji handlowych wspólnego przedsiębiorstwa lub taka możliwość opierają się jako takie tylko na samej zdolności do wywierania decydującego wpływu na zachowanie handlowe tego przedsiębiorstwa i tym samym wchodzi w zakres pojęcia kontroli w rozumieniu rozporządzenia nr 139/2004, to Komisja i sąd Unii mogą domniemywać, że przepisy ustawowe i postanowienia porozumień dotyczących funkcjonowania tegoż przedsiębiorstwa, a w szczególności postanowienia umowy ustanawiającej wspólne przedsiębiorstwo i umowy akcjonariuszy dotyczącej prawa głosu, zostały wprowadzone w życie i były przestrzegane. W takim stopniu badanie rzeczywistego wywierania decydującego wpływu na zachowanie handlowe wspólnego przedsiębiorstwa może polegać na abstrakcyjnej analizie dokumentów podpisanych przed początkiem jego funkcjonowania, na wzór analizy dotyczącej kontroli. W szczególności w przypadku gdy owe przepisy i postanowienia przewidują, że głosy każdej spółki dominującej są konieczne do wydania uchwały przez dany organ wspólnego przedsiębiorstwa, Komisja i sąd Unii mogą stwierdzić – w braku dowodu przeciwnego – że uchwały te były ustalane wspólnie przez spółki dominujące (zob. podobnie ww. w pkt 44 wyroki: w sprawie Avebe przeciwko Komisji, pkt 137–139; w sprawie Fuji Electric przeciwko Komisji, pkt 186–193; ww. w pkt 30 wyrok w sprawach połączonych General Technic-Otis i in. przeciwko Komisji, pkt 112, 113). Podobnie jeżeli omawiane postanowienia pozwalają jednej spółce dominującej na określanie decyzji organów wspólnego przedsiębiorstwa, Komisja i sąd Unii mogą stwierdzić – w braku dowodu przeciwnego – że taka spółka dominująca wywierała decydujący wpływ na te decyzje.
- 50 Niemniej z uwagi na to, że badanie dotyczące rzeczywistego wywierania decydującego wpływu jest retrospektywne, a zatem może opierać się na konkretnych okolicznościach, zarówno Komisja, jak i zainteresowane strony mogą przedstawić dowód, że decyzje handlowe wspólnego przedsiębiorstwa były ustalane według innych zasad aniżeli zasady wynikające z samego abstrakcyjnego badania porozumień dotyczących funkcjonowania wspólnego przedsiębiorstwa (zob. podobnie ww. w pkt 44 wyrok w sprawie Fuji Electric przeciwko Komisji, pkt 194, 195; ww. w pkt 30 wyrok w sprawach połączonych General Technic-Otis i in. przeciwko Komisji, pkt 115–117). W szczególności Komisja lub zainteresowane strony mogą przedstawić dowód, że mimo przysługiwania jednej spółce dominującej uprawnienia do podejmowania wspomnianych decyzji za pośrednictwem jej przedstawicieli zajmujących stanowiska w organach wspólnego przedsiębiorstwa decyzje te były de facto podejmowane jednomyślnie przez kilka spółek dominujących lub przez wszystkie spółki dominujące.

W przedmiocie zasadności stwierdzenia Komisji dotyczącego przypisania spółkom Sasol Holding in Germany oraz Sasol Ltd odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez przedsiębiorstwo Schümann Sasol International

- 51 Skarżące kwestionują analizę Komisji dotyczącą przypisania spółkom Sasol Holding in Germany oraz Sasol Ltd odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez przedsiębiorstwo Schümann Sasol International zasadniczo z dwóch powodów. Z jednej strony skarżące uważają, że Komisja popełniła

błąd w ocenie, gdyż nie uznała, że B.I., prezes zarządu Schümann Sasol International, był przedstawicielem spółki Vara. Zdaniem skarżących spółka Vara, za pośrednictwem swojego przedstawiciela, którym był B.I., mogła bowiem samodzielnie określać decyzje zarządu przez większą część okresu istnienia wspólnego przedsiębiorstwa, ponieważ zgodnie z regulaminem zarządu w przypadku równej liczby głosów członków zarządu prezes miał głos rozstrzygający. Z drugiej strony skarżące twierdzą, że zgodnie ze statutem wspólnego przedsiębiorstwa oraz z umową akcjonariuszy spółka Vara mogła blokować większość decyzji walnego zgromadzenia i rady nadzorczej wspólnego przedsiębiorstwa, tak że spółka Sasol Holding in Germany nie mogła samodzielnie, głosami swoich przedstawicieli, podejmować takich decyzji. Na tej podstawie skarżące twierdzą, że spółka Sasol Holding in Germany nie miała możliwości wywierania decydującego wpływu na zachowanie handlowe przedsiębiorstwa Schümann Sasol International.

- 52 Na wstępie należy przypomnieć, że jeżeli chodzi o przypisanie kilku spółkom dominującym odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez wspólne przedsiębiorstwo, Komisja może udowodnić rzeczywiste wywieranie decydującego wpływu, wykazując istnienie wspólnych uprawnień kierowniczych przysługujących spółkom dominującym względem wspólnego przedsiębiorstwa. Jeśli chodzi o charakter tych wspólnych uprawnień kierowniczych, Sąd w ww. w pkt 44 wyroku w sprawie Avebe przeciwko Komisji (pkt 136–138), uznał za istotne wskazówki oparte na tym, że członkowie organów wspólnego przedsiębiorstwa nominowani przez każdą ze spółek dominujących, reprezentujący interesy handlowe tychże spółek, przy określaniu i wprowadzaniu w życie polityki handlowej wspólnego przedsiębiorstwa musieli pracować w ścisłej współpracy oraz że wydawane przez nich decyzje musiały bezwzględnie odzwierciedlać zgodność woli każdej ze spółek dominujących pociągniętych do odpowiedzialności przez Komisję. Sąd zbadał nie tylko podejmowanie strategicznych decyzji we wspólnym przedsiębiorstwie, ale także zarządzanie bieżącymi sprawami, i wskazał, że obaj dyrektorzy nominowani przez dwie spółki dominujące byli zobowiązani do ścisłej współpracy również w tym względzie (ww. w pkt 44 wyrok w sprawie Avebe przeciwko Komisji, pkt 136–138).
- 53 Jednakże w niniejszej sprawie Komisja nie przypisała odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez przedsiębiorstwo Schümann Sasol International obydwu spółkom dominującym, lecz jedynie spółce Sasol Holding in Germany oraz jej spółce dominującej – Sasol Ltd.
- 54 W przypadku gdy Komisja przypisuje odpowiedzialność za naruszenie popełnione przez wspólne przedsiębiorstwo tylko jednej ze spółek dominujących, powinna ona wykazać, że decydujący wpływ na zachowanie handlowe wspólnego przedsiębiorstwa był wywierany jednostronnie przez tę spółkę dominującą.
- 55 Z zaskarżonej decyzji oraz z pism Komisji złożonych w ramach postępowania przed Sądem wynika, że Komisja uważa, iż warunek przedstawiony w pkt 54 powyżej został w niniejszej sprawie spełniony. W motywie 471 zaskarżonej decyzji Komisja stwierdziła bowiem, że „Sasol [Ltd], za pośrednictwem należącej do niej w całości spółki zależnej – Sasol Holding in Germany GmbH, wywierała decydujący wpływ na spółkę Schümann Sasol International AG”. Poza tym w pkt 49 odpowiedzi na skargę Komisja twierdzi, że „Sasol [Ltd] (za pośrednictwem Sasol Holding) sprawowała wyłączną kontrolę nad [Schümann Sasol International]”, a w pkt 67 tejże odpowiedzi na skargę, że „nie należy przypisywać odpowiedzialności spółce Vara, ponieważ Sasol samodzielnie wywierała decydujący wpływ na wspólne przedsiębiorstwo”.
- 56 Należy zatem zbadać, czy Komisja mogła w sposób uprawniony, na podstawie dowodów zebranych w zaskarżonej decyzji i pomimo zgłaszanych przez skarżące w toku postępowania administracyjnego argumentów na rzecz roli spółki Vara w zarządzie wspólnego przedsiębiorstwa, stwierdzić, że Sasol wywierała w sposób jednostronny decydujący wpływ na spółkę Schümann Sasol International.

Zarząd przedsiębiorstwa Schümann Sasol International

- 57 Skarżące twierdzą, że uchwały zarządu spółki Schümann Sasol International były podejmowane zwykłą większością głosów oraz że w przypadku równego podziału głosów rozstrzygał głos prezesa zarządu. Tymczasem prezes zarządu, B.I., reprezentował interesy spółki Vara.
- 58 Skarżące podnoszą zasadniczo, że Komisja popełniła błąd w ocenie materiału dowodowego, którym dysponowała, uznając, że B.I. nie reprezentował spółki Vara, lecz zarządzał wspólnym przedsiębiorstwem z ramienia grupy Sasol. Komisja oparła ten wniosek na oświadczeniu spółki Vara z dnia 11 października 2007 r., w którym B.I., odpowiadając w imieniu spółki Vara na pytania Komisji, stwierdził, że nie reprezentował on spółki Vara w okresie istnienia wspólnego przedsiębiorstwa, a jednocześnie – paradoksalnie – uznał się on za przedstawiciela spółki Vara na potrzeby wszelkich innych pytań Komisji.
- 59 Poza tym skarżące odsyłają do swego oświadczenia z dnia 18 kwietnia 2008 r., zgodnie z którym B.I. w rzeczywistości stale działał jako prawa ręka H.O. Schümannna i reprezentował spółkę Vara we wspólnym z Sasol przedsiębiorstwie. Przed okresem istnienia wspólnego przedsiębiorstwa B.I., jako osoba fizyczna, zajmował wysokie stanowisko w kontrolowanej przez spółkę Vara spółce HOS, w której od 1987 r. był dyrektorem generalnym oraz osobą zaufaną H.O. Schümannna. Poza tym B.I. zajmował również stanowisko członka zarządu w spółce Vara oraz w innych spółkach należących do H.O. Schümannna w okresie istnienia wspólnego przedsiębiorstwa i później. O ścisłych związkach pomiędzy B.I. a spółką Vara oraz H.O. Schümannem świadczy również ogłoszenie dotyczące utworzenia wspólnego przedsiębiorstwa z dnia 6 czerwca 1995 r.
- 60 Skarżące twierdzą, że okoliczności te były znane Komisji w trakcie postępowania administracyjnego, lecz Komisja pominęła je i bezzasadnie dała wiarę oświadczeniu spółki Vara, którego autorem był sam B.I., czyli osoba, do której jako do komandytariusza należała część kapitału spółki Vara.
- 61 Komisja podnosi w pierwszej kolejności, że pojęcie decydującego wpływu nie dotyczy operacyjnego zarządzania wspólnym przedsiębiorstwem, lecz podstawowych kierunków jego polityki handlowej. Tymczasem, jak wynika ze statutu spółki Schümann Sasol International, zarząd podlegał kontroli rady nadzorczej, a czynności zarządu dotyczące istotnych aspektów polityki handlowej przedsiębiorstwa wymagały uprzedniej zgody rady nadzorczej.
- 62 Następnie Komisja twierdzi, że B.I. nie reprezentował spółki Vara, lecz zawdzięczał stanowisko swojej wiedzy dotyczącej przedmiotu działalności spółki Schümann Sasol oraz że jego nominacja była zgodna z życzeniem grupy Sasol. W oświadczeniu z dnia 11 października 2007 r. spółka Vara poinformowała Komisję, że B.I. został wyznaczony na dyrektora spółki Sasol International, ponieważ grupa Sasol, chcąc korzystać z jego rozległej wiedzy na temat działalności spółki HOS, życzyła sobie jego obecności w zarządzie. Zdaniem Komisji ta informacja jest wiarygodna, ponieważ należyte zarządzanie wspólnym przedsiębiorstwem leżało w najlepiej pojętym interesie spółki Sasol, która chciała zapewnić ciągłość zarządzania przedsiębiorstwem, powierzając jego bieżącą eksploatację członkowi zarządu znającemu branżę wosków parafinowych, a w szczególności wcześniejszą działalność spółki HOS. W każdym razie Komisja stwierdziła w pkt 10 dupliki, że z jej ustaleń zawartych w motywie 472 zaskarżonej decyzji wynika, iż B.I. reprezentował w zarządzie przedsiębiorstwa Schümann Sasol International grupę Sasol, a nie spółkę Vara.
- 63 Sąd uważa za wskazane zbadanie w pierwszej kolejności roli B.I. w zarządzie przedsiębiorstwa Schümann Sasol International, by następnie rozstrzygnąć ogólniejszą kwestię, czy grupa Sasol miała możliwość jednostronnego określania treści uchwał podejmowanych przez ów zarząd.

Rola B.I.

- 64 Należy przypomnieć, że przez niemal cały okres istnienia wspólnego przedsiębiorstwa B.I. był prezesem zarządu Schumann Sasol International.
- 65 W toku postępowania administracyjnego skarżące twierdziły, że B.I. był przedstawicielem spółki Vara, natomiast Vara zapewniała, iż nie był on jej przedstawicielem, gdyż jego powołanie było zgodne z wolą grupy Sasol.
- 66 Na wstępie należy zauważyć, że ustalenia zawarte w motywie 472 zaskarżonej decyzji są dokładnym powtórzeniem treści oświadczenia spółki Vara z dnia 11 października 2007 r. Natomiast stanowisko przedstawione w oświadczeniu grupy Sasol z dnia 18 kwietnia 2008 r., zgodnie z którym B.I. był przedstawicielem spółki Vara, jak również dokumenty na poparcie tego oświadczenia, zostały przez Komisję odrzucone.
- 67 Jeżeli chodzi o treść twierdzeń Komisji odnoszących się do roli B.I., skarżące podnoszą zasadniczo, że Komisja popełniła błąd w ocenie, gdyż nie uznała, że reprezentował on spółkę Vara w zarządzie.
- 68 W pierwszej kolejności należy zauważyć, że B.I. zajmował wysokie stanowiska w spółkach należących do H.O. Schümann oraz do grupy Vara przed okresem, w trakcie oraz po okresie istnienia wspólnego przedsiębiorstwa.
- 69 Należy przypomnieć, że w dniu 29 listopada 1996 r. B.I. został współnikiem komandytariuszem spółki Vara, będącej jedną ze spółek bezpośrednio dominujących względem przedsiębiorstwa Schumann Sasol International. Ze statusem współnika łączyło się posiadanie części kapitału spółki Vara, którego pozostała część należała do członków rodziny Schumann. Sąd stoi w tym względzie na stanowisku, że posiadanie części kapitału spółki stanowi okoliczność, która może potencjalnie wskazywać, że B.I. mógł identyfikować się z określonymi interesami handlowymi spółki Vara.
- 70 Ponadto przynajmniej przez część okresu istnienia wspólnego przedsiębiorstwa i równolegle z pełnieniem funkcji prezesa zarządu Schumann Sasol International B.I. był dyrektorem generalnym spółki Vara.
- 71 Jak wynika z orzecznictwa, łączenie stanowisk kierowniczych w jednej ze spółek dominujących i w ich wspólnym przedsiębiorstwie stanowi istotną wskazówkę, że wspomniana spółka dominująca, poprzez wykonywanie przez takiego członka kierownictwa wspólnego przedsiębiorstwa przysługujących mu uprawnień decyzyjnych, wywiera wpływ na decyzje handlowe wspólnego przedsiębiorstwa (zobacz podobnie ww. w pkt 44 wyrok w sprawie Fuji Electric przeciwko Komisji, pkt 199).
- 72 Następnie B.I., poczynwszy od dnia 15 czerwca 1995 r., był członkiem zarządu spółki Vara Beteiligungsgesellschaft mbH. Z materiału dowodowego przedstawionego przez skarżące wynika, że zajmował on to stanowisko jeszcze w 2011 r., wraz z H.O. Schümannem. Ponadto był on członkiem zarządu spółki Beteiligungsgesellschaft Hans-Otto Schümann mbH od dnia 4 kwietnia 1989 r. do daty rozwiązania tej spółki, to jest do dnia 13 września 1996 r. Także ta ostatnia spółka jest powiązana z H.O. Schümannem, założycielem i głównym właścicielem spółki Vara.
- 73 Poza tym należy zauważyć, że w dniu 1 lipca 2001 r., gdy D.S.R. zastąpił B.I. na stanowisku prezesa zarządu Schumann Sasol International, ten ostatni został jednym z sześciu członków rady nadzorczej rzeczonyj spółki. W ten sposób B.I. zastąpił E.B.R., który zdaniem Komisji również był przedstawicielem spółki Vara, przy czym w pozostałym zakresie skład rady nadzorczej nie zmienił się. Świadczy to o tym, że B.I. był w radzie nadzorczej przedstawicielem spółki Vara. Już sama ta okoliczność jest zresztą wystarczająca, aby odrzucić twierdzenie Komisji, zgodnie z którym B.I. był w zarządzie przedstawicielem grupy Sasol, gdyż trudno sobie wyobrazić, aby w takim wypadku natychmiast po wygaśnięciu swojego mandatu zaczął reprezentować spółkę Vara w radzie nadzorczej.

- 74 Wreszcie należy zauważyć, że w piśmie z dnia 2 lutego 1995 r. skierowanym do wszystkich pracowników spółki HOS H.O. Schümann i B.I. poinformowali tych pracowników o negocjacjach, które prowadzili z grupą Sasol. W piśmie tym zapowiadają oni: „[W] przyszłości będziemy mieli możliwość wywierania wpływu na [nowy zarząd wspólnego przedsiębiorstwa], podobnie jak działało to wcześniej”.
- 75 Na tej podstawie Sąd stwierdza, że skarżące, już na etapie postępowania administracyjnego, przedstawiły dowody pozwalające wykazać, że B.I. utrzymywał ścisłe więzi z grupą Vara i z H.O. Schümannem, że mógł on identyfikować się z określonymi interesami handlowymi spółki Vara, w szczególności jako wspólnik komandytariusz tej spółki, oraz że spółka Vara miała możliwość wywierania znacznego wpływu na decyzje zarządu wspólnego przedsiębiorstwa z uwagi na połączenie stanowisk w osobie B.I., co mogło skutkować podporządkowaniem polityki handlowej Schümann Sasol International polityce handlowej spółki Vara.
- 76 Komisja popełniła zatem błąd w ocenie, ponieważ nie uwzględniła w swojej analizie tego zbioru istotnych dowodów, a w zaskarżonej decyzji podkreśliła wyłącznie, że powołanie B.I. było zgodne z wolą grupy Sasol. Takie podejście zniekształca obraz istotnych dla sprawy okoliczności i nie spełnia kryterium, zgodnie z którym odpowiedzialność za naruszenie art. 81 WE powinna zostać ustalona na podstawie precyzyjnych i spójnych dowodów i zgodnie z którym Komisja powinna w sposób bezstronny uwzględnić wszystkie istotne okoliczności prawne i faktyczne, które zostają jej przedstawione (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 27 września 2006 r. w sprawach połączonych T-44/02 OP, T-54/02 OP, T-56/02 OP, T-60/02 OP i T-61/02 OP Dresdner Bank i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3567, pkt 59–63; zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 17 maja 2001 r. w sprawie C-450/98 P IECC przeciwko Komisji, Rec. s. I-3947, pkt 57 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 77 Argumenty Komisji nie są w stanie podważyć tego wniosku.
- 78 Po pierwsze, Komisja powołuje się na okoliczność, że grupa Sasol wyraziła zgodę na powołanie B.I. na prezesa zarządu.
- 79 W tym względzie należy zauważyć, że zgodnie ze statutem Schümann Sasol International oraz z umową akcjonariuszy wszyscy członkowie zarządu wraz z prezesem byli powoływani przez radę nadzorczą w głosowaniu jednomyślnym, w którym uczestniczyli przedstawiciele spółek Vara i Sasol. Dlatego z jednej strony skład zarządu musiał odzwierciedlać porozumienie pomiędzy dwoma spółkami dominującymi, czyli wolę każdej z nich, z drugiej strony spółka Vara musiała również udzielać swej zgody na powoływanie członków zarządu wyznaczanych przez Sasol, których Komisja uważała za przedstawicieli tej ostatniej spółki.
- 80 W związku z tym okoliczność, że Sasol wyraziła zgodę na powołanie B.I. na prezesa zarządu, nie upoważnia ani do stwierdzenia, że reprezentował on interesy handlowe Sasol w większym stopniu niż jest to wymagane w ramach lojalnego zarządzania wspólnym przedsiębiorstwem mającym dwie spółki dominujące, ani do odrzucenia przedstawionych przez skarżące dowodów zmierzających do wykazania, że spółka Vara wywierała wpływ na zarząd poprzez przysługujące B.I. uprawnienia decyzyjne.
- 81 Po drugie, należy zauważyć, że jedynym konkretnym dowodem, na którym Komisja oparła swój wniosek, że B.I. nie był przedstawicielem spółki Vara oraz że jego powołanie było zgodne z wolą Sasol, jest oświadczenie spółki Vara z dnia 11 października 2007 r. wspomniane w pkt 66 powyżej.
- 82 Zdaniem Komisji oświadczenie to jest tym bardziej wiarygodne, że zostało przesłane w odpowiedzi na żądanie udzielenia informacji wystosowane przez Komisję. W najlepiej pojętym interesie spółki Vara było należyte przedstawienie sytuacji, ponieważ za niezgodne z prawdą oświadczenie grozi grzywna przewidziana w art. 23 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2003.

- 83 Należy w tym względzie zaznaczyć, że na pierwszej stronie odpowiedzi z dnia 11 października 2007 r. na żądanie udzielenia informacji zawierającej omawiane oświadczenie znajduje się wzmianka, iż osobą odpowiedzialną za udzielanie odpowiedzi był w pierwszej kolejności B.I. Bezsporne jest również, jak podnoszą skarżące, że w tamtym czasie B.I. nadal był komandytariuszem spółki Vara.
- 84 Ponadto należy stwierdzić, że Komisja w swoim skierowanym do spółki Vara żądaniu udzielenia informacji – ani też zresztą w zaskarżonej decyzji – nie określiła, co jej zdaniem należało rozumieć przez pojęcie reprezentacji. Z tego względu skoro B.I. nie był formalnie upoważniony do reprezentowania spółki Vara w zarządzie wspólnego przedsiębiorstwa, spółka Vara mogła w swoim oświadczeniu potwierdzić, nie ryzykując grzywny, że nie był on jej przedstawicielem.
- 85 Poza tym należy podkreślić, że badanie więzów organizacyjnych łączących wspólne przedsiębiorstwo ze spółką dominującą nie musi konieczności dotyczyć kwestii reprezentacji spółki dominującej wynikającej z formalnego mandatu udzielonego przez tę spółkę członkowi kierownictwa wspólnego przedsiębiorstwa. Bardziej miarodajne jest badanie szeroko rozumianej reprezentacji interesów gospodarczych spółki dominującej (zob. pkt 35 powyżej) oraz wywierania wpływu na decyzje organów wspólnego przedsiębiorstwa w celu podporządkowania polityki handlowej tego przedsiębiorstwa polityce handlowej spółki dominującej, o czym może świadczyć w szczególności łączenie stanowisk w zarządach spółki dominującej i wspólnego przedsiębiorstwa, jak również posiadanie części kapitału spółki dominującej przez członka kierownictwa wspólnego przedsiębiorstwa (zob. pkt 44 powyżej).
- 86 W tym kontekście należy dodać, że kwestia reprezentowania interesów gospodarczych spółki dominującej w zarządzie wspólnego przedsiębiorstwa nie jest zwykłą okolicznością faktyczną, w przypadku której zaprzeczenie może w sposób uzasadniony skutkować grzywną, jeżeli stanowi ono wypaczenie faktów. Przeciwnie, kwestia ta jest przedmiotem oceny, której Komisja ma obowiązek dokonać, uwzględniając w sposób bezstronny wszystkie istotne okoliczności prawne i faktyczne przedstawione jej przez spółki dominujące, które mając nierzadko sprzeczne interesy, skłonne są akcentować tę czy inną istotną okoliczność. Należy ponadto zauważyć, że w niniejszej sprawie Komisja nie nałożyła grzywny przewidzianej w art. 23 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2003 na Sasol ani na spółkę Vara, chociaż złożone przez nie oświadczenia były w tej kwestii całkowicie rozbieżne.
- 87 Mając na względzie powyższe, należy zbadać, czy błąd w ocenie popełniony przez Komisję w trakcie badania roli B.I. (zob. pkt 76 powyżej) może rzutować na ocenę wpływu wywieranego przez Sasol na zarząd przedsiębiorstwa Schümann Sasol International.

Wpływ na decyzje zarządu przedsiębiorstwa Schümann Sasol International

- 88 Skarżące twierdzą, że z uwagi na dominującą rolę członków zarządu reprezentujących spółkę Vara, w szczególności rolę B.I., Sasol Ltd i Sasol Holding in Germany nie miały możliwości wpływania na decyzje zarządu.
- 89 W pierwszej kolejności należy zauważyć, że w ogłoszeniu z dnia 6 czerwca 1995 r. skierowanym do współpracowników Schümann Sasol AG (następnie Schümann Sasol International) B.I. przedstawił funkcje zarządu wspólnego przedsiębiorstwa. Wyjaśnił, że „poza koordynowaniem prac zarządu, będzie on nadal odpowiedzialny za marketing, sprzedaż i zakupy oraz za sprawowanie kontroli nad spółkami zależnymi”, podczas gdy D.S.R. (z grupy Sasol) pozostanie na stanowisku służbowym w Afryce Południowej i będzie odpowiadał za produkcję i aspekty techniczne. B.I. zapowiedział również, że trzeci członek zarządu będzie oddelegowany do Hamburga (Niemcy).
- 90 Należy stwierdzić, że uprawnienia decyzyjne przysługujące B.I. wskazują na jego wiodącą rolę w zarządzie przedsiębiorstwa Schümann Sasol International.

- 91 W drugiej kolejności należy zauważyć, że w piśmie z dnia 2 lutego 1995 r. skierowanym do wszystkich pracowników spółki HOS B.I. oraz H.O. Schümann zapowiedzieli, że będą mieli możliwość wywierania wpływu na nowy zarząd wspólnego przedsiębiorstwa, podobnie jak działo się to wcześniej, gdy spółka Vara była jedynym akcjonariuszem spółki HOS (zob. pkt 74 powyżej).
- 92 Z tego pisma wynika również, że zgodnie z oczekiwaniami B.I. i H.O. Schümann ten ostatni oraz spółka Vara mogli – za pośrednictwem B.I. – odgrywać wiodącą rolę w zarządzaniu przedsiębiorstwem Schümann Sasol International.
- 93 W trzeciej kolejności należy zaznaczyć, że Komisja nie powołała w zaskarżonej decyzji żadnej okoliczności mogącej wykazać, że mimo uprawnień decyzyjnych B.I. oraz przysługującego mu z uwagi na funkcję prezesa rozstrzygającego głosu w przypadku równego podziału głosów Sasol miała możliwość jednostronnego wpływania na decyzje zarządu, na wypadek gdyby zostało dowiedzione, że B.I. w rzeczywistości reprezentował spółkę Vara i H.O. Schümann w zarządzie Schümann Sasol International.
- 94 W czwartej kolejności taka możliwość wywierania przez Sasol decydującego wpływu na decyzje zarządu nie wynika także z materiału dowodowego dotyczącego różnych składów zarządu, przedstawionego przez skarżące w toku postępowania administracyjnego.
- 95 W okresie między dniem 2 maja a 31 października 1995 r. w skład zarządu przedsiębiorstwa Schümann Sasol International wchodził B.I. oraz D.S.R., który reprezentował grupę Sasol. Jak słusznie zauważyły skarżące, B.I. – z uwagi na to, że jego głos był rozstrzygający – miał możliwość narzucania swoich decyzji w zarządzie.
- 96 W okresie od dnia 1 listopada 1995 r. do dnia 30 czerwca 2001 r. w skład zarządu Schümann Sasol International wchodził jego prezes – B.I., D.S.R. oraz H.G.B. Zdaniem skarżących ten ostatni był przedstawicielem spółki Vara, natomiast Komisja twierdzi, że reprezentował on Sasol.
- 97 Należy stwierdzić, że Komisja nie zbadała w zaskarżonej decyzji, czy H.G.B. faktycznie reprezentował interesy gospodarcze jednej lub drugiej ze spółek dominujących. Ponadto istnieją wskazówki, że H.G.B. reprezentował interesy spółki Vara (zob. pkt 99 poniżej). Z tego względu na podstawie tego składu zarządu również nie można stwierdzić, że Sasol jednostronnie określała jego decyzje.
- 98 Pomiędzy dniem 1 lipca 2001 r. a dniem 16 maja 2002 r. D.S.R. (z Sasol) był prezesem zarządu, a drugim członkiem zarządu był H.G.B.
- 99 Przede wszystkim należy zauważyć, że powyższy skład zarządu świadczy o tym, że H.G.B. był przedstawicielem spółki Vara. Trudno bowiem wyobrazić sobie, aby spółka Vara, do której należała jedna trzecia kapitału przedsiębiorstwa Schümann Sasol International, zgodziła się, aby zarząd składał się wyłącznie z przedstawicieli Sasol.
- 100 Skarżące twierdzą, że w tym okresie wszystkie uchwały zarządu były podejmowane jednomyślnie.
- 101 Należy podkreślić, że w zaskarżonej decyzji brak jest jakiegokolwiek analizy dotyczącej omawianego okresu. Mając na względzie okoliczność, że cała odpowiedzialność za naruszenie popełnione przez wspólne przedsiębiorstwo została przypisana wyłącznie grupie Sasol, Komisja miała obowiązek wykazać, że Sasol jednostronnie wywierała decydujący wpływ na politykę handlową przedsiębiorstwa Schümann Sasol International (zob. pkt 54 powyżej).
- 102 Należy jednak przypomnieć (zob. pkt 52 powyżej), że podejmowanie przez zarząd uchwał na zasadzie jednomyślności świadczy o ścisłej współpracy przedstawicieli spółek dominujących, a zatem o wykonywanych łącznie uprawnieniach kierowniczych względem wspólnego przedsiębiorstwa, co

wskazuje na wspólne wywieranie decydującego wpływu, a nie na wywieranie takiego wpływu wyłącznie przez jedną ze spółek dominujących (zob. podobnie ww. w pkt 44 wyroki w sprawie Avebe przeciwko Komisji, pkt 137, 138; Fuji Electric przeciwko Komisji, pkt 194).

- 103 Z tego względu omawiany skład zarządu także nie uzasadnia wniosku, że Sasol jednostronnie określała decyzje Schümann Sasol International.
- 104 Wreszcie w okresie od dnia 17 maja do dnia 24 września 2002 r. w skład zarządu Schümann Sasol International wchodził D.S.R., H.G.B. i C.D.I.
- 105 Skarżące twierdzą, że ci dwaj ostatni członkowie zarządu byli przedstawicielami spółki Vara, tak że mogli oni przegłosować D.S.R., chociaż był on prezesem zarządu.
- 106 Należy stwierdzić, że w zaskarżonej decyzji brak jest jakiejkolwiek analizy dotyczącej wywierania decydującego wpływu przez jedną lub drugą spółkę dominującą za pośrednictwem H.G.B. i C.D.I. ani nawet ogólnej prezentacji tego składu zarządu. Ponadto istnieją wskazówki, że H.G.B. reprezentował interesy spółki Vara (zob. pkt 99 powyżej). Zatem z zaskarżonej decyzji nie wynika, że w omawianym okresie Sasol miała możliwość jednostronnego określania decyzji zarządu za pośrednictwem swoich przedstawicieli zasiadających w tym zarządzie.
- 107 Mając na względzie powyższą analizę, należy stwierdzić, że Komisja nie wykazała w zaskarżonej decyzji, że mimo uprawnień decyzyjnych przysługujących B.I. oraz innym członkom zarządu, których można łączyć ze spółką Vara, w rzeczywistości to Sasol jednostronnie określała treść decyzji zarządu przedsiębiorstwa Schümann Sasol International za pośrednictwem członków reprezentujących jej interesy gospodarcze i czuwających nad podporządkowaniem polityce tej spółki polityki przedsiębiorstwa Schümann Sasol International. W zaskarżonej decyzji brak również bezpośrednich dowodów (zob. pkt 44 powyżej), które mogłyby świadczyć o wywieraniu takiego decydującego wpływu przez Sasol.

Znaczenie zarządzania operacyjnego

- 108 Komisja powołuje się na okoliczność, że zarząd Schümann Sasol International odpowiadał za prowadzenie bieżących spraw tej spółki. Zgodnie z wyrokiem Sądu z dnia 12 grudnia 2007 r. w sprawie T-112/05 Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji (Zb.Orz. s. II-5049, pkt 63–65, 82, 83) zarządzanie operacyjne spółką zależną pozostaje bez znaczenia dla oceny istnienia jedności gospodarczej między spółką zależną i spółką dominującą, ponieważ kontrola polityki handlowej sensu stricto nie jest warunkiem koniecznym dla uznania, że spółka dominująca wraz ze spółką zależną stanowią jedno przedsiębiorstwo. Przeciwnie, wystarczy, aby spółka dominująca odgrywała znaczącą rolę w sprawach związanych z określaniem polityki handlowej spółki zależnej.
- 109 Należy podkreślić, że wyrok, na który powołuje się Komisja, dotyczy stanu faktycznego, w którym do spółki dominującej należało 100% kapitału spółki zależnej.
- 110 Prawdą jest, iż kwestia zarządzania operacyjnego może być pozbawiona znaczenia, jeżeli w grę wchodzi spółka zależna należąca w 100% do jednej spółki dominującej, gdyż wykazanie autonomii operacyjnej spółki zależnej nie może samo w sobie obalić domniemania wywierania decydującego wpływu (zob. orzecznictwo przytoczone w pkt 153 poniżej).
- 111 Niemniej w przypadku istnienia jedyne akcjonariusza wszystkie decyzje – w tym decyzje dotyczące zarządzania operacyjnego spółką zależną – są podejmowane przez osoby zarządzające, które są wybierane i powoływane bądź bezpośrednio, bądź pośrednio (przez organy, których członkowie są nominowani przez spółkę dominującą) przez jedyną spółkę dominującą. Podobnie w braku innego akcjonariusza jedyne interesy gospodarcze, które pojawiają się po stronie spółki zależnej, są w zasadzie

interesami jedyne go akcjonariusza. A zatem Komisja może domniemywać rzeczywiste wywieranie decydującego wpływu nawet w przypadkach, w których zarządzaniem operacyjnym zajmują się osoby zarządzające spółką zależną w sposób autonomiczny.

- 112 Natomiast w przypadku wspólnych przedsiębiorstw istnieje wielu akcjonariuszy i decyzje organów wspólnego przedsiębiorstwa są podejmowane przez członków reprezentujących interesy gospodarcze różnych spółek dominujących, które to interesy mogą się zbiegać, ale także różnić. W związku z tym istotna pozostaje kwestia, czy spółka dominująca wywierała rzeczywisty wpływ na zarządzanie operacyjne wspólnym przedsiębiorstwem, między innymi za pośrednictwem członków kierownictwa, którzy zostali przez nią nominowani lub którzy jednocześnie zajmują stanowiska kierownicze w spółce dominującej.
- 113 Należy wreszcie przypomnieć, że w ww. w pkt 44 wyroku w sprawie Fuji Electric przeciwko Komisji (pkt 195) oraz ww. w pkt 30 wyroku w sprawach połączonych General Technic-Otis i in. przeciwko Komisji (pkt 112–117) Sąd zbadał szczegółowo tryb podejmowania decyzji wchodzących w zakres zarządzania operacyjnego, aby ocenić, czy skarżące we wspomnianych sprawach wywierały decydujący wpływ na zachowania rynkowe ich wspólnych przedsiębiorstw.
- 114 W konsekwencji należy oddalić argument Komisji, że określanie przez spółkę dominującą polityki handlowej sensu stricto wspólnego przedsiębiorstwa jest pozbawione znaczenia w kontekście badania, czy istnieje pomiędzy nimi jedność gospodarcza.

Wnioski w przedmiocie zarządu przedsiębiorstwa Schümann Sasol International

- 115 Po pierwsze, należy przypomnieć, że Komisja popełniła w zaskarżonej decyzji błąd w ocenie, badając rolę B.I. (zob. pkt 76 powyżej). Nie można wykluczyć, że gdyby nie ów błąd, Komisja doszłaby do wniosku, iż spółka Vara wywierała decydujący wpływ na decyzje zarządu Schümann Sasol International przez znaczną część okresu istnienia wspólnego przedsiębiorstwa. Po drugie, Komisja nie wykazała w żadnym razie, że Sasol rzeczywiście w sposób jednostronny określała treść decyzji zarządu Schümann Sasol International (zob. pkt 107 powyżej). Po trzecie, należy podkreślić, że wywieranie wpływu na decyzje zarządu wspólnego przedsiębiorstwa niewątpliwie ma znaczenie w kontekście możliwości przypisania spółkom dominującym odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez to przedsiębiorstwo (zob. pkt 114 powyżej).

Rada nadzorcza i walne zgromadzenie przedsiębiorstwa Schümann Sasol International

- 116 Skarżące twierdzą, że z uwagi na uprawnienia decyzyjne przysługujące spółce Vara Komisja nie miała podstaw, aby przyjąć, że Sasol wywierała decydujący wpływ na decyzje podejmowane przez radę nadzorczą oraz walne zgromadzenie Schümann Sasol International.
- 117 Należy zauważyć, że z dowodów przedstawionych przez Komisję w motywach 473 i 474 zaskarżonej decyzji wynika, że zarówno Sasol, jak i Vara mogły blokować wszystkie decyzje walnego zgromadzenia i rady nadzorczej Schümann Sasol International, z wyjątkiem tych, o których mowa w art. 1.5 umowy akcjonariuszy.
- 118 Spośród decyzji, o których mowa w art. 1.5 umowy akcjonariuszy, wyłącznie decyzje dotyczące wyrażania zgody na inwestycje należą do kategorii strategicznych decyzji handlowych dotyczących wspólnego przedsiębiorstwa w świetle skonsolidowanego obwieszczenia Komisji dotyczącego kwestii jurysdykcyjnych na mocy rozporządzenia nr 139/2004 (Dz.U. 2008, C 95, s. 1).
- 119 Poza tym należy zauważyć, że zgodnie z pkt 69 skonsolidowanego obwieszczenia Komisji dotyczącego kwestii jurysdykcyjnych na mocy rozporządzenia nr 139/2004 największe znacznie ma prawo weta w decyzjach dotyczących mianowania lub zwolnienia kierownictwa wyższego szczebla oraz uchwalania

budżetu wspólnego przedsiębiorstwa. W obwieszczeniu wyjaśnione zostało również, że uprawnienia do współdecydowania o strukturze kierownictwa wyższego szczebla (np. o członkach zarządu) dają zazwyczaj ich posiadaczowi możliwość wywierania decydującego wpływu na politykę handlową przedsiębiorstwa. To samo dotyczy decyzji w sprawie budżetu, ponieważ budżet wyznacza dokładne ramy dla działalności wspólnego przedsiębiorstwa, a w szczególności dla inwestycji, jakie może ono realizować.

- 120 Zgodnie z przepisami prawa oraz postanowieniami porozumień regulujących funkcjonowanie wspólnego przedsiębiorstwa Schumann Sasol International spółka Sasol Holding in Germany posiadała jedynie uprawnienie do jednostronnego określania decyzji dotyczących wyrażania zgody na inwestycje, ale już nie najważniejszych strategicznych decyzji handlowych, takich jak te dotyczące budżetu, powoływania i odwoływania kadry kierowniczej lub te dotyczące biznesplanu.
- 121 Wobec powyższego Komisja nie wykazała w drodze abstrakcyjnej analizy dokonanej na podstawie przepisów prawa oraz postanowień porozumień regulujących funkcjonowanie wspólnego przedsiębiorstwa (zob. pkt 49 powyżej), że Sasol miała możliwość samodzielnego określania, w ramach rady nadzorczej i walnego zgromadzenia Schumann Sasol International, wszystkich strategicznych decyzji handlowych dotyczących tego przedsiębiorstwa. Przeciwnie, z abstrakcyjnej analizy wynika, że większość wspomnianych decyzji była podejmowana wspólnie przez spółki Sasol Holding in Germany i Vara.
- 122 Ponadto zaskarżona decyzja nie zawiera żadnej argumentacji popartej konkretnymi dowodami (zob. pkt 50 powyżej), z której wynikałoby, że spółki Sasol Ltd i Sasol Holding in Germany, mimo prawa weta przysługującego spółce Vara, w rzeczywistości samodzielnie określały strategiczne decyzje handlowe wspólnego przedsiębiorstwa Schumann Sasol International.
- 123 Mając na względzie powyższe, Sąd stwierdza, że Komisja nie wykazała, iż Sasol jednostronnie określała większość decyzji rady nadzorczej i walnego zgromadzenia Schumann Sasol International, w szczególności strategiczne decyzje handlowe dotyczące budżetu, biznesplanu oraz mianowania kierownictwa wyższego szczebla w tym przedsiębiorstwie.

W przedmiocie rzeczywistego wywierania przez spółkę Sasol Holding in Germany decydującego wpływu na zachowanie przedsiębiorstwa Schumann Sasol International na rynku

- 124 Należy przypomnieć, że zgodnie z motywem 475 zaskarżonej decyzji „zważywszy na okoliczności przedstawione w motywach 472–474, w szczególności na okoliczność, że w razie braku jednomyślności Sasol miała możliwość narzucenia swojej woli, gdy podejmowane były istotne strategiczne decyzje, takie jak te wyszczególnione w art. 1.5 umowy akcjonariuszy dotyczącej prawa głosu (na przykład zgoda na dokonanie inwestycji kapitałowych), należy uznać, że Sasol sprawowała faktyczną kontrolę nad wspólnym przedsiębiorstwem”. W motywie 481 zaskarżonej decyzji Komisja uznała, że „udowodniony został fakt kontrolowania wspólnego przedsiębiorstwa przez Sasol” oraz że „okoliczności faktyczne wskaz[owały] na wywieranie decydującego wpływu” przez Sasol Holding in Germany na Schumann Sasol International.
- 125 Z przeprowadzonej powyżej analizy wynika, że Komisja nie wykazała w zaskarżonej decyzji, iż Sasol jednostronnie określała treść uchwał zarządu Schumann Sasol International oraz większość strategicznych decyzji podejmowanych przez walne zgromadzenie oraz radę nadzorczą wspólnego przedsiębiorstwa (zob. pkt 115, 123 powyżej).
- 126 Podobnie należy przypomnieć, że Komisja nie wykazała za pomocą bezpośrednich dowodów, że Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd wywierały decydujący wpływ na zachowanie handlowe Schumann Sasol International.

- 127 W konsekwencji analiza Komisji prowadząca do przypisania spółkom Sasol Holding in Germany oraz Sasol Ltd odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez Schümann Sasol, spółkę zależną od Schümann Sasol International, jest obarczona błędami w ocenie. Tym samym należy uwzględnić zarzut pierwszy i stwierdzić nieważność zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim przypisuje ona spółkom Sasol Holding in Germany oraz Sasol Ltd odpowiedzialność za naruszenie popełnione przez Schümann Sasol.
- 128 Należy zatem stwierdzić nieważność zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim Komisja uznała, że spółki Sasol Holding in Germany oraz Sasol Ltd uczestniczyły w naruszeniu przed dniem 1 lipca 2002 r.

Wnioski dowodowe skarżących

- 129 Skarżące zgłosiły dowód z przesłuchania świadka C.D.I. (aktualnego członka zarządu Sasol Wax International) na okoliczność stwierdzenia, że w okresie istnienia wspólnego przedsiębiorstwa główny kierunek strategii i działalności handlowej wspólnego przedsiębiorstwa określany był przez spółkę Vara, za pośrednictwem H.O. Schümanna oraz B.I.
- 130 Mając na względzie przedstawioną powyżej analizę, Sąd stoi na stanowisku, że przeprowadzenie tego dowodu nie jest konieczne, zatem wniosek dowodowy podlega oddaleniu.

2. W przedmiocie zarzutu drugiego, opartego na błędnym przypisaniu spółkom Sasol Ltd, Sasol Holding in Germany i Sasol Wax International odpowiedzialności za naruszenie popełnione w okresie Sasol

- 131 Skarżące twierdzą, że Komisja niezgodnie z prawem przypisała odpowiedzialność za działania spółki Sasol Wax jej spółce dominującej – Sasol Wax International; spółce dominującej względem tej ostatniej – Sasol Holding in Germany; oraz spółce holdingowej grupy – Sasol Ltd w odniesieniu do okresu Sasol, który trwał od dnia 1 lipca 2002 r. do dnia 28 kwietnia 2005 r.

W przedmiocie części pierwszej, opartej na naruszeniu prawa poprzez przypisanie spółce dominującej naruszenia popełnionego przez jej spółkę zależną wyłącznie na podstawie domniemania wynikającego z faktu posiadania całości kapitału

- 132 W motywie 494 zaskarżonej decyzji Komisja stwierdziła, co następuje:

„Zgodnie z orzecznictwem Komisja może przyjąć domniemanie, że spółki dominujące wywierają decydujący wpływ na należące do nich w całości spółki zależne. Gdy takie domniemanie będzie miało zastosowanie, tak jak w niniejszej sprawie w przypadku Sasol Wax International AG, Sasol Holding in Germany GmbH i Sasol Ltd, ciężar obalenia domniemania spoczywa na spółkach dominujących, które powinny przedstawić dowody na okoliczność, że ich spółka zależna podejmowała w sposób autonomiczny decyzje dotyczące jej zachowania na rynku”.

- 133 Zdaniem skarżących Komisja naruszyła prawo poprzez zastosowanie niewłaściwej normy prawnej. Brak jest jakichkolwiek podstaw prawnych uzasadniających domniemanie, że sam 100% udział wystarczy, aby wykazać, że spółka dominująca jest odpowiedzialna za uczestnictwo swojej spółki zależnej w kartelu. Takie domniemanie stanowi naruszenie zasady osobistej odpowiedzialności prawnej oraz zasady domniemania niewinności.
- 134 Należy przypomnieć, że w szczególnym przypadku, gdy spółka dominująca posiada 100% kapitału swej spółki zależnej, która dopuściła się naruszenia reguł konkurencji Unii, po pierwsze, ta spółka dominująca może wywierać decydujący wpływ na zachowanie swej spółki zależnej, a po drugie, istnieje wzruszalne domniemanie, że owa spółka dominująca rzeczywiście wywiera taki decydujący wpływ na zachowanie swej spółki zależnej. W tych okolicznościach wystarczy, że Komisja wykaże, iż cały kapitał

spółki zależnej znajduje się w posiadaniu spółki dominującej, aby móc domniemywać, że ta ostatnia wywiera decydujący wpływ na politykę handlową owej spółki zależnej. Komisja będzie zatem mogła uznać spółkę dominującą za solidarnie odpowiedzialną za zapłatę grzywny nałożonej na spółkę zależną, chyba że spółka dominująca, na której spoczywa ciężar obalenia tego domniemania, przedstawi wystarczające dowody mogące wykazać, że jej spółka zależna działa na rynku w sposób autonomiczny (zob. ww. w pkt 30 wyrok z dnia 10 września 2009 r. w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 60, 61 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 135 Ponadto zgodnie z orzecznictwem domniemanie odpowiedzialności oparte na fakcie posiadania przez spółkę całości kapitału innej spółki ma zastosowanie nie tylko w przypadkach, gdy istnieje bezpośredni związek między spółką dominującą i jej spółką zależną, lecz również w przypadkach, gdy – jak w niniejszej sprawie – związek ten jest pośredni z uwagi na występowanie innej spółki w roli łącznika (wyrok Trybunału z dnia 20 stycznia 2011 r. w sprawie C-90/09 P General Química i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-1, pkt 90).
- 136 Komisja nie naruszyła zatem prawa, uznając, że w przypadku posiadania przez spółkę dominującą całości kapitału spółki zależnej możliwe jest przyjęcie domniemania, że wspomniana spółka dominująca, jak również pośrednie spółki dominujące rzeczywiście wywierały decydujący wpływ na politykę handlową spółki zależnej.
- 137 Jeżeli domniemanie dotyczące wywierania decydującego wpływu na spółkę zależną przez spółkę dominującą nie zostanie obalone, Komisja może ustalić, że spółka zależna oraz bezpośrednie i pośrednie spółki dominujące stanowią część jednej i tej samej jednostki gospodarczej oraz że w związku z tym tworzą jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu orzecznictwa wymienionego w pkt 31 powyżej. Okoliczność, że spółki dominujące i spółka zależna stanowią jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 81 WE, pozwala Komisji na skierowanie decyzji nakładającej grzywny do spółek dominujących, bez konieczności ustalania ich bezpośredniego zaangażowania w udział w naruszeniu (zob. orzecznictwo przytoczone w pkt 36 powyżej).
- 138 Takie podejście nie stanowi naruszenia zasady osobistej odpowiedzialności. Spółki Sasol Wax International, Sasol Holding in Germany oraz Sasol Ltd zostały bowiem osobiście ukarane za naruszenie, które – jak się domniemywa – popełniły same z powodu ścisłych więzów gospodarczych, organizacyjnych i prawnych, które łączą je ze spółką Sasol Wax, wynikających z posiadania całości kapitału tej spółki (zob. podobnie ww. w pkt 34 wyrok w sprawie Metsä-Serla i in. przeciwko Komisji, pkt 34).
- 139 Jeżeli chodzi o zarzucane Komisji naruszenie zasady domniemania niewinności, przypomnieć należy, że zgodnie z tą zasadą każdego oskarżonego o popełnienie czynu zagrożonego karą uważa się za niewinnego do czasu udowodnienia mu winy zgodnie z ustawą. Zasada ta wyklucza jakiekolwiek formalne stwierdzenie, a nawet samą aluzję w sprawie odpowiedzialności oskarżonego o popełnienie danego naruszenia w decyzji kończącej postępowanie w sprawie bez uprzedniego zapewnienia mu wszelkich gwarancji normalnie przysługujących w wykonywaniu prawa do obrony w postępowaniu prowadzonym w zwykłym trybie, zakończonym wydaniem rozstrzygnięcia co do istoty sprawy (wyrok Sądu z dnia 12 października 2007 r. w sprawie T-474/04 Pergan Hilfsstoffe für industrielle Prozesse przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4225, pkt 76).
- 140 Stosowanie zasady domniemania niewinności w prawie konkurencji powinno uwzględniać okoliczność, że w przeciwieństwie do postępowania karnego, które prowadzone jest siłą rzeczy wobec podmiotu prawa (osoby fizycznej lub prawnej), prawo konkurencji ma zastosowanie względem przedsiębiorstwa stanowiącego jednostkę gospodarczą, w której skład wchodzi stosownie do okoliczności kilka osób prawnych. Poza tym spółki stojące na czele grupy mają swobodę w zakresie reorganizacji ich wewnętrznej struktury, zwłaszcza poprzez zakładanie spółek posiadających odrębną osobowość prawną na potrzeby prowadzenia określonej działalności.

- 141 W tych okolicznościach w celu zapewnienia skuteczności prawa konkurencji Unii sam fakt, że spółka dominująca posiada cały lub prawie cały kapitał spółki zależnej, która bezpośrednio uczestniczyła w naruszeniu, może być dla Komisji wystarczający, aby uzasadnić odpowiedzialność tej spółki dominującej. Kiedy zarzut ten zostanie przedstawiony przez Komisję, do spółki dominującej należy przedstawienie dowodów przeciwnych, aby wykazać, że między nią a jej spółką zależną nie istnieje jedność gospodarcza. W niniejszej sprawie Komisja zastosowała takie podejście, uważnie analizując przedstawione przez skarżące dowody, a zatem postąpiła zgodnie z zasadą domniemania niewinności.
- 142 Z powyższego wynika, że należy oddalić część pierwszą zarzutu drugiego.

W przedmiocie części drugiej, opartej na błędnym jakoby stwierdzeniu, że domniemanie nie zostało obalone

- 143 Skarżące podnoszą, że za pomocą dowodów przedstawionych w ich odpowiedziach na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów wykazały, że spółka Sasol Wax International w rzeczywistości nie wywierała decydującego wpływu na spółkę Sasol Wax, ponieważ nie ingerowała ona ani w strategiczne decyzje handlowe, ani w operacyjne zarządzanie tą ostatnią.

W przedmiocie zaskarżonej decyzji

- 144 Jeżeli chodzi o dowody powołane przez skarżące w ich odpowiedziach na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, Komisja stwierdziła w zaskarżonej decyzji, co następuje:

„[...]

(498)

Jeżeli chodzi o członków zarządu oraz skład i rolę rady nadzorczej Sasol Wax GmbH, Sasol przyznaje, że Sasol Wax International AG była uprawniona do powoływania członków zarządu i rady nadzorczej Sasol Wax GmbH. Zostało również potwierdzone, że kilku członków rady nadzorczej Sasol Wax GmbH było na przestrzeni lat członkami zarządu Sasol Wax International AG. Jednakże Sasol twierdzi, że powyższe okoliczności są bez znaczenia, ponieważ rada nadzorcza nie odgrywała istotnej roli (nie sprawowała rzeczywistej kontroli nad zarządzaniem lub strategią Sasol Wax GmbH), była obsadzona przez dawnych pracowników Vary i nie wywierała żadnego wpływu na zachowanie Sasol Wax GmbH. Po pierwsze, okoliczność, że Sasol International AG była uprawniona do powoływania członków zarządu i rady nadzorczej, jest wystarczająca, aby uznać za bezprzedmiotowe badanie, czy owa rada nadzorcza była nadal podporządkowana dawnym pracownikom spółki Vara. Po drugie, jeżeli chodzi o rolę rady nadzorczej, statut zawiera listę określonych spraw wchodzących w zakres właściwości rady nadzorczej, na przykład powoływanie, odwoływanie i sprawowanie nadzoru nad zarządem, zatwierdzanie rocznego sprawozdania finansowego i budżetu, wyrażanie zgody na inwestycje o wartości przekraczającej 0,5 mln EUR oraz na zmiany dotyczące organizacji sprzedaży. Wprawdzie Sasol twierdzi, że żadne z tych uprawnień nie odgrywało znaczącej roli, jeżeli chodzi o zachowanie handlowe Sasol Wax GmbH, że nie zdarzyło się nigdy, aby rada nadzorcza wywarła jakikolwiek wpływ na zarządzanie działalnością Sasol Wax GmbH, oraz że członkowie zarządu Sasol Wax GmbH mieli w zwyczaju podejmować główne decyzje w zakresie strategicznych zachowań handlowych spółki, nie prosząc o zgodę rady nadzorczej, jednak uprawnienia powierzone radzie nadzorczej świadczą o tym, iż zamierzeniem było, aby rada nadzorcza odgrywała rzeczywiście rolę w zakresie strategii i finansów oraz aby wykonywała obowiązki odrębne od zarządzania bieżącymi sprawami spółki, które zwykle należą do zarządu i kierownictwa spółki.

(499)

Sasol twierdzi również, że brak wpływu Sasol Wax International AG potwierdzony jest przez fakt, że przedstawicielami Sasol obecnymi na spotkaniach technicznych nadal byli dawni pracownicy spółki Vara oraz że kierownicy komórek handlowych, na których działalność miały wpływ spotkania

techniczne, nie utrzymywali żadnych relacji z Sasol Ltd. Jeżeli chodzi o zachowanie byłych podobno pracowników spółki Vara, to osoby te, w chwili gdy dopuściły się bezprawnych działań, były zatrudnione przez grupę Sasol i okoliczność, że byli to dawni pracownicy spółki Vara lub że ich bezpośrednim pracodawcą była spółka zależna od Sasol Wax International AG, od Sasol Holding in Germany GmbH lub od Sasol Ltd, nie ma znaczenia, o ile można dowieść, że spółki dominujące wywierały decydujący wpływ na tę spółkę zależną”.

Uwagi ogólne

- 145 Zgodnie z orzecznictwem w celu obalenia domniemania, że spółka dominująca wywiera decydujący wpływ na zachowanie swojej spółki zależnej, takiej jak ta opisana w pkt 134 powyżej, do skarżących należało przedstawienie wszelkich okoliczności dotyczących więzów organizacyjnych, gospodarczych i prawnych istniejących między Sasol Wax i Sasol Wax International, które to okoliczności mogą ich zdaniem dowodzić, że nie stanowią one jednej jednostki gospodarczej. W trakcie oceny Sąd musi bowiem uwzględnić wszystkie przedstawione okoliczności, które mogą różnić się pod względem charakteru i znaczenia w zależności od cech każdego przypadku (ww. w pkt 108 wyrok Sądu z dnia 12 grudnia 2007 r. w sprawie T-112/05 Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-5049, pkt 65, utrzymany w mocy ww. w pkt 30 wyrokiem z dnia 10 września 2009 r. w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji; wyrok z dnia 13 lipca 2011 r. w sprawie T-39/07 Eni przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4457, pkt 95).
- 146 Domniemanie, o którym mowa, opiera się na ustaleniu, że z wyjątkiem rzeczywiście nadzwyczajnych okoliczności spółka posiadająca całość kapitału spółki zależnej może ze względu tylko na ten udział w kapitale wywierać decydujący wpływ na zachowanie tej spółki zależnej, a poza tym że badanie, czy faktycznie nie skorzystano z tej możliwości wywierania wpływu, normalnie najlepiej prowadzić jest w sferze jednostek, wobec których działa to domniemanie (wyrok Trybunału z dnia 29 września 2011 r. w sprawie C-521/09 P Elf Aquitaine przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-8947, pkt 60).
- 147 Ponadto stosowanie takiego domniemania jest uzasadnione faktem, że w przypadku gdy spółka dominująca jest jedynym akcjonariuszem spółki zależnej, dysponuje ona wszelkimi instrumentami możliwymi do zapewnienia dostosowania zachowania handlowego spółki zależnej do jej własnego zachowania. W szczególności to właśnie jedyny akcjonariusz ustala co do zasady zakres autonomii spółki zależnej poprzez sporządzenie jej statutu, wybiera członków jej organów oraz podejmuje lub zatwierdza strategiczne decyzje handlowe spółki zależnej, w niektórych przypadkach poprzez obecność swoich przedstawicieli w jej organach. Podobnie jedność gospodarczą spółki dominującej i jej spółki zależnej zazwyczaj utrwalają jeszcze bardziej obowiązki wynikające z prawa spółek państw członkowskich, takie jak sporządzanie skonsolidowanych sprawozdań finansowych, spoczywający na spółce zależnej obowiązek okresowego przedstawiania spółce dominującej sprawozdania z prowadzonej działalności, a także zatwierdzanie rocznych sprawozdań finansowych spółki zależnej przez walne zgromadzenie, w którego skład wchodzi jedynie spółka dominująca, co musi oznaczać, że spółka dominująca nadzoruje, przynajmniej w najważniejszych kwestiach, działalność gospodarczą spółki zależnej.
- 148 Ponadto należy podkreślić, że w przypadku spółki całkowicie lub niemal całkowicie zależnej od jedynej spółki dominującej z zasady w grę wchodzi tylko jeden interes gospodarczy, a członkowie organów spółki zależnej są wybierani i powoływani przez jedynego akcjonariusza, który może im wydawać instrukcje, przynajmniej w sposób nieformalny, i narzucać im kryteria efektywności gospodarczej. Zatem w takim przypadku pomiędzy członkami kierownictwa spółki zależnej i członkami kierownictwa spółki dominującej muszą panować stosunki oparte na zaufaniu; członkowie ci muszą działać, reprezentując i popierając jedyny wchodzący w tym przypadku w grę interes gospodarczy, a mianowicie interes spółki dominującej (zob. także pkt 35 powyżej). Zatem jednolitość zachowania na rynku spółki dominującej i jej spółki zależnej jest zapewniona pomimo przyznania członkom kierownictwa spółki zależnej wszelkiej autonomii w zakresie operacyjnego zarządzania tą spółką,

należącego do określania jej polityki handlowej sensu stricto. W dodatku co do zasady to właśnie jedyny akcjonariusz samodzielnie określa, kierując się swoim własnym interesem, zasady i tryb podejmowania decyzji spółki zależnej oraz decyduje o zakresie jej autonomii operacyjnej i decyzję tę może z własnej woli zmienić poprzez zmodyfikowanie zasad regulujących funkcjonowanie spółki zależnej lub w ramach restrukturyzacji, a nawet poprzez stworzenie nieformalnych struktur decyzyjnych.

149 Zatem stosowanie domniemania rzeczywistego wywierania przez spółkę dominującą decydującego wpływu na zachowanie handlowe jej spółki zależnej jest uzasadnione, ponieważ odnosi się do sytuacji typowych dla stosunków między spółką zależną a jej jedyną spółką dominującą, gdyż posiadanie przez jedyną spółkę dominującą całego lub prawie całego kapitału spółki zależnej co do zasady pociąga za sobą jednolitość zachowania tych spółek na rynku.

150 Tym niemniej zainteresowane spółki po otrzymaniu pisma w sprawie przedstawienia zarzutów mają wystarczającą możliwość wykazania, że opisane w pkt 147 i 148 powyżej mechanizmy – prowadzące zazwyczaj do dostosowania zachowania handlowego spółki zależnej do zachowania jej spółki dominującej – nie zadziałały w zwykły sposób, efektem czego nastąpił rozłam w gospodarczej jedności grupy.

W przedmiocie zarządzania operacyjnego spółką Sasol Wax

151 Skarżące twierdzą, że wykazały, iż grupa Sasol przyjęła politykę nieingerowania w autonomiczne zachowanie jej spółki zależnej – Sasol Wax. Skarżące powołują się w tym względzie na komunikat podpisany przez kierownictwo Sasol Wax International w dniu 9 kwietnia 2001 r.

152 I tak zdaniem skarżących „sprawy wchodzące w zakres bieżącej działalności operacyjnej miały być prowadzone przez Sasol Wax [...] jako autonomiczny podmiot”, natomiast „plany, zadania i strategie” miały być tworzone przez Sasol Wax International. Ponadto członkowie zarządu spółki Sasol Wax nigdy nie spotkali się ze sprzeciwem ze strony spółki Sasol Wax International, a członkowie kierownictwa tej ostatniej nie przypominają sobie, aby w okresie Sasol udzielali jakichkolwiek instrukcji członkom zarządu Sasol Wax.

153 W powyższym względzie Sąd orzekł już, że okoliczność, iż spółka zależna posiada swe własne lokalne kierownictwo i swe własne środki, sama w sobie nie dowodzi jeszcze, że owa spółka określa swoje zachowanie na rynku w sposób niezależny od spółki dominującej. Podział zadań między spółkami zależnymi i ich spółkami dominującymi, a zwłaszcza powierzanie zarządzania działalnością operacyjną lokalnemu kierownictwu spółki zależnej w 100%, jest normalną praktyką dużych przedsiębiorstw składających się z wielu spółek zależnych pozostających ostatecznie w posiadaniu tej samej spółki holdingowej. Wobec tego w przypadku posiadania całości lub prawie całości kapitału spółki zależnej bezpośrednio zaangażowanej w udział w naruszeniu dowody przedstawione w tym względzie nie są w stanie obalić domniemania rzeczywistego wywierania decydującego wpływu na zachowanie spółki zależnej przez spółkę dominującą i spółkę holdingową (zob. podobnie ww. w pkt 35 wyrok w sprawie Alliance One International przeciwko Komisji, pkt 130, 131).

154 Stanowisko to znajduje zresztą uzasadnienie w rozważaniach zawartych w pkt 35, 147 i 148 powyżej, z których wynika, że członkowie kierownictwa spółki całkowicie lub niemal całkowicie zależnej od jedynej spółki dominującej działają zwykle reprezentując i popierając jedyny wchodzący w tym przypadku w grę interes gospodarczy, a mianowicie interes jedynej spółki dominującej. Zapewniają oni w ten sposób zgodność zachowania handlowego spółki zależnej z zachowaniem pozostałych członków grupy w ramach wykonywania swoich autonomicznych uprawnień.

- 155 Z powyższego wynika, że należy oddalić argumenty skarżących oparte na autonomii operacyjnej spółki Sasol Wax, gdyż nie są one w stanie wykazać, że nastąpił rozłam w jedności gospodarczej między tą spółką a Sasol Wax International.

W przedmiocie strategicznych decyzji handlowych

- 156 W pierwszej kolejności skarżące podnoszą, że Sasol Wax International nie skorzystała z przysługującego jej uprawnienia do mianowania członków zarządu Sasol Wax oraz nie zmieniła składu dawnego zarządu spółki HOS. Spółka Sasol Wax była zarządzana jak niezależny podmiot gospodarczy, zgodnie z przyjętą praktyką rodziny Schümann, przez trzech członków zarządu przejętych po spółce HOS. Komisja naruszyła prawo, negując w zaskarżonej decyzji znaczenie tej okoliczności i uznając, że wystarczyło, aby Sasol Wax International była uprawniona do mianowania członków zarządu.
- 157 Należy zauważyć, że tego rodzaju argument został już oddalony przez Sąd w ww. w pkt 35 wyroku w sprawie Alliance One przeciwko Komisji (pkt 137). Zważywszy na przysługujące jednemu wspólnikowi, w tym przypadku spółce Sasol Wax International, uprawnienie do wyboru członków zarządu spółki Sasol Wax po nabyciu całości jej kapitału, pozostawienie na stanowiskach wspomnianych członków zarządu wynika wyłącznie z decyzji jedynej spółki dominującej oraz świadczy o ich związkach z tą spółką. Wobec tego okoliczność ta nie może obalić domniemania rzeczywistego wywierania przez spółkę dominującą decydującego wpływu na zachowanie jej spółki zależnej.
- 158 W drugiej kolejności skarżące podkreślają, że przedstawiły wszystkie protokoły posiedzeń rady nadzorczej spółek Sasol Wax i Sasol Wax International. Żaden z tych dokumentów nie wskazuje na istnienie jakiegokolwiek znaczącego wpływu wywieranego na Sasol Wax przez jej bezpośrednią i pośrednią spółki dominujące. Ponadto członkowie zarządu Sasol Wax zwykli podejmować inicjatywy w zakresie strategicznych zachowań handlowych tej spółki, nie prosząc o zgodę rady nadzorczej lub wspólników. Tak było w przypadku długoterminowych umów dostawy z grupą ExxonMobil i grupą Shell, które zostały wynegocjowane i zawarte samodzielnie przez członków zarządu Sasol Wax; w przypadku przyporządkowania personelu do centrów zysków Sasol Wax; jak również w przypadku programu ograniczenia kosztów oraz powierzenia podmiotom zewnętrznym świadczenia usług logistycznych dla Sasol Wax.
- 159 Należy stwierdzić, że inicjatywy podejmowane przez członków zarządu Sasol Wax nie należą do strategicznych decyzji handlowych najistotniejszych z punktu widzenia oceny, czy istnieje jedność zachowania na rynku spółki zależnej i spółki dominującej, jakimi są decyzje dotyczące budżetu, biznesplanu, znaczących inwestycji czy też powoływania kadry kierowniczej. Podobnie skarżące nie kwestionują, że zatwierdzanie rocznego sprawozdania finansowego Sasol Wax należało do kompetencji rady nadzorczej.
- 160 Dlatego też mając na względzie powyższe rozważania, należy stwierdzić, że przedstawione przez skarżące argumenty nie dowodzą tego, iż nie zadziałały mechanizmy, które zwykle zapewniają jedność zachowania na rynku spółki dominującej i należącej do niej w całości spółki zależnej i które to mechanizmy stanowią podstawę domniemania rzeczywistego wywierania decydującego wpływu (zob. pkt 147, 148 powyżej), tak że Komisja mogła zasadnie ustalić, iż istniała jednostka gospodarcza odpowiadająca pojęciu przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 81 WE.

W przedmiocie niewzruszalności domniemania

- 161 Zdaniem skarżących w przypadku gdyby uznano, mimo wszystkich przedstawionych przez nie dowodów, że dowody te nie są wystarczające, aby obalić domniemanie rzeczywistego wywierania przez spółkę dominującą decydującego wpływu na zachowanie jej spółki zależnej, domniemanie to okazałoby się w istocie niewzruszalne, co stanowiłoby naruszenie art. 2 rozporządzenia nr 1/2003 oraz obowiązku uzasadnienia, zasady odpowiedzialności osobistej i domniemania niewinności.
- 162 Należy w tym względzie zauważyć, że argumenty przedstawione przez skarżące w celu obalenia omawianego domniemania opisują typowe funkcjonowanie dużego międzynarodowego przedsiębiorstwa, w ramach którego jednostka lokalna, Sasol Wax, jest zarządzana przez członków zarządu utrzymywanych na stanowiskach decyzją posiadającej w niej 100% kapitału spółki dominującej – Sasol Wax International, która postanowiła również przekazać wspomnianym członkom zarządu uprawnienia w zakresie określania polityki handlowej sensu stricto, natomiast zastrzegła uprawnienia do podejmowania strategicznych decyzji handlowych dla rady nadzorczej i zgromadzenia wspólników spółki Sasol Wax.
- 163 Obalenie domniemania rzeczywistego wywierania przez spółkę dominującą decydującego wpływu na zachowanie jej spółki zależnej nie jest jednak kwestią ilości i szczegółowości dowodów w przypadkach, gdy owe dowody świadczą o typowej sytuacji organizacyjnej w dużym wielonarodowym przedsiębiorstwie, w którym uprawnienia w zakresie zarządzania operacyjnego są powierzone członkom kierownictwa jego lokalnych jednostek. Aby obalić to domniemanie, należy przedstawić nietypowe okoliczności, które świadczą o tym, że mimo posiadania przez spółki dominujące całości kapitału spółek zależnych grupy nastąpił rozłam w gospodarczej jedności grupy, ponieważ mechanizmy zapewniające dostosowanie zachowania handlowego spółek zależnych do zachowania spółek dominujących nie zadziałały w zwykły sposób.
- 164 Skarżące nie przedstawiły takich okoliczności w niniejszej sprawie.
- 165 Należy również przypomnieć, że Trybunał i Sąd orzekały już, że domniemanie wywierania przez spółkę dominującą decydującego wpływu na zachowanie spółki zależnej jest domniemaniem wzruszalnym. Z orzecznictwa wynika, że domniemanie – nawet trudne do obalenia – mieści się w dopuszczalnych granicach, jeżeli jest proporcjonalne do zamierzonego celu, istnieje możliwość przedstawienia dowodu przeciwnego i zagwarantowane jest prawo do obrony (ww. w pkt 146 wyrok w sprawie Elf Aquitaine przeciwko Komisji, pkt 62; wyrok Sądu z dnia 27 września 2012 r. w sprawie T-343/06 Shell Petroleum i in. przeciwko Komisji, pkt 54). Tak jest w przypadku domniemania dotyczącego istnienia jednostki gospodarczej między spółką zależną i jej jedyną spółką dominującą, zważywszy również na rozważania zawarte w pkt 147–150 powyżej.
- 166 Z tego względu zarzut skarżących, oparty na niewzruszalnym charakterze omawianego domniemania, podlega oddaleniu.

Wnioski

- 167 Mając na uwadze całość powyższych rozważań, należy stwierdzić, że Komisja słusznie przyjęła, iż Sasol Wax i Sasol Wax International stanowiły jednostkę gospodarczą w rozumieniu powołanego w pkt 36 powyżej orzecznictwa, tak że spółki tworzące tę jednostkę mogły ponosić solidarną odpowiedzialność za omawiane naruszenie.
- 168 Ponadto należy zauważyć, że skarżące nie przedstawiły żadnego konkretnego argumentu, jeżeli chodzi o obalenie domniemania rzeczywistego wywierania przez Sasol Holding in Germany lub przez Sasol Ltd decydującego wpływu na zachowanie handlowe spółki Sasol Wax International.

169 Zatem zarzut drugi należy w całości oddalić.

Wnioski dowodowe skarżących

170 Skarżące wnioskują, aby C.D.I. i R.G.S., członkowie zarządu Sasol Wax w okresie Sasol, zostali przesłuchani w charakterze świadków na okoliczność twierdzenia, że ani Sasol Wax International, ani Sasol Ltd nie wydawały instrukcji swojej spółce zależnej oraz że Sasol Wax w sposób autonomiczny określała swoje zachowanie handlowe.

171 Mając na względzie przeprowadzoną powyżej analizę, Sąd stoi na stanowisku, że wspomniane zeznania nie mogą wpłynąć na kwestię przypisania spółkom Sasol Wax International, Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez Sasol Wax. Tym samym wniosek dowodowy skarżących nie zasługuje na uwzględnienie.

3. W przedmiocie zarzutu trzeciego, opartego na braku odpowiedzialności solidarnej spółki Vara w okresie Schümanna oraz w okresie istnienia wspólnego przedsiębiorstwa

172 Skarżące podnoszą, że w okresie Schümanna spółka HOS, będąca bezpośrednio odpowiedzialną za naruszenie, była kontrolowana przez spółkę Vara, a ostatecznie przez samego H.O. Schümanna. Podobnie w okresie istnienia wspólnego przedsiębiorstwa spółka Vara również co najmniej sprawowała wspólną kontrolę nad jednostką operacyjną, jaką była spółka Schümann Sasol. Komisja, nie przypisując spółce Vara odpowiedzialności za działania spółek HOS i Schümann Sasol oraz obciążając wyłącznie grupę Sasol odpowiedzialnością solidarną w odniesieniu do okresu istnienia wspólnego przedsiębiorstwa, potraktowała grupę Sasol w sposób dyskryminacyjny względem spółki Vara.

173 Komisja w żaden sposób nie wyjaśniła powodów, dla których inaczej potraktowała grupę Sasol, a inaczej spółkę Vara i H.O. Schümanna. Ponadto skarżące przypominają zasady sformułowane w ww. w pkt 33 wyroku w sprawie HFB i in. przeciwko Komisji (pkt 105).

174 Takie postępowanie Komisji poważnie ogranicza środki prawne, jakimi dysponują spółki Sasol Ltd, Sasol Holding in Germany i Sasol Wax International w ramach dochodzenia roszczeń regresowych przeciwko H.O. Schümannowi lub spółce Vara, ponieważ na grupie Sasol spoczywałby ciężar udowodnienia, że ci ostatni uczestniczyli w naruszeniu. Przeprowadzenie takiego dowodu byłoby szczególnie utrudnione, gdyż skarżące musiałyby wyjaśnić, z jakich powodów Komisja nie obciążyła odpowiedzialnością ani spółki Vara, ani H.O. Schümanna. Poza tym przypisanie solidarnej odpowiedzialności tym ostatnim byłoby o tyle istotne dla grupy Sasol, że kartel został założony między innymi przez spółkę HOS i H.O. Schümanna w czasie, gdy grupa Sasol nie prowadziła żadnej działalności w europejskim sektorze wosków parafinowych.

175 Wreszcie z powodu nieobciążenia spółki Vara odpowiedzialnością solidarną, Komisja nie zastosowała pułapu grzywny w wysokości 10% przewidzianego w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 z uwzględnieniem obrotu spółki Vara.

176 Komisja podkreśla, że przysługuje jej swobodne uznanie co do decyzji, którym jednostkom przedsiębiorstwa przypisać odpowiedzialność za naruszenie, przy czym ocena ta jest dokonywana z uwzględnieniem okoliczności każdego przypadku, oraz że nie ma ona obowiązku uzasadniania, dlaczego nie przyjęła względem osób trzecich decyzji analogicznych do decyzji, jakie skierowała do jednostek uznanych za odpowiedzialne.

177 W każdym wypadku Komisja podnosi, że zgodnie z orzecznictwem przedsiębiorstwo, które swoim zachowaniem naruszyło art. 81 ust. 1 WE, nie może uniknąć jakiejkolwiek sankcji na tej podstawie, że inne przedsiębiorstwo nie zostało ukarane grzywną. Nawet jeżeli Komisja popełniła błąd, nie

przypisując odpowiedzialności za naruszenie spółce Vara, to poszanowanie zasady równego traktowania musi iść w parze z poszanowaniem zasady legalności, zgodnie z którą nikt nie może powoływać się na swoją korzyść na niezgodne z prawem działanie, którego dopuszczono się na rzecz innej osoby.

- 178 Na wstępie należy zauważyć, że z uwagi na uwzględnienie pierwszego zarzutu nie ma potrzeby badania, czy została naruszona zasada równego traktowania, jeżeli chodzi o okres istnienia wspólnego przedsiębiorstwa, ponieważ została stwierdzona nieważność zaskarżonej decyzji w tym zakresie.
- 179 W kolejnych punktach Sąd zbada jedynie zarzut skarżących dotyczący dyskryminacji względem spółki Vara i H.O. Schümanna w odniesieniu do okresu Schümanna.
- 180 Przede wszystkim należy zauważyć, że Komisja jednoznacznie przyznała w motywie 457 zaskarżonej decyzji, że „HOS, spółka bezpośrednio uczestnicząca w naruszeniu, była ostatecznie kontrolowana osobiście przez H.O. Schümanna oraz że odpowiedzialność za naruszenie w tym czasie ponosił ostatecznie H.O. Schümann”. Jednakże Komisja nie przypisała odpowiedzialności solidarnej za popełnione przez spółkę HOS naruszenie ani spółce Vara, będącej jej bezpośrednią spółką dominującą, ani H.O. Schümannowi.
- 181 Jak wynika z orzecznictwa, zasada równego traktowania, która wymaga, aby podobne sytuacje nie były traktowane w odmienny sposób, a odmienne sytuacje nie były traktowane jednakowo, chyba że takie traktowanie jest obiektywnie uzasadnione, stanowi ogólną zasadę prawa Unii, zapisaną w art. 20 i 21 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (postanowienie Trybunału z dnia 15 czerwca 2012 r. w sprawie C-494/11 P Otis Luxembourg i in. przeciwko Komisji, niepublikowane w Zbiorze, pkt 53; zob. również podobnie wyrok Trybunału z dnia 14 września 2010 r. w sprawie C-550/07 P Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals przeciwko Komisji, Zb.Orz. I-8301, pkt 54, 55).
- 182 Ponadto należy zauważyć, że przewidziana w orzecznictwie powołanym w pkt 36 powyżej możliwość nałożenia na spółkę dominującą kary z tytułu bezprawnego zachowania jej spółki zależnej sama w sobie nie stoi na przeszkodzie, aby karę poniosła sama spółka zależna. Przedsiębiorstwo, czyli jednostka gospodarcza obejmująca personel, elementy materialne i niematerialne (wyrok Trybunału z dnia 13 lipca 1962 r. w sprawie 19/61 Mannesmann przeciwko Wysokiej Władzy, Rec. s. 675, 705, 706), jest bowiem zarządzane przez organy przewidziane w jej statucie i każda decyzja o nałożeniu grzywny może być skierowana do statutowego organu zarządzającego przedsiębiorstwem (zarządu, komitetu kierującego, prezesa, zarządcy itd.), nawet jeżeli skutki finansowe obciążają ostatecznie jej właścicieli. Naruszeniem tej zasady byłoby wymaganie, by Komisja w przypadku postępowania przedsiębiorstwa stanowiącego naruszenie zawsze ustalała właściciela mającego decydujący wpływ na przedsiębiorstwo w celu umożliwienia jej nałożenia sankcji wyłącznie na tego właściciela (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawach połączonych T-236/01, T-239/01, od T-244/01 do T-246/01, T-251/01 i T-252/01 Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-1181, pkt 279–281). Możliwość nałożenia na spółkę dominującą sankcji za zachowanie spółki zależnej nie ma żadnego wpływu na zgodność z prawem decyzji skierowanej wyłącznie do spółki zależnej biorącej udział w naruszeniu, bowiem Komisja ma możliwość wyboru, czy sankcję nałoży na spółkę zależną uczestniczącą w naruszeniu, czy na spółkę dominującą, która ją kontrolowała w tym okresie (wyrok Sądu z dnia 14 grudnia 2006 r. w sprawach połączonych od T-259/02 do T-264/02 i T-271/02 Raiffeisen Zentralbank Österreich i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-5169, pkt 331).
- 183 Komisja ma również możliwość dokonania takiego wyboru w przypadku następstwa gospodarczego w kontroli nad spółką zależną. Chociaż w takim przypadku Komisja może przypisać odpowiedzialność za postępowanie spółki zależnej dawnej spółce dominującej za okres poprzedzający jej zbycie i nowej spółce dominującej za okres po jej nabyciu, nie jest do tego zobowiązana i może zdecydować o nałożeniu sankcji jedynie na spółkę zależną za jej zachowanie (ww. w pkt 182 wyrok w sprawach połączonych Raiffeisen Zentralbank Österreich i in. przeciwko Komisji, pkt 332).

- 184 W niniejszej sprawie skarżące nie kwestionują przypisania spółce Sasol Wax, z uwagi na następstwo prawne spółek, odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez spółkę HOS. Takie przypisanie odpowiedzialności znajduje zresztą uzasadnienie w orzecznictwie, zgodnie z którym jeżeli podmiot, który popełnił naruszenie reguł konkurencji, podlega zmianom prawnym lub organizacyjnym, skutkiem tych zmian niekoniecznie jest utworzenie nowego przedsiębiorstwa, zwolnionego z odpowiedzialności za działania sprzeczne z regułami konkurencji poprzedniego podmiotu, jeżeli między tymi podmiotami zachodzi tożsamość z gospodarczego punktu widzenia (zob. wyrok Trybunału z dnia 24 września 2009 r. w sprawach połączonych C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P i C-137/07 P Erste Group Bank i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-8681, pkt 79 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 185 Skarżące twierdzą natomiast, że skoro Komisja uznała spółki Sasol Wax International, Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd za odpowiedzialne solidarnie razem ze spółką Sasol Wax w okresie Sasol, to nie mogła ona bez naruszenia zasady równego traktowania zwolnić z odpowiedzialności solidarnej spółek dominujących względem spółki HOS w okresie Schümanna.
- 186 Należy stwierdzić, że Sasol Wax International, Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd, posiadające całość kapitału spółki bezpośrednio uczestniczącej w naruszeniu w okresie Sasol, znajdowały się w sytuacji identycznej z sytuacją spółki Vara i H.O. Schümanna w okresie Schümanna.
- 187 Komisja potraktowała zatem dwie podobne sytuacje w odmienny sposób.
- 188 Pozostałe argumenty Komisji nie podważają tego wniosku.
- 189 W pierwszej kolejności Komisja zwraca uwagę, że zasady dotyczące przedawnienia ustanowione w art. 25 rozporządzenia nr 1/2003 uniemożliwiły jej przypisanie solidarnej odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez spółkę HOS spółce Vara i H.O. Schümannowi, ponieważ posiadali oni całość kapitału HOS tylko do dnia 30 kwietnia 1995 r.
- 190 Chociaż zadaniem Sądu w ramach niniejszego postępowania nie jest ustalenie odpowiedzialności spółki Vara i H.O. Schümanna za naruszenie popełnione przez spółkę Schümann Sasol, należy zauważyć w tym względzie, że możliwe jest, iż kwestia istnienia takiej odpowiedzialności zostałaby zbadana przez Komisję, gdyby nie popełniła ona błędów w ocenie, które zostały wykazane w ramach analizy pierwszego zarzutu. Otóż gdyby Komisja stwierdziła, że spółka Vara i H.O. Schümann ponoszą odpowiedzialność, jeżeli chodzi o okres istnienia wspólnego przedsiębiorstwa, który trwał do dnia 30 czerwca 2002 r., to w dniu 17 marca 2005 r., kiedy Komisja została poinformowana o kartelu i udziale w nim spółki HOS, nie upłynąłby jeszcze żaden z terminów przedawnienia przewidzianych w art. 25 rozporządzenia nr 1/2003.
- 191 Wynika z tego, że argumenty Komisji oparte na przedawnieniu należy oddalić, ponieważ Komisja nie może na potrzeby uzasadnienia nierównego traktowania skutecznie powoływać się na różnicę pomiędzy sytuacją spółki Vara i H.O. Schümanna a sytuacją skarżących, której to różnicy mogłoby nie być, gdyby Komisja nie popełniła błędów w ocenie.
- 192 W drugiej kolejności powołane przez Komisję orzecznictwo nie usprawiedliwia nierównego traktowania, które zostało wykazane w pkt 187 powyżej. W ww. w pkt 182 wyroku w sprawach połączonych Raiffeisen Zentralbank Österreich i in. przeciwko Komisji (pkt 331) Sąd orzekł co prawda, że Komisja może zasadnie dokonać wyboru, czy karę nałożyć „na spółkę zależną uczestniczącą w naruszeniu, czy na spółkę dominującą, która ją kontrolowała w tym okresie”, lecz nie stwierdził, że Komisja może uznać za solidarnie odpowiedzialną nową spółkę dominującą w odniesieniu do okresu po zbyciu spółki zależnej, a jednocześnie zwolnić z odpowiedzialności solidarnej dawną spółkę dominującą w odniesieniu do okresu poprzedzającego zbycie. Orzecznictwo potwierdza także praktykę Komisji polegającą na przypisywaniu odpowiedzialności albo wyłącznie spółce bezpośrednio uczestniczącej w kartelu, albo też zarówno poprzedniej, jak i nowej spółce dominującej, solidarnie ze

spółką zależną (wyroki Sądu: z dnia 13 września 2010 r. w sprawie T-40/06 Trioplast Industrier przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4893, pkt 72; z dnia 3 marca 2011 r. w sprawach połączonych T-117/07 i T-121/07 Areva i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-633, pkt 137). Komisja nie przytacza natomiast żadnego przykładu z orzecznictwa, który potwierdzałby przyjęty przez nią w niniejszej sprawie rozkład odpowiedzialności.

- 193 Należy zatem zbadać skutki nierównego traktowania stwierdzonego w pkt 187 powyżej.
- 194 Zgodnie z orzecznictwem poszanowanie zasady równego traktowania musi iść w parze z poszanowaniem zasady legalności, co oznacza, że nikt nie może powoływać się na swoją korzyść na niezgodne z prawem działanie, którego dopuszczono się na rzecz innej osoby. Ewentualne działanie niezgodne z prawem podjęte na korzyść innego przedsiębiorstwa, które nie jest stroną postępowania przed Sądem, nie pozwala bowiem Sądowi stwierdzić dyskryminacji, a tym samym działania niezgodnego z prawem względem skarżących. Takie podejście byłoby równoznaczne z usankcjonowaniem zasady „równego traktowania w sprzeczności z prawem” i nałożeniem na Komisję obowiązku pominięcia dowodów, którymi Komisja dysponuje, by ukarać przedsiębiorstwo, które dopuściło się karalnego naruszenia, tylko dlatego że inne przedsiębiorstwo znajdujące się prawdopodobnie w porównywalnej sytuacji uniknęło w sposób niezgodny z prawem takiej sankcji. Ponadto gdy przedsiębiorstwo naruszyło swoim własnym zachowaniem art. 81 ust. 1 WE, nie może ono uniknąć sankcji na tej podstawie, że grzywna nie została nałożona na inne podmioty gospodarcze, których sytuacja, podobnie jak w niniejszej sprawie, nie jest przedmiotem postępowania przed sądem Unii (wyrok Trybunału z dnia 31 marca 1993 r. w sprawach połączonych C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 i od C-125/85 do C-129/85 Ahlström Osaakeyhtiö i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-1307, pkt 197; wyrok Sądu z dnia 16 listopada 2006 r. w sprawie T-120/04 Peróxidos Orgánicos przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4441, pkt 77).
- 195 Należy stwierdzić, że Komisja słusznie uznała, iż spółka Sasol Wax ponosi odpowiedzialność za naruszenie popełnione przez spółkę HOS, którą Sasol Wax zastąpiła w roli spółki bezpośrednio uczestniczącej w kartelu (zob. pkt 184 powyżej), a zatem ukaranie spółki Sasol Wax za okres od dnia 3 września 1992 r. do dnia 28 kwietnia 2005 r. mogło być zasadne.
- 196 Podobnie jak wynika z badania zarzutu drugiego, Komisja nie popełniła błędu, przypisując spółkom Sasol Wax International, Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd odpowiedzialność za naruszenie popełnione bezpośrednio przez spółkę Sasol Wax w okresie Sasol. W związku z tym Komisja słusznie uznała je za solidarnie odpowiedzialne, jeżeli chodzi o okres od dnia 1 lipca 2002 r. do dnia 28 kwietnia 2005 r., a zatem niniejszy zarzut należy w tym zakresie oddalić.
- 197 Jednakże stwierdzone w pkt 187 powyżej nierówne traktowanie uzasadnia zmianę zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim decyzja ta skutkuje zaostreniem odpowiedzialności spółek Sasol Wax International, Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd, jeżeli chodzi o część grzywny nałożonej z tytułu okresu Schümanna (zob. pkt 452 poniżej).
- 198 Ponadto należy podkreślić, że odmowa stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim nie nakłada ona kary na spółkę Vara i na H.O. Schümanna za działania spółki HOS, nie ma wpływu na ewentualne prawo skarżących do dochodzenia roszczeń regresowych przed sądem krajowym.
4. *W przedmiocie zarzutu czwartego, opartego na błędnym określeniu kwoty podstawowej grzywny*
- W przedmiocie części pierwszej, opartej na braku ważnej podstawy prawnej zaskarżonej decyzji*
- 199 W pierwszej kolejności skarżące podnoszą, że art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 nie stanowi ważnej podstawy prawnej dla zaskarżonej decyzji.

- 200 Przepis ten nie spełnia bowiem wymogu „jasnej i jednoznacznej podstawy”, mającego zastosowanie do decyzji Komisji nakładających kary, w szczególności w świetle art. 6 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (zwanej dalej „EKPC”) podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. oraz Karty praw podstawowych, gdyż daje on Komisji całkowitą swobodę, jeżeli chodzi o nakładanie grzywien w granicach 10% obrotu danego przedsiębiorstwa.
- 201 Należy przypomnieć, że Sąd badał już i oddalał tego rodzaju argumenty.
- 202 Przede wszystkim należy zauważyć, że podniesiony przez skarżące argument dotyczący braku „jasnej i jednoznacznej podstawy prawnej” należy rozumieć jako odwołanie się przez skarżące do zasady ustawowej określoności czynów zabronionych i kar (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), przewidzianej między innymi w art. 49 ust. 1 Karty praw podstawowych. Zasada ta wymaga, by uregulowania Unii jasno określały naruszenia oraz sankcje (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 29 marca 2011 r. w sprawie C-352/09 P ThyssenKrupp Nirosta przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-2359, pkt 80).
- 203 Ponadto zgodnie z orzecznictwem Komisja, wydając decyzje w sprawie nałożenia grzywien za udział w niedozwolonych kartelach, nie dysponuje nieograniczonym zakresem swobodnego uznania w zakresie ustalania ich wysokości, ponieważ obowiązujące przepisy przewidują górną granicę grzywien w zależności od obrotu danych przedsiębiorstw, to znaczy w zależności od kryterium obiektywnego. Tak więc nawet jeśli nie istnieje górna granica wyznaczona w sposób bezwzględny, która może być stosowana do wszystkich naruszeń reguł konkurencji, to grzywna, która może być nałożona, jest jednak ograniczona górną granicą określoną liczbowo i w sposób bezwzględny obliczaną dla każdego przedsiębiorstwa w zależności od naruszenia, tak że maksymalna kwota grzywny, która może być nałożona na dane przedsiębiorstwo, może być z góry określona (wyroki Sądu: z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie T-279/02 Degussa przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-897, pkt 74–76; z dnia 8 października 2008 r. w sprawie T-69/04 Schunk i Schunk Kohlenstoff-Technik przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2567, pkt 35 i 36; z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie T-400/09 Ecka Granulate i non ferrum Metallpulver przeciwko Komisji, niepublikowany w Zbiorze, pkt 28).
- 204 Poza tym wprowadzie kryteria wagi i czasu trwania naruszenia, o których mowa w art. 23 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003, pozostawiają Komisji szeroki zakres uznania, jednak mamy tu do czynienia z kryteriami stosowanymi przez innych prawodawców w przypadku podobnych przepisów, które pozwalają Komisji na ustalanie sankcji z uwzględnieniem stopnia bezprawności spornego zachowania (ww. w pkt 203 wyroki: w sprawie Degussa przeciwko Komisji, pkt 76; w sprawie Schunk i Schunk Kohlenstoff-Technik przeciwko Komisji, pkt 37; w sprawie Ecka Granulate i non ferrum Metallpulver przeciwko Komisji, pkt 29).
- 205 Ponadto w celu ustalenia grzywien takich jak te w niniejszej sprawie Komisja musi przestrzegać ogólnych zasad prawa, a przede wszystkim zasad równego traktowania i proporcjonalności, tak jak zostały one rozwinięte w orzecznictwie Sądu i Trybunału. Praktyka administracyjna Komisji również jest poddana nieograniczonej kontroli sądu Unii. To właśnie ta kontrola, poprzez utrwalone i publikowane orzecznictwo, pozwoliła sprecyzować niedookreślone pojęcia zawarte w art. 23 ust. 2 i 3 rozporządzenia nr 1/2003 (ww. w pkt 203 wyroki: w sprawie Degussa przeciwko Komisji, pkt 77, 79; w sprawie Schunk i Schunk Kohlenstoff-Technik przeciwko Komisji, pkt 41; w sprawie Ecka Granulate i non ferrum Metallpulver przeciwko Komisji, pkt 30).
- 206 Dodatkowo należy podkreślić, że chociaż prawo konkurencji bezsprzecznie ma quasi-karny charakter, to jednak nie zalicza się ono do zasadniczego obszaru prawa karnego. Otóż poza „zasadniczym obszarem” prawa karnego gwarancje karnoprawne określone w art. 6 EKPC niekoniecznie muszą znaleźć zastosowanie w swym pełnym rygorze (zob. wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 23 listopada 2006 r. w sprawie Jussila przeciwko Finlandii, *Recueil des arrêts et décisions* 2006-XIV, § 43).

- 207 Należy również zauważyć w tym kontekście, że w dziedzinie prawa konkurencji, inaczej niż w prawie karnym, zarówno korzyści, jak i kary z tytułu bezprawnych działań mają wyłącznie finansowy charakter, podobnie zresztą jak pobudki sprawców, których działania są podyktowane logiką gospodarczą. Z tego względu możliwość mniej lub bardziej dokładnego przewidzenia wysokości grzywny, jaka zostanie wymierzona za udział w niedozwolonym kartelu, miałaby bardzo niekorzystny wpływ na skuteczność polityki konkurencji Unii, ponieważ uczestniczące w naruszeniu przedsiębiorstwa mogłyby bezpośrednio porównywać koszty i korzyści wynikające z niedozwolonej działalności oraz uwzględniać ryzyko związane z jej wykryciem, próbując w ten sposób zapewnić sobie rentowność tej działalności (zob. podobnie ww. w pkt 203 wyroki: w sprawie Degussa przeciwko Komisji, pkt 83; w sprawie Schunk i Schunk Kohlenstoff-Technik przeciwko Komisji, pkt 45; w sprawie Ecka Granulate i non ferrum Metallpulver przeciwko Komisji, pkt 32).
- 208 Na podstawie powyższych rozważań należy stwierdzić, że art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 jest przepisem umożliwiającym Komisji realizację polityki konkurencji Unii z niezbędną skutecznością, a zarazem stanowi on wystarczająco jasną i jednoznaczną podstawę prawną dla decyzji nakładających grzywny na uczestników karteli. Z tego względu należy oddalić zastrzeżenie podniesione w tym względzie przez skarżące.
- 209 W drugiej kolejności skarżące uważają, że Komisja naruszyła zasadę niedziałania prawa wstecz poprzez zastosowanie w zaskarżonej decyzji wytycznych z 2006 r., podczas gdy sporne naruszenie zakończyło się w kwietniu 2005 r.
- 210 Trybunał orzekł już w tym względzie, że fakt, iż Komisja wymierzała w przeszłości grzywny w określonej wysokości za określone rodzaje naruszeń, nie może pozbawić jej możliwości podwyższenia tej wysokości w granicach wyznaczonych w rozporządzeniu nr 1/2003, jeśli jest to konieczne, aby zapewnić realizację polityki konkurencji Unii. Skuteczne stosowanie reguł konkurencji Unii wymaga bowiem, aby Komisja mogła w każdej chwili dostosować wysokość grzywien do potrzeb tej polityki (wyroki Trybunału: z dnia 7 czerwca 1983 r. w sprawach połączonych od 100/80 do 103/80 *Musique Diffusion française i in.* przeciwko Komisji, Rec. s. 1825, pkt 109; z dnia 2 października 2003 r. w sprawie C-196/99 P *Aristrain* przeciwko Komisji, Rec. s. I-11005, pkt 81; ww. w pkt 44 wyrok w sprawach połączonych *Dansk Rørindustri i in.* przeciwko Komisji, pkt 169).
- 211 Zadanie nadzoru, jakie powierzają Komisji art. 81 WE i art. 82 WE, nie obejmuje bowiem jedynie zadania ścigania i karania poszczególnych naruszeń, ale obejmuje również obowiązek prowadzenia ogólnej polityki zmierzającej do stosowania w zakresie konkurencji zasad ustanowionych w traktacie i nadawania takiego kierunku zachowaniom przedsiębiorstw (zob. ww. w pkt 210 wyrok w sprawach połączonych *Musique Diffusion française i in.* przeciwko Komisji, pkt 105; ww. w pkt 44 wyrok w sprawach połączonych *Dansk Rørindustri i in.* przeciwko Komisji, pkt 170).
- 212 W konsekwencji przedsiębiorstwa te winny brać pod uwagę możliwość, że w każdej chwili Komisja może zdecydować się podnieść wysokość grzywien w stosunku do poziomu stosowanego w przeszłości. Dotyczy to nie tylko przypadku, gdy Komisja podnosi wysokość grzywien, nakładając je w indywidualnych decyzjach, ale także gdy do podniesienia grzywien dochodzi na skutek stosowania w konkretnych przypadkach ogólnie obowiązujących norm postępowania takich jak wytyczne (ww. w pkt 44 wyrok w sprawach połączonych *Dansk Rørindustri i in.* przeciwko Komisji, pkt 229, 230).
- 213 Z tego względu zastąpienie wytycznych z 1998 r. nową metodą ustalania grzywien zawartą w wytycznych z 2006 r., nawet jeśli skutkowało ona podniesieniem wysokości nakładanych grzywien, było racjonalnie przewidywalne dla uczestników kartelu, zważywszy na to, kiedy ów kartel powstał. Ponadto należy przypomnieć, że zgodnie z orzecznictwem przytoczonym w pkt 206 powyżej gwarancje karnoprawne określone w art. 6 EKPC niekoniecznie muszą znaleźć zastosowanie w swym pełnym rygorze w obszarze prawa konkurencji. Znaczenie tego orzecznictwa należy w drodze analogii rozciągnąć na art. 7 EKPC. W każdym wypadku wprowadzenie nowych wytycznych nie zmieniło maksymalnego poziomu grzywny przewidzianego w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003, które

stanowi jedyną obowiązującą podstawę prawną. Zatem Komisja, stosując w spornej decyzji wytyczne z 2006 r. do naruszeń popełnionych przed ich przyjęciem, nie naruszyła zasady niedziałania prawa wstecz (zob. podobnie ww. w pkt 44 wyrok w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 231, 232).

- 214 Wreszcie należy zauważyć, że gdyby Komisja miała obowiązek stosować wytyczne obowiązujące w okresie, gdy naruszenie zostało popełnione, obejmującym w niniejszej sprawie 13 lat, to przez takie ograniczenie zostałyby pozbawione znaczenia prawo Komisji, potwierdzone w orzecznictwie przytoczonym w pkt 210 powyżej, do dostosowania metod ustalania grzywny pod kątem spoczywającego na niej obowiązku skutecznego stosowania reguł konkurencji Unii.
- 215 Z tego względu drugie zastrzeżenie skarżących także zasługuje na oddalenie, co skutkuje oddaleniem części pierwszej zarzutu czwartego w całości.

W przedmiocie części drugiej, opartej na błędnym doliczeniu do obrotu grupy Sasol wartości sprzedaży mikrowosków

- 216 Zgodnie z pkt 13 wytycznych z 2006 r. w celu ustalenia kwoty podstawowej grzywny Komisja uwzględni wartość sprzedaży towarów lub usług zrealizowanej przez przedsiębiorstwo mającej bezpośredni lub pośredni związek z naruszeniem w danym sektorze geograficznym na terytorium EOG. Z przypisu odnoszącego się do tego punktu wynika, że sprzedaż pośrednia będzie uwzględniana na przykład w przypadku ustaleń co do cen o charakterze horyzontalnym dla danego produktu, gdzie cena tego produktu służy jako podstawa dla cen produktów o niższej lub wyższej jakości.
- 217 Skarżące twierdzą, że mikrowoski nie były objęte kartelem, zatem Komisja błędnie doliczyła obrót dotyczący tych produktów do wartości sprzedaży uwzględnianej na potrzeby ustalenia grzywny.

W przedmiocie zasad oceny dowodów

- 218 Zgodnie z orzecznictwem na Komisji spoczywa obowiązek udowodnienia stwierdzonych przez nią naruszeń oraz przedstawienia środków dowodowych pozwalających wykazać w sposób wymagany prawem występowanie okoliczności stanowiących naruszenie (zob. wyrok Trybunału z dnia 17 grudnia 1998 r. w sprawie C-185/95 P Baustahlgewebe przeciwko Komisji, Rec. s. I-8417, pkt 58; ww. w pkt 76 wyrok w sprawach połączonych Dresdner Bank i in. przeciwko Komisji, pkt 59 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 219 Jeśli chodzi o zakres kontroli sądowej, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sąd, w przypadku gdy wpływa do niego skarga o stwierdzenie nieważności decyzji wydanej na podstawie art. 81 ust. 1 WE, powinien zasadniczo dokonać całościowej kontroli pod kątem tego, czy spełnione są przesłanki zastosowania art. 81 ust. 1 WE (zob. wyrok Sądu z dnia 26 października 2000 r. w sprawie T-41/96 Bayer przeciwko Komisji, Rec. s. II-3383, pkt 62 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 220 W tym kontekście wątpliwości sądu powinny być rozpatrywane na korzyść przedsiębiorstwa będącego adresatem decyzji stwierdzającej naruszenie. Sąd nie może zatem uznać, że Komisja wykazała w wymagany prawem sposób istnienie danego naruszenia, jeżeli ma on jeszcze wątpliwości w tym względzie, zwłaszcza w ramach skargi o stwierdzenie nieważności decyzji nakładającej grzywnę (ww. w pkt 76 wyrok w sprawach połączonych Dresdner Bank i in. przeciwko Komisji, pkt 60; wyrok Sądu z dnia 12 lipca 2011 r. w sprawie T-112/07 Hitachi i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3871, pkt 58).
- 221 W tej ostatniej sytuacji konieczne jest bowiem poszanowanie przewidzianej w szczególności w art. 6 ust. 2 EKPC zasady domniemania niewinności, będącej jednym z praw podstawowych, które stanowią zasady ogólne prawa Unii. Zważywszy na charakter omawianych naruszeń oraz na charakter

i surowość sankcji z nimi związanych, zasada domniemania niewinności znajduje zastosowanie w szczególności do postępowań w przedmiocie naruszenia obowiązujących przedsiębiorstwa reguł konkurencji, które mogą zostać zakończone nałożeniem grzywien lub okresowych kar pieniężnych (ww. w pkt 220 wyrok w sprawie Hitachi i in. przeciwko Komisji, pkt 59; zob. podobnie ww. w pkt 76 wyrok w połączonych sprawach Dresdner Bank i in. przeciwko Komisji, pkt 61 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 222 Tak więc konieczne jest, by Komisja wskazała precyzyjne i spójne dowody w celu wykazania istnienia naruszenia. Niemniej jednak należy podkreślić, że nie każdy z dowodów dostarczonych przez Komisję musi koniecznie odpowiadać tym kryteriom w odniesieniu do każdego elementu naruszenia. Wystarczy, by zbiór wskazanych przez instytucję poszlak, rozpatrywany jako całość, odpowiadał temu wymogowi (ww. w pkt 76 wyrok w sprawach połączonych Dresdner Bank i in. przeciwko Komisji, pkt 62, 63 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 223 Poszlaki wskazane przez Komisję w zaskarżonej decyzji w celu dowiedzenia dopuszczenia się przez przedsiębiorstwo naruszenia art. 81 ust. 1 WE winny być oceniane nie odrębnie, ale jako całość (zob. wyrok Sądu z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie T-53/03 BPB przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-1333, pkt 185 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 224 Należy wskazać również na to, że w praktyce Komisja często jest zobowiązana do udowodnienia istnienia naruszenia w warunkach mało sprzyjających temu zadaniu, ponieważ od czasu wystąpienia okoliczności faktycznych stanowiących naruszenie mogło upłynąć wiele lat i wiele przedsiębiorstw objętych dochodzeniem nie współpracowało aktywnie z Komisją. Jeżeli więc Komisja jest zobligowana do wykazania, że bezprawne porozumienie o ustalaniu cen zostało zawarte, byłoby nadmiernym wymogiem, aby dostarczyła ona jeszcze dowodu szczególnego mechanizmu, za pomocą którego cel ten miałby być osiągnięty. Przedsiębiorstwu winnemu naruszenia byłoby bowiem zbyt łatwo uniknąć jakiegokolwiek kary, gdyby mogło ono podnieść argument, że informacje przedstawione w odniesieniu do funkcjonowania bezprawnego porozumienia są zbyt niejasne, w sytuacji, w której istnienie porozumienia i jego antykonkurencyjny cel zostały wykazane w sposób wystarczający. Przedsiębiorstwa mogą bronić się odpowiednio w takiej sytuacji, o ile mają możliwość zajęcia stanowiska wobec wszystkich dowodów przedstawionych przeciwko nim przez Komisję (wyrok Sądu z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawach połączonych T-67/00, T-68/00, T-71/00 i T-78/00 JFE Engineering i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2501, pkt 203).
- 225 Jeśli chodzi o środki dowodowe, które mogą zostać przedstawione w celu wykazania naruszenia art. 81 WE, zasadą mającą pierwszeństwo w prawie w prawie Unii jest zasada swobodnej oceny dowodów (wyrok Sądu z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie T-50/00 Dalmine przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2395, pkt 72; ww. w pkt 220 wyrok w sprawie Hitachi i in. przeciwko Komisji, pkt 64).
- 226 Co się tyczy wartości dowodowej różnych środków dowodowych, jedynym kryterium oceny przedstawionych dowodów jest ich wiarygodność (ww. w pkt 225 wyrok w sprawie Dalmine przeciwko Komisji, pkt 72).
- 227 Zgodnie z ogólnie obowiązującymi zasadami dotyczącymi przeprowadzenia dowodu wiarygodność, a zatem wartość dowodowa dokumentu zależą od pochodzenia dokumentu, okoliczności jego sporządzenia, jego adresata, a także od jego treści (wyrok Sądu z dnia 15 marca 2000 r. w sprawach połączonych T-25/95, T-26/95, od T-30/95 do T-32/95, od T-34/95 do T-39/95, od T-42/95 do T-46/95, T-48/95, od T-50/95 do T-65/95, od T-68/95 do T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 i T-104/95 Cimenteries CBR i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-491, pkt 1053, 1838; ww. w pkt 220 wyrok w sprawie Hitachi i in. przeciwko Komisji, pkt 70).
- 228 Jeśli w celu stwierdzenia istnienia naruszenia Komisja opiera się wyłącznie na zachowaniu danych przedsiębiorstw na rynku, wystarczy, że wspomniane przedsiębiorstwa wykażą istnienie okoliczności, które stawiają w innym świetle fakty ustalone przez Komisję i które pozwalają tym samym zastąpić

innym przekonywającym wyjaśnieniem faktów wyjaśnienie, jakie instytucja ta przyjęła w celu stwierdzenia istnienia naruszenia reguł konkurencji Unii (zobacz podobnie ww. w pkt 224 wyrok w sprawach połączonych JFE Engineering i in. przeciwko Komisji, pkt 186).

- 229 Natomiast w przypadku gdy Komisja oparła się na dowodach z dokumentów, odnośne przedsiębiorstwa są zobowiązane nie tylko do samego przedstawienia przekonywającej alternatywy dla stanowiska Komisji, lecz również do wykazania, że dowody przyjęte w zaskarżonej decyzji w celu wykazania istnienia naruszenia są niewystarczające (ww. w pkt 224 wyrok w sprawach połączonych JFE Engineering i in. przeciwko Komisji, pkt 187). Taka ocena dowodów nie narusza zasady domniemania niewinności (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 8 lipca 1999 r. w sprawie C-235/92 P Montecatini przeciwko Komisji, Rec. s. I-4539, pkt 181).
- 230 Biorąc pod uwagę fakt, że zakaz porozumień antykonkurencyjnych jest powszechnie znany, nie można wymagać od Komisji, by przedstawiła dokumenty poświadczające w wyraźny sposób nawiązanie kontaktu między danymi podmiotami gospodarczymi. Fragmentaryczne i pojedyncze dane, jakimi Komisja mogła dysponować, winny w każdym wypadku móc być uzupełnione wnioskowaniem pozwalającym na odtworzenie istotnych okoliczności. Istnienie praktyki antykonkurencyjnej lub porozumienia antykonkurencyjnego może więc zostać wyprowadzone z szeregu zbieżnych zdarzeń i poszlak, które – analizowane łącznie – mogą stanowić, w braku innego spójnego wytłumaczenia, dowód naruszenia reguł konkurencji (wyrok Trybunału z dnia 7 stycznia 2004 r. w sprawach połączonych C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-123, pkt 55–57; zob. również ww. w pkt 76 wyrok w sprawach połączonych Dresdner Bank i in. przeciwko Komisji pkt 64, 65 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 231 Oceniając wartość dowodową dowodów z dokumentów, należy nadać istotną wagę okoliczności, że dokument został sporządzony w bezpośrednim związku z okolicznościami faktycznymi (wyroki Sądu: z dnia 11 marca 1999 r. w sprawie T-157/94 Ensidesa przeciwko Komisji, Rec. s. II-707, pkt 312; z dnia 16 grudnia 2003 r. w sprawach połączonych T-5/00 i T-6/00 Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied i Technische Unie przeciwko Komisji, Rec. s. II-5761, pkt 181) lub przez bezpośredniego świadka tych okoliczności (ww. w pkt 224 wyrok w sprawach połączonych JFE Engineering i in. przeciwko Komisji, pkt 207).
- 232 Brak daty lub podpisu na dokumencie czy też fakt, że jest on niestarannie napisany, nie pozbawia tego dokumentu całej wartości dowodowej, zwłaszcza gdy jego pochodzenie, prawdopodobna data i treść mogą być określone z wystarczającą pewnością (wyrok Sądu z dnia 13 grudnia 2006 r. w sprawach połączonych T-217/03 i T-245/03 FNCBV i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4987, pkt 124; zob. również podobnie wyrok Sądu z dnia 10 marca 1992 r. w sprawie T-11/89 Shell przeciwko Komisji, Rec. s. II-757, pkt 86).
- 233 Z zasady swobodnej oceny dowodów wynika, że nawet jeśli brak dowodów z dokumentów może okazać się istotny w ramach całościowej oceny zbioru poszlak, na jakich opiera się Komisja, to nie umożliwia on sam w sobie zainteresowanemu przedsiębiorstwu podważenia twierdzeń Komisji poprzez przedstawienie alternatywnego wytłumaczenia okoliczności faktycznych. Jest tak jedynie w przypadku, gdy dowody przedstawione przez Komisję nie pozwalają wykazać istnienia naruszenia w jednoznaczny sposób i bez konieczności dokonywania wykładni (ww. w pkt 220 wyrok w sprawie Hitachi i in. przeciwko Komisji, pkt 65; zob. również podobnie wyrok Sądu z dnia 12 września 2007 r. w sprawie T-36/05 Coats Holdings i Coats przeciwko Komisji, niepublikowany w Zbiorze, pkt 74).
- 234 Poza tym żaden przepis ani żadna ogólna zasada prawa Unii nie zakazują Komisji wykorzystania przeciwko przedsiębiorstwu oświadczeń innych przedsiębiorstw oskarżanych o uczestnictwo w kartelu. Gdyby tak nie było, ciężar dowodu zachowań sprzecznych z art. 81 WE, który spoczywa na Komisji,

byłby nie do udźwignięcia i nie do pogodzenia z misją nadzoru właściwego stosowania tych przepisów (ww. w pkt 224 wyrok w sprawach połączonych JFE Engineering i in. przeciwko Komisji, pkt 192; ww. w pkt 220 wyrok w sprawie Hitachi i in. przeciwko Komisji, pkt 67).

- 235 Szczególnie wysoka wartość dowodowa może ponadto być przyznana oświadczeniom, które, po pierwsze, są wiarygodne, po drugie, są składane w imieniu przedsiębiorstwa, po trzecie, pochodzą od osób mających zawodowy obowiązek działania w interesie tego przedsiębiorstwa, po czwarte, są sprzeczne z interesem składającej je osoby, po piąte, pochodzą od bezpośredniego świadka opisanych przez niego okoliczności, i po szóste, zostały złożone na piśmie w sposób rozważny i po głębokim zastanowieniu (ww. w pkt 220 wyrok w sprawie Hitachi i in. przeciwko Komisji, pkt 71; zob. również podobnie ww. w pkt 224 wyrok w sprawach połączonych JFE Engineering i in. przeciwko Komisji, pkt 205–210).
- 236 Jednakże oświadczenie przedsiębiorstwa, któremu zarzuca się udział w kartelu, a którego prawdziwość jest kwestionowana przez szereg innych przedsiębiorstw, którym zarzuca się udział w kartelu, nie może być uważane za stanowiące wystarczający dowód istnienia naruszenia popełnionego przez te ostatnie, jeżeli nie jest poparte innymi dowodami, przy czym wymagany stopień, w jakim musi być ono potwierdzone, może być niższy ze względu na wiarygodność omawianych oświadczeń (ww. w pkt 224 wyrok w sprawach połączonych JFE Engineering i in. przeciwko Komisji, pkt 219, 220; ww. w pkt 220 wyrok w sprawie Hitachi i in. przeciwko Komisji, pkt 68).
- 237 Ponadto nawet jeśli należy zasadniczo założyć pewną podejrzliwość w odniesieniu do zeznań złożonych dobrowolnie przez głównych uczestników niedozwolonego porozumienia ze względu na to, że uczestnicy ci prawdopodobnie będą dążyć do umniejszenia znaczenia swojego udziału w naruszeniu i wyolbrzymienia udziału pozostałych uczestników, faktem jest, że wystąpienie o skorzystanie z zastosowania komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. w celu uzyskania zwolnienia z grzywny lub zmniejszenia jej wysokości nie musi koniecznie stanowić zachęty do przedstawiania nieprawdziwych dowodów dotyczących pozostałych uczestników kartelu. Jakakolwiek próba wprowadzenia Komisji w błąd mogłaby bowiem podać w wątpliwość szczerłość wnioskodawcy, jak również kompletność współpracy z jego strony, a tym samym wystawić na niebezpieczeństwo szansę skorzystania przez niego w pełni z komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. (ww. w pkt 220 wyrok w sprawie Hitachi i in. przeciwko Komisji, pkt 72; zob. również podobnie ww. w pkt 194 wyrok w sprawie Peróxidos Orgánicos przeciwko Komisji, pkt 70).
- 238 W szczególności należy uznać, że fakt, iż dana osoba przyznaje, że popełniła naruszenie, i w ten sposób potwierdza istnienie okoliczności faktycznych wykraczających poza te, których istnienie można było wyprowadzić bezpośrednio z odnośnych dokumentów, implikuje a priori, o ile nie występują okoliczności szczególne wskazujące na coś przeciwnego, że osoba ta postanowiła mówić prawdę. Ponadto oświadczenia sprzeczne z interesem podmiotu, który je składa, należy z zasady postrzegać jako dowody szczególnie wiarygodne (ww. w pkt 224 wyrok w sprawach połączonych JFE Engineering i in. przeciwko Komisji, pkt 211, 212; wyroki Sądu: z dnia 26 kwietnia 2007 r. w sprawach połączonych T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 i T-136/02 Bolloré i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-947, pkt 166; z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie T-54/03 Lafarge przeciwko Komisji, niepublikowany w Zbiorze, pkt 59).
- 239 Przytoczone powyżej orzecznictwo ma w drodze analogii zastosowanie do art. 53 porozumienia EOG.

W przedmiocie zaskarżonej decyzji i oświadczeń uczestników kartelu

240 Na wstępie należy przypomnieć, że zgodnie z motywem 111 zaskarżonej decyzji:

„Podczas większości spotkań technicznych dyskusje na temat cen dotyczyły co do zasady wosków parafinowych, a rzadko wyłącznie poszczególnych rodzajów wosków parafinowych (jak woski parafinowe rafinowane, woski parafinowe półrafinowane, mieszanki wosków/woski specjalne, woski parafinowe twarde lub woski hydrorafinowane). Ponadto dla wszystkich przedsiębiorstw było oczywiste, że ceny wszystkich wosków parafinowych wzrosną o taką samą kwotę lub ten sam procent”.

241 Z oświadczenia grupy Shell z dnia 26 kwietnia 2005 r., do którego Komisja odwołuje się w motywie 111 zaskarżonej decyzji, wynika, że praktyki dotyczące ustalania cen obejmowały wszystkie rodzaje wosków parafinowych. Grupa Shell oświadczyła bowiem, że podczas spotkań technicznych dla ich uczestników było w zasadzie oczywiste, że ceny wszystkich rodzajów wosków parafinowych wzrosną o taką samą kwotę lub ten sam procent.

242 Ponadto w ustnym oświadczeniu z dnia 21 marca 2007 r. grupa Shell stwierdziła również, że tylko w nielicznych przypadkach omawiane były różne rodzaje wosków parafinowych (na przykład woski parafinowe rafinowane, półrafinowane, twarde, mieszanki wosków/woski specjalne). Uczestnicy byli zgodni co do tego, że ceny wszystkich wosków parafinowych wzrastają o taką samą kwotę lub ten sam procent.

243 Następnie grupa Total oświadczyła, że podwyżki cen dotyczyły przede wszystkim parafiny średniej jakości, wykorzystywanej głównie w sektorze świec, będącej jedynym rodzajem parafiny, którym grupa Sasol oraz inni producenci niemieccy (DEA i Hansen & Rosenthal) byli rzeczywiście zainteresowani. Ponieważ sektor świec jest jednym z głównych rynków zbytu parafiny w Europie, zmiana cen na tym rynku pociągała za sobą zmianę cen dla innych zastosowań.

244 Grupa Sasol także potwierdziła tę praktykę, oświadczając, że porozumienia zawierane w trakcie spotkań technicznych określały mniej więcej tendencję dla innych segmentów produktu, ponieważ uczestnicy często próbowali przenieść w sposób przybliżony uzgodnione podwyżki cen na inne kategorie produktów.

245 Zbieżne oświadczenia uczestników kartelu uzasadniają zatem i potwierdzają treść motywu 111 zaskarżonej decyzji.

W przedmiocie podnoszonego braku porozumienia w sprawie cen mikrowosków

246 Skarżące nie kwestionują tego, że podczas spotkań technicznych okazjonalnie poruszano temat mikrowosków. Natomiast jak wynika z oświadczeń przedsiębiorstw uczestniczących w kartelu zebranych w toku postępowania administracyjnego, główny temat spotkań „Blauer Salon” stanowiły woski parafinowe rafinowane i półrafinowane. Co więcej, w okresie trwania naruszenia nie miało miejsca żadne spotkanie, w trakcie którego uczestnicy dokonywaliby uzgodnień dotyczących cen mikrowosków lub podziału klientów w odniesieniu do tych produktów. Stanowisko to zostało potwierdzone w oświadczeniach grupy Shell.

247 W pierwszej kolejności należy odnotować, że oświadczenie grupy Shell z dnia 14 czerwca 2006 r., na które powołują się skarżące, ogranicza się do opisu cech mikrowosków i dostarczenia wyjaśnień na temat surowców, z których one powstają. W oświadczeniu tym nie ma mowy o istnieniu praktyk noszących znamiona naruszenia obejmujących te produkty lub o braku takich praktyk.

- 248 W drugiej kolejności należy zauważyć, że zarzucane skarżącym naruszenie dotyczące wosków parafinowych polegało na porozumieniach lub uzgodnionych praktykach dotyczących ustalania cen oraz wymiany i ujawniania poufnych informacji handlowych na temat wosków parafinowych (główna część naruszenia) oraz na dokonywaniu podziału klientów lub rynków (druga część naruszenia).
- 249 Skarżące nie kwestionują okoliczności, że główna część kartelu jest złożona, to znaczy łączy w sobie porozumienia i uzgodnione praktyki oraz wymianę poufnych informacji.
- 250 Zgodnie z art. 81 ust. 1 WE „niezgodne ze wspólnym rynkiem i zakazane są wszelkie porozumienia między przedsiębiorstwami, wszelkie decyzje związków przedsiębiorstw i wszelkie praktyki uzgodnione, które mogą wpływać na handel między państwami członkowskimi i których celem lub skutkiem jest zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji wewnątrz wspólnego rynku”.
- 251 Dla istnienia porozumienia w rozumieniu art. 81 ust. 1 WE wystarczy, aby dane przedsiębiorstwa wyraziły wspólną wolę postępowania na rynku w określony sposób (wyrok Sądu z dnia 17 grudnia 1991 r. w sprawie T-7/89 Hercules Chemicals przeciwko Komisji, Rec. s. II-1711, pkt 256; ww. w pkt 33 wyrok w sprawie HFB i in. przeciwko Komisji, pkt 199). Można stwierdzić, że porozumienie w rozumieniu art. 81 ust. 1 WE jest zawarte w przypadku, gdy istnieje wola stron co do samej zasady ograniczenia konkurencji, nawet jeśli poszczególne elementy planowanego ograniczenia są wciąż przedmiotem negocjacji (wyrok Sądu z dnia 16 czerwca 2011 r. w sprawie T-240/07 Heineken Nederland i Heineken przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3355 pkt 45; zob. również podobnie ww. w pkt 33 wyrok w sprawie HFB i in. przeciwko Komisji, pkt 151–157, 206).
- 252 Pojęcie uzgodnionej praktyki oznacza pewien rodzaj koordynacji pomiędzy przedsiębiorstwami, która wprawdzie nie prowadzi jeszcze do zawarcia umowy we właściwym tego słowa znaczeniu, lecz pozwala świadomie na zastąpienie konkurencji wraz z jej zagrożeniami praktyczną współpracą przedsiębiorstw (wyroki Trybunału z dnia 8 lipca 1999 r.: w sprawie C-49/92 P Komisja przeciwko Anic Participazioni, Rec. s. I-4125, pkt 115; w sprawie C-199/92 P Hüls przeciwko Komisji, Rec. s. I-4287, pkt 158).
- 253 W tym względzie art. 81 ust. 1 WE sprzeciwia się wszelkim kontaktom między podmiotami gospodarczymi, zarówno bezpośrednim, jak i pośrednim, które mogłyby wywrzeć wpływ na postępowanie aktualnego lub potencjalnego konkurenta na rynku bądź ujawnić temu konkurentowi postępowanie, które dany podmiot gospodarczy sam zdecydował się lub planuje realizować na rynku, jeżeli celem lub skutkiem tych kontaktów jest ograniczenie konkurencji (ww. w pkt 251 wyrok w sprawie Heineken Nederland i Heineken przeciwko Komisji, pkt 47; zob. również podobnie ww. w pkt 252 wyrok w sprawie Komisja przeciwko Anic Participazioni, pkt 116, 117).
- 254 Zatem Komisja, aby doliczyć obrót uzyskany w wyniku sprzedaży mikrowosków do wartości sprzedaży zrealizowanej przez uczestników, nie miała obowiązku wykazania, że podczas spotkań technicznych zawierane były porozumienia dotyczące cen tego produktu. Z tego względu argumenty skarżących oparte na domniemanym braku porozumień w sprawie ustalania cen mikrowosków i podziału klientów w zakresie tych produktów winny zostać oddalone jako bezskuteczne.

W przedmiocie dowodów z dokumentów dotyczących mikrowosków

- 255 Należy zbadać dowody z dokumentów dotyczące mikrowosków przedstawione w zaskarżonej decyzji oraz w dokumentacji, na którą powołuje się ta decyzja i o której skarżące zostały poinformowane w toku postępowania administracyjnego.

256 Po pierwsze, notatka spółki MOL dotycząca spotkania technicznego w dniu 24 czerwca 1994 r. w Budapeszcie (Węgry), na którą Komisja powołuje się w przypisach do motywu 132 zaskarżonej decyzji, w punkcie zatytułowanym „Repsol” ma następujące brzmienie:

„sprzedaż: 60 000 t [20 000 t import]

Cepsa/Elf 15–2000 t w tym 3000 t mikro

ERT wyłącznie gacz parafinowy 15 000 to”.

257 Powyższe informacje, które nie zostały włączone do zaskarżonej decyzji, lecz zostały przekazane skarżącym w toku postępowania administracyjnego, świadczą o tym, że uczestnicy określili na potrzeby podziału rynków i klientów tonaż wosków parafinowych, w tym mikrowosków, sprzedawanych lub przeznaczonych do sprzedaży różnym klientom.

258 Po drugie, notatka spółki MOL dotycząca spotkania technicznego w dniach 30 i 31 października 1997 r. w Hamburgu, przytoczona w motywie 145 zaskarżonej decyzji, zawiera następujące informacje:

„Niedobór 50/52 mikro → Repsol Mobil Agip

[...]

mikrowosk – francuska cena 1 500–1 600 wzrost 10%”.

259 Po trzecie, notatka spółki MOL dotycząca spotkania, które odbyło się w dniach 5 i 6 maja 1998 r. w Budapeszcie, na którą powołuje się Komisja w przypisie do motywu 147 zaskarżonej decyzji, zawiera następujące informacje:

„Total – [nieczytelne] 5 500–6 500 mikro [lepkość] 14–15 [;] dla Cepsa 4 900 emu [nieczytelne] + 4% Total/E”.

260 Wraz z innymi dowodami, o których Komisja wspomina w motywie 147 zaskarżonej decyzji, wszystkie te informacje świadczą o tym, że uczestnicy określili na potrzeby podziału rynków i klientów tonaż wosków parafinowych, w tym mikrowosków, sprzedawanych lub przeznaczonych do sprzedaży różnym klientom.

261 Po czwarte, notatka spółki MOL dotycząca spotkania w dniach 13 i 14 kwietnia 1999 r. w Monachium (Niemcy), przytoczona w motywie 153 zaskarżonej decyzji, zawiera tabelę, której cała kolumna została zatytułowana „Mikro”. Informacje zawarte w pozostałych kolumnach dotyczące klasyfikacji innych rodzajów wosków parafinowych ze względu na ich temperaturę topnienia nie pozostawiają wątpliwości, że chodzi o mikrowoski.

262 Po piąte, sprawozdanie ze spotkania „Blauer Salon” sporządzone przez grupę Sasol, dotyczące spotkania, które odbyło się w dniach 26 i 27 czerwca 2001 r. w Paryżu (Francja), przytoczone w motywie 163 zaskarżonej decyzji, zawiera następujące informacje:

„W lipcu: unieważnić ceny klientów specjalnych (= tych, którzy nie kupują lub kupowali niewielkie ilości w ubiegłym roku/budżet) jak najszybciej, na przykład 30 dni. Cel: ustalenie punktu odniesienia!

Koniec sierpnia[:] unieważnić wszystkie ceny na 30/9.01

Na 1/10.01 + 7 EUR

Drewno/emulsje + kauczuk/opony = później

Gdyby klienci pytali o trendy cenowe na drugie półrocze:

Panuje tendencja wzrostowa, ponieważ wszystkie pozycje budżetu, np. ropa naftowa w cenie 25 USD / Kurs dolara sięgający 2 DEM, zostały znacznie przekroczone. Ponadto mikrowoski + około 30% / parafina wyższej jakości bardzo trudno dostępna i droga”.

- 263 Powyższe informacje świadczą z jednej strony o tym, że uczestnicy kartelu uważali, iż podwyżki cen wszystkich rodzajów wosków parafinowych były ze sobą powiązane, a z drugiej strony o tym, że uczestnicy ci opracowywali również uzasadnienia tych podwyżek na potrzeby klientów.
- 264 Po szóste, w odrębnej notatce znalezionej w spółce Total, dotyczącej spotkania w dniach 11 i 12 maja 2004 r., przytoczonej w motywie 174 zaskarżonej decyzji, znajduje się wzmianka „1 lipca – [...] + Mikrowoski: 25 → 50 USD/T”. Jest to zatem bezpośredni ślad odnoszący się do dyskusji, a nawet porozumienia, dotyczącego cen mikrowosków.
- 265 Jak zostało przypomniane w pkt 222 powyżej, nie każdy z dowodów dostarczonych przez Komisję musi koniecznie odpowiadać kryteriom precyzji i spójności w odniesieniu do każdego elementu naruszenia. Wystarczy, by zbiór wskazanych przez tę instytucję poszlak, rozpatrywany jako całość, odpowiadał temu wymogowi.
- 266 Poza tym zgodnie z orzecznictwem przytoczonym w pkt 230 powyżej nie można wymagać od Komisji, by przedstawiła dokumenty poświadczające w wyraźny sposób nawiązanie kontaktu między danymi podmiotami gospodarczymi. Fragmentaryczne i pojedyncze dane, jakimi Komisja mogła dysponować, winny w każdym wypadku móc być uzupełnione wnioskowaniem pozwalającym na odtworzenie istotnych okoliczności.
- 267 Ponadto notatki pochodzące od spółki MOL zostały sporządzone w trakcie spotkań przez osobę, która w nich uczestniczyła, a ich treść jest uporządkowana i stosunkowo szczegółowa. Z tego względu wartość dowodowa tych notatek jest bardzo duża. W przypadku sprawozdań grupy Sasol ze spotkań „Blauer Salon” chodzi o dokumenty pochodzące z okresu, w którym miały miejsce okoliczności faktyczne, i sporządzone in tempore non suspecto, to jest niedługo po każdym spotkaniu technicznym. Nawet jeśli osoba, która je sporządziła, nie uczestniczyła w spotkaniach technicznych, to oparła się na informacjach uzyskanych od ich uczestnika. A zatem wartość dowodowa tych sprawozdań jest duża.
- 268 Mając na względzie cały zgromadzony przez Komisję materiał dowodowy, należy stwierdzić, że przedmiotem dyskusji w trakcie spotkań technicznych były ceny, wielkość produkcji oraz inne poufne informacje handlowe dotyczące mikrowosków, jak również ilości mikrowosków sprzedawanych lub przeznaczonych do sprzedaży klientom.

W przedmiocie pozostałych argumentów podniesionych przez skarżące

- 269 Skarżące twierdzą, że ceny wosków parafinowych rafinowanych i półrafinowanych (produkty będące przedmiotem spornych porozumień) nie „służyły za podstawę dla cen” mikrowosków jako „produktów o niższej lub wyższej jakości” w rozumieniu pkt 13 wytycznych z 2006 r., tak że porozumienia dotyczące cen wosków parafinowych rafinowanych i półrafinowanych nie mogły mieć wpływu na cenę mikrowosków. Mikrowoski (w przeciwieństwie do mieszanek wosków lub wosków specjalnych) nie są bowiem wytwarzane z wosków parafinowych rafinowanych i półrafinowanych. Nie zawierają one nawet tych samych surowców, co woski parafinowe rafinowane i półrafinowane. Te ostatnie wytwarzane są z lekkiej ropy naftowej, podczas gdy mikrowoski produkuje się z olejów o wysokiej lepkości. Surowce do produkcji mikrowosków i same mikrowoski różnią się wyraźnie od gaczu parafinowego i wosków parafinowych rafinowanych i półrafinowanych. Wszystkie powyższe okoliczności zostały szczegółowo wyjaśnione Komisji na stronach 2–4 złożonego przez grupę Sasol wniosku o złagodzenie sankcji.

- 270 Wreszcie skarżące powołują się na tabelę znajdującą się w ich odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów. Wynika z niej, że trendy cenowe wosków parafinowych półrafinowanych oraz trendy cenowe wosków rafinowanych ewoluowały w bardzo podobny sposób, podczas gdy ceny mikrowosków wykazywały „większą nieregularność”. Skoro zatem ceny mikrowosków nie były zależne od rynku wosków parafinowych rafinowanych i półrafinowanych, Komisja nie miała prawa uwzględnić wartości sprzedaży mikrowosków zrealizowanej przez grupę Sasol na potrzeby obliczenia kwoty podstawowej grzywny.
- 271 Jeżeli chodzi o cechy mikrowosków odróżniające je od innych wosków parafinowych, należy zauważyć, że zgodnie z orzecnictwem ewentualna przynależność produktów objętych kartelem do różnych rynków produktowych nie wpływa na zgodność z prawem zaskarżonej decyzji, jeżeli Komisja dysponuje dowodami rzeczowymi, że działalność antykonkurencyjna dotyczyła bezpośrednio lub pośrednio wszystkich produktów, do których odnosiła się decyzja (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 15 czerwca 2005 r. w sprawach połączonych T-71/03, T-74/03, T-87/03 i T-91/03 Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji, niepublikowany w Zbiorze, zwany dalej „wyrokiem w sprawach połączonych Tokai II”, pkt 90).
- 272 Ponieważ zostało bezpośrednio dowiedzione (zob. pkt 255 i następne), że były prowadzone rozmowy na temat cen oraz poufnych informacji handlowych odnoszących się do mikrowosków, jak również na temat podziału rynków w zakresie mikrowosków, należy uznać, że powyższe argumenty skarżących nie podważają słuszności podejścia Komisji polegającego na uwzględnieniu obrotu wynikającego ze sprzedaży mikrowosków przy obliczaniu kwoty podstawowej grzywny.
- 273 Wreszcie skarżące podnoszą, że o ile są one w stanie wytwarzać woski parafinowe na bazie gaczu parafinowego, o tyle nie są w stanie wytwarzać mikrowosków na bazie olejów o wysokiej lepkości. Z tego względu grupa Sasol sama była nabywcą mikrowosków, w związku z czym nie była w najmniejszym stopniu zainteresowana wzrostem ich cen.
- 274 Ten argument nie może zostać uwzględniony.
- 275 Przede wszystkim należy zauważyć, że z akt sprawy wynika, iż sztucznie zawyżone ceny gaczu parafinowego nie miały zastosowania do wzajemnych dostaw tego produktu pomiędzy uczestnikami kartelu. Ponadto w odpowiedzi na pisemne pytanie Sądu skarżące przekazały szczegółowe dane na temat wielkości ich zakupów i sprzedaży mikrowosków w latach 2002–2005, wyrażonej zarówno w euro, jak i w tonach. Wynika z nich, że stosowana przez skarżące cena odsprzedaży przewyższała średnio o 63,7% cenę, za którą kupowały one mikrowoski. Z tego względu można logicznie przyjąć, że sztucznie zawyżone ceny wynikające z kartelu nie miały również zastosowania do wzajemnych dostaw mikrowosków pomiędzy uczestnikami kartelu, podobnie jak to było w przypadku gaczu parafinowego. Zatem nawet jeżeli grupa Sasol sama nie produkowała mikrowosków, miała ona pełną możliwość korzystania ze skutków kartelu w zakresie cen mikrowosków, gdyż mogła nabywać je od producentów uczestniczących w kartelu lub z innych źródeł za cenę odpowiadającą cenie konkurencyjnej, a odsprzedażać je po cenach sztucznie zawyżonych w wyniku kartelu.
- 276 Z tego względu, mając na uwadze powyższe rozważania, należy stwierdzić, że Komisja nie popełniła błędu, włączając wartość sprzedaży mikrowosków do wartości sprzedaży.
- 277 Należy zatem oddalić część drugą zarzutu czwartego.

W przedmiocie części trzeciej, opartej na błędach w obliczeniu kwoty podstawowej grzywny w odniesieniu do gaczu parafinowego

- 278 Skarżące zwracają uwagę, że Komisja wskazała w zaskarżonej decyzji tylko jedno spotkanie techniczne, w trakcie którego była mowa o sprzedaży gaczu parafinowego klientom końcowym, oraz że instytucja ta nie stwierdziła nawet definitywnie, iż grupa Sasol uczestniczyła w tym spotkaniu. Z tego względu waga naruszenia w odniesieniu do gaczu parafinowego sprzedawanego klientom końcowym na rynku niemieckim nie uzasadnia stawki w wysokości 15% wartości sprzedaży. Komisja popełniła także błąd, przyjmując, że naruszenie trwało sześć lat i sześć miesięcy.

W przedmiocie uczestnictwa skarżących w części naruszenia dotyczącej gaczu parafinowego w okresie od dnia 30 października 1997 r. do dnia 12 maja 2004 r.

- 279 W motywie 288 zaskarżonej decyzji Komisja stwierdziła, co następuje:

„Zarówno grupa Sasol, jak i grupa Shell przyznały wyraźnie, że ceny gaczu parafinowego były przedmiotem dyskusji toczących się między konkurentami, w szczególności począwszy od końca lat 90., i dostarczyły szczegółowych informacji na temat niektórych kontaktów tego typu (zob. także motyw 112). Podczas jednego ze spotkań, które odbyło się w dniach 30 i 31 października 1997 r. (zob. motyw 145), w dyskusjach na temat gaczu parafinowego uczestniczyły co najmniej spółki ENI, H&R/Tudapetrol, MOL, grupy Repsol, Sasol, Dea (po 2002 r. Shell) oraz Total, które uzgodniły podwyżkę cen. Przedstawicielom grup Shell i Total udowodniono udział w co najmniej jednym poświęconym specjalnie gaczowi parafinowemu spotkaniu, które odbyło się w dniach 8 i 9 marca 1999 r. (zob. motyw 152). Grupy Sasol i ExxonMobil w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów nie zaprzeczają swojej obecności na tym spotkaniu, a ich obecność wydaje się rzeczywiście prawdopodobna, biorąc pod uwagę odręcną notatkę na temat przesłanej następnego dnia pocztą elektroniczną w obrębie grupy Shell wiadomości zawierającej wzmiankę o »wszystkich producentach«. Grupy Sasol, Shell i Total były reprezentowane również na spotkaniu technicznym, które odbyło w dniach 11 i 12 maja 2004 r. (zob. motyw 174) i w trakcie którego zostało osiągnięte porozumienie w sprawie ceny gaczu parafinowego. Komisja zwraca ponadto uwagę, że gacz parafinowy był przedmiotem dyskusji podczas niektórych spotkań technicznych, w których uczestniczyły grupy ExxonMobil, Sasol, Shell i Total. Przedsiębiorstwo ExxonMobil przyznało się do udziału w tych dyskusjach w latach 1993–1996. Grupa ExxonMobil przyznała również, iż reprezentujący ją pan [T.H.] uczestniczył w latach 1999–2001 w rozmowach na temat gaczu parafinowego w imieniu producentów płyt wiórowych z niemieckojęzycznej części Europy, i w ogólności potwierdziła, że dyskusje te były prowadzone w ramach uzgodnień kartelowych dotyczących gaczu parafinowego sprzedawanego odbiorcom końcowym. Podobnie grupa Total informuje, że miały miejsce dyskusje na temat podwyżki ceny gaczu parafinowego. Grupy Shell i ExxonMobil również potwierdzają, że spotkania związane z gaczem parafinowym odbywały się niezależnie od spotkań technicznych. Chociaż przedstawiciele ENI, H&R-Tudapetrol, MOL i Repsol również brali udział w niektórych z tych spotkań, Komisja uważa, że dostępne dowody nie są wystarczające do przyjęcia, iż przedsiębiorstwa te są odpowiedzialne za naruszenie związane z gaczem parafinowym. Co więcej, mimo iż niektóre materiały dowodowe najwyraźniej odnoszą się do innych okresów i innych rynków, Komisja uważa, że dostępne dowody pozwalają jedynie na stwierdzenie naruszenia związanego z gaczem parafinowym sprzedawanym odbiorcom końcowym na rynku niemieckim w latach 1997–2004”.

- 280 Ponadto w motywie 112 zaskarżonej decyzji Komisja stwierdziła, co następuje:

„Sprawa gaczu parafinowego była poruszana w trakcie niektórych spotkań technicznych [przypis: motywy 144, 145, 152, 157, 174, 175 zaskarżonej decyzji]. Dodatkowo porozumienia dotyczące gaczu parafinowego sprzedawanego klientom końcowym na rynku niemieckim przynajmniej w jednym przypadku zostały zawarte nie na spotkaniach technicznych, kiedy to przedstawiciele grup Shell, Sasol,

ExxonMobil oraz Total – i być może innych grup – spotykali się i dokładniej omawiali temat gaczu parafinowego, czyli, inaczej mówiąc, ustalali ceny i wymieniali poufne informacje handlowe. Na przykład zostało udowodnione, że tego rodzaju spotkanie odbyło się w Düsseldorfie w dniach 8 i 9 marca 1999 r. Osoby reprezentujące przedsiębiorstwa na specjalnym spotkaniu poświęconym gaczowi parafinowemu były w większości przypadków tymi samymi osobami, które uczestniczyły w spotkaniach technicznych, z wyjątkiem grupy Total”.

281 Należy zaznaczyć, iż motywy 144, 145, 152, 157, 174 i 175 zaskarżonej decyzji dotyczą spotkań, które odbyły się, odpowiednio, w dniach 19 i 20 czerwca 1997 r., w dniach 30 i 31 października 1997 r., w dniach 8 i 9 marca 1999 r., w dniach 3 i 4 lutego 2000 r., w dniach 11 i 12 maja 2004 r. oraz w dniach 3 i 4 sierpnia 2004 r.

282 W zaskarżonej decyzji Komisja w następujący sposób uzasadniła swoją decyzję o ustaleniu, że praktyk antykonkurencyjnych w zakresie gaczu parafinowego dopuszczono się tylko w odniesieniu do sprzedaży klientom końcowym w Niemczech:

„[...]

(289)

Komisja uważa ponadto, że dyskusje te dotyczyły wyłącznie gaczu parafinowego sprzedawanego przez przedsiębiorstwa powiązane z klientami końcowymi, takimi jak producenci płyt wiórowych, a nie na przykład wosków parafinowych. Wprawdzie w oświadczeniach tych przedsiębiorstw przeważnie nie zostaje wprowadzone żadne rozróżnienie pomiędzy poszczególnymi zastosowaniami gaczu parafinowego, jednak w przesłanej pocztą elektroniczną wiadomości, o której mowa w motywie 152 [dotyczącej spotkania w Düsseldorfie, które odbyło się w dniach 8 i 9 marca 1999 r.], wspomniany został wyłącznie gacz parafinowy sprzedawany producentom płyt wiórowych. W konsekwencji Komisja uważa, że zachodzi wątpliwość w kwestii tego, czy sprzedaż gaczu parafinowego klientom innym niż klienci końcowi stanowiła część tego naruszenia, i ogranicza swoje wnioski do gaczu parafinowego sprzedawanego klientom końcowym. Te ustalenia zostały potwierdzone przez grupy Shell i ExxonMobil.

(290)

Dostępne dowody sugerują, iż sporadyczne dyskusje na temat gaczu parafinowego dotyczyły głównie rynku niemieckiego. Zarówno grupa ExxonMobil, jak i grupy Sasol, Shell oraz Total sprzedają gacz parafinowy na rynku niemieckim, a spotkania, na których gacz parafinowy był przedmiotem dyskusji, miały miejsce w Niemczech. Komisja uważa, iż brak jest wystarczającej ilości poszlak, aby wyciągnąć wniosek, że uzgodnienia odnoszące się do gaczu parafinowego obejmowały także gacz parafinowy sprzedawany klientom końcowym z innych krajów.

(291)

Komisja uważa, iż naruszenie w zakresie dotyczącym gaczu parafinowego sprzedawanego klientom końcowym na rynku niemieckim rozpoczęło się od spotkania, które odbyło się w dniach 30 i 31 października 1997 r., i zakończyło podczas spotkania, które odbyło się w dniach 11 i 12 maja 2004 r.

(292)

Komisja w konsekwencji uważa, że dyskusje dotyczące gaczu parafinowego sprzedawanego klientom końcowym na rynku niemieckim prowadziły do porozumień lub uzgodnionych praktyk w rozumieniu art. 81 [WE] oraz art. 53 porozumienia EOG. Powyższy wniosek opiera się na spójnych oświadczeniach złożonych niezależnie przez grupy Shell oraz Sasol i popartych oświadczeniami złożonymi przez grupy ExxonMobil i Total. Za wyciągnięciem tego wniosku przemawiają dowody pisemne”.

- 283 Po pierwsze, jeżeli chodzi o spotkanie, które odbyło się w dniach 30 i 31 października 1997 r., w którym uczestniczyła grupa Sasol, Komisja powołuje się w motywie 145 zaskarżonej decyzji na pochodzącą od spółki MOL notatkę, w której znajduje się zapis „slack wax: DEM 550 → 600”. Wspomniana notatka zawiera zresztą szczegółowe informacje na temat podwyżek cen wosków parafinowych, z podaniem liczb i dat przewidzianych na wprowadzenie podwyżek przez każdego z producentów uczestniczących w kartelu.
- 284 Na tej podstawie Komisja stwierdziła, że „z uwagi na to, iż punkt »Podwyżka ceny w styczniu« dotyczył przyszłości, notatka ta potwierdzała, że uczestniczące przedsiębiorstwa uzgodniły strategię w celu zharmonizowania i podwyższenia cen”, oraz że „notatka dotyczyła zarówno wosków parafinowych, jak i gaczu parafinowego”.
- 285 Skarżące utrzymują, że notatka dotyczy gaczu parafinowego dostarczanego uczestnikom kartelu na potrzeby produkcji wosków parafinowych.
- 286 W tym względzie należy zauważyć, że zgodnie z oświadczeniami uczestników kartelu ceny gaczu parafinowego – w zakresie, w jakim był on przedmiotem dostaw wzajemnych pomiędzy tymi uczestnikami – nie były przedmiotem spotkań technicznych, lecz określano je w drodze dwustronnych negocjacji pomiędzy przedsiębiorstwami. W związku z powyższym argument ten należy oddalić.
- 287 Następnie skarżące zwracają uwagę, że spółka MOL nie dostarczała gaczu parafinowego klientom niemieckim, tak że notatka nie odnosi się do części naruszenia dotyczącej gaczu parafinowego. Ponadto informacje te nie uprawniają do wyciągnięcia wniosku, że zostało zawarte porozumienie dotyczące cen.
- 288 Należy zauważyć, że argumenty te są nietrafne z tego względu, iż ustalanie cen dotyczy na ogół wszystkich klientów, w tym tak jak w niniejszej sprawie niemieckich klientów końcowych. Ponadto w motywach 289–292 zaskarżonej decyzji, przytoczonych w pkt 282 powyżej, Komisja wyjaśniła powody, dla których postanowiła ograniczyć zakres antykonkurencyjnych praktyk związanych z gaczem parafinowym do sprzedaży niemieckim klientom końcowym. Skarżące nie przedstawiły argumentów dotyczących tych fragmentów zaskarżonej decyzji.
- 289 Ponadto Komisja zarzuciła skarżącym złożone naruszenie polegające na „porozumieniach lub uzgodnionych praktykach”, tak że dowód zawarcia konkretnego porozumienia w sprawie specyficznych cen nie jest wymagany.
- 290 Skarżące podnoszą wreszcie, że sprawozdanie ze spotkania „Blauer Salon” dotyczące tego spotkania technicznego nie wspomina o dyskusjach na temat gaczu parafinowego.
- 291 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z orzecznictwem przytoczonym w pkt 230 powyżej fragmentaryczne i pojedyncze dane, jakimi Komisja mogła dysponować, winny w każdym razie być uzupełnione wnioskowaniem pozwalającym na odtworzenie istotnych okoliczności, a ocena dotyczy wszystkich dostępnych dowodów. Nie można zatem racjonalnie wymagać od Komisji, aby udowadniała każdy szczegół naruszenia za pomocą kilku zbieżnych dowodów z dokumentów.
- 292 Mając na uwadze powyższe rozważania, Komisja słusznie uznała, że pochodząca od spółki MOL notatka dotycząca tego spotkania technicznego, szczególnie w świetle oświadczeń uczestników, stanowiła część materiału dowodowego potwierdzającego istnienie „porozumień lub uzgodnionych praktyk” dotyczących gaczu parafinowego sprzedawanego niemieckim klientom końcowym.

293 Po drugie, jeżeli chodzi o wspomniane w motywie 152 zaskarżonej decyzji spotkanie, które odbyło się w dniach 8 i 9 marca 1999 r., Komisja stwierdziła, co następuje:

„Grupa Shell przedstawiła odręczną notatkę sporządzoną według jej twierdzeń przez [S.R.] na potrzeby przygotowania tego spotkania. Tłumaczyłoby to znaczenie ostatniej linijki notatki, która zawiera zapis »8/9.3.99 PM – płyty wiórowe«. Grupa Shell twierdzi, że »PM« należy tłumaczyć jako »paraffin Mafia« [mafia parafinowa], określenie stosowane przez grupę Shell wobec przedsiębiorstw, które zwykle uczestniczyły w spotkaniach technicznych. Notatka zawiera datę, w której odbyło się spotkanie, co sprawia, że wyjaśnienia grupy Shell, iż notatkę sporządzono w ramach przygotowań do spotkania, są wiarygodne i spójne z innymi dowodami. Sporządzona przez [S.R.] notatka świadczy o tym, że spodziewał się on, iż przedstawiciele różnych przedsiębiorstw będą się wymieniali informacjami dotyczącymi zaopatrzenia niektórych dużych odbiorców w gacz parafinowy. Następnego dnia po tym spotkaniu [S.R.] wysłał pocztą elektroniczną wiadomość do swojego zwierzchnika, [S.T.], oświadczając, że [jeden z uczestników] zamierza podwyższyć ceny gaczu parafinowego stosowane w sektorze płyt wiórowych o 8–10% począwszy od dnia 1 czerwca 1999 r. W odręcznej notatce dotyczącej tej wiadomości elektronicznej stwierdzono, co następuje: »Wszyscy producenci widzą konieczność podwyższenia (cen)«. Świadczy to o tym, że osoby reprezentujące spółki na tym spotkaniu uzgodniły podwyżkę cen gaczu parafinowego w sektorze płyt wiórowych oraz że [jeden z uczestników] miał wprowadzić w życie to porozumienie na początku czerwca 1999 r. Wzmianka o »wszystkich producentach« świadczy również o tym, że inne przedsiębiorstwa poza grupami Total i Shell musiały uczestniczyć w spotkaniu”.

294 Zgodnie z motywem 151 zaskarżonej decyzji grupa Sasol nie wyklucza, że jej przedstawiciel był obecny na tym spotkaniu.

295 Podobnie zgodnie z motywem 152 zaskarżonej decyzji grupa ExxonMobil nie zaprzecza, że uczestniczyła w spotkaniu, oraz przyznaje, iż jej przedstawiciel brał udział w kilku wielostronnych dyskusjach z udziałem grup Sasol, Shell/Dea i Total, poświęconych konkretnie gaczowi parafinowemu na potrzeby producentów płyt wiórowych w niemieckojęzycznej części Europy, „prawdopodobnie w latach 1999–2001”.

296 Sąd stwierdza, że oświadczenia grup ExxonMobil i Shell, jak również notatka pochodząca od grupy Shell, przytoczone w motywach 151 i 152 zaskarżonej decyzji, stanowią część materiału dowodowego, z którego Sąd może wywnioskować, że w latach 1999–2001 grupa Sasol uczestniczyła w co najmniej jednym spotkaniu odnoszącym się do „porozumień lub uzgodnionych praktyk” dotyczących ustalania cen gaczu parafinowego przeznaczonego dla niemieckich klientów końcowych.

297 Po trzecie, jeżeli chodzi o spotkanie techniczne, które odbyło się w dniach 17 i 18 grudnia 2002 r., na którym obecny był przedstawiciel grupy Sasol, Komisja po zbadaniu notatki pochodzącej od grupy Total doszła w motywie 168 zaskarżonej decyzji do następujących wniosków:

„Istnieje również opatrzone datą wykres zatytułowany »Rynek europejski«, który został rozdystrybuowany w trakcie spotkania. Kopia znaleziona u grupy Total zawiera odręczne notatki, z których wynika, że w trakcie spotkania była mowa o liczbach. Omawiana notatka zawiera również inne odręczne komentarze, między innymi o następującej treści: »Utrzymanie w marcu przez Petrogal. Gacz parafinowy poniżej 500 EUR. Utrzymanie na tym samym poziomie w okresie 3 tygodni lipca w spółce MOL«. Wynika z tego, że przedmiotem dyskusji w trakcie tego spotkania była cena gaczu parafinowego”.

298 Należy zauważyć, że skarżące nie zgłaszają żadnych argumentów w odniesieniu do omawianych fragmentów zaskarżonej decyzji.

299 Wspomniany wykres znaleziony u grupy Total stanowi zatem część materiału dowodowego świadczącego o istnieniu „porozumień lub uzgodnionych praktyk” dotyczących ustalania cen gaczu parafinowego przeznaczonego dla niemieckich klientów końcowych.

300 Po czwarte, jeżeli chodzi o spotkanie, które odbyło się w dniach 11 i 12 maja 2004 r. z udziałem przedstawiciela grupy Sasol, Komisja powołuje się w motywie 174 zaskarżonej decyzji na odrębną notatkę znaną u grupy Total, zawierającą następujące informacje:

„→ Sasol 40 EUR/50 USD – Koniec lipca.

→ Mer: 38–28.

→ 1 lipca -

FRP: 70 → 6 000 EUR/T

Świeca do podgrzewacza: 50 → 500 EUR/T

Mikrowosk: 25 → 50 EUR/T

[...]

→ 40 EUR/T gacz parafinowy”.

301 Według motywu 174 zaskarżonej decyzji „ostatni wiersz wskazuje na to, że uzgodniono również podwyżkę ceny gaczu parafinowego”, oraz „[z] ogólnego kontekstu sporządzenia tej notatki wynika, że strzałka przed ceną oznacza istnienie strategii uzgodnionej na przyszłość, tzn. że planowana jest podwyżka ceny”.

302 Zdaniem skarżących nic nie wskazuje na to, że ten fragment rzeczywiście dotyczy porozumienia w sprawie gaczu parafinowego sprzedawanego klientom końcowym w Niemczech. Żadne z pozostałych przedsiębiorstw, które uczestniczyły w spotkaniu w dniach 11 i 12 maja 2004 r., nie wspomniało o zawarciu takiego porozumienia. Ponadto skoro wśród uczestników wymienionych w pkt 174 zaskarżonej decyzji brak jest grupy ExxonMobil, będącej jednym z największych dostawców gaczu parafinowego dla klientów końcowych, jest bardzo mało prawdopodobne, że kwestia gaczu parafinowego sprzedawanego klientom końcowym była omawiana w trakcie tego spotkania.

303 Na podstawie rozważań przedstawionych w pkt 289 i 291 powyżej owe argumenty należy oddalić oraz uznać, że omawiana notatka stanowi część materiału dowodowego świadczącego o istnieniu „porozumień lub uzgodnionych praktyk” dotyczących gaczu parafinowego sprzedawanego niemieckim klientom końcowym.

304 Podsumowując, należy stwierdzić, że Komisja zgromadziła materiał dowodowy w postaci dowodów z dokumentów potwierdzający istnienie „porozumień lub uzgodnionych praktyk” dotyczących gaczu parafinowego sprzedawanego niemieckim klientom końcowym.

305 Skarżące podnoszą jednak, że powyższy materiał dowodowy nie świadczy o tym, że porozumienia były zawierane przez grupę Sasol.

306 Jeśli chodzi o porozumienia o charakterze antykonkurencyjnym, które są zawierane, tak jak w niniejszym przypadku, podczas spotkań konkurujących ze sobą przedsiębiorstw, Trybunał orzekł już, że naruszenie art. 81 WE ma miejsce, gdy spotkania te mają na celu zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji i zmierzają w ten sposób do sztucznej regulacji rynku. W takim przypadku w celu udowodnienia udziału danego przedsiębiorstwa w kartelu wystarczy, aby Komisja wykazała, że

przedsiębiorstwo to uczestniczyło we wspomnianych spotkaniach, podczas których zostały zawarte porozumienia o charakterze antykonkurencyjnym. Jeśli uczestnictwo w takich spotkaniach zostało wykazane, to na tym przedsiębiorstwie spoczywa obowiązek przedstawienia dowodów, które mogą świadczyć, że jego udziałowi w tych spotkaniach w najmniejszym stopniu nie przyświecał cel antykonkurencyjny, poprzez wykazanie, że poinformowało ono swoich konkurentów o tym, iż uczestniczy w tych spotkaniach w innym aniżeli oni celu (ww. w pkt 230 wyrok w sprawach połączonych Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, pkt 81; wyrok Trybunału z dnia 25 stycznia 2007 r. w sprawach połączonych C-403/04 P i C-405/04 P Sumitomo Metal Industries i Nippon Steel przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-729, pkt 47).

- 307 Racją leżącą u podstaw tej zasady jest to, że gdy dane przedsiębiorstwo wzięło udział w takim spotkaniu, nie odcinając się publicznie od jego przebiegu, wywołało ono u pozostałych uczestników wrażenie, że podpisuje się pod wynikiem tego spotkania i że odpowiednio się do niego zastosuje (ww. w pkt 230 wyrok w sprawach połączonych Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, pkt 82; ww. w pkt 306 wyrok w sprawach połączonych Sumitomo Metal Industries i Nippon Steel przeciwko Komisji, pkt 48).
- 308 Z tego względu obecność skarżących na spotkaniach o antykonkurencyjnym charakterze oraz okoliczność, że skarżące nie zdystansowały się wobec noszącego znamiona naruszenia przedmiotu tych spotkań, uprawnia Komisję do przypisania im powyższego naruszenia, bez konieczności szczegółowego wykazania, że podczas spotkań doszło do zawarcia przez skarżące porozumienia. Zatem argument skarżących podniesiony w tym względzie jest pozbawiony znaczenia.
- 309 Wreszcie skarżące twierdzą, że spotkania techniczne, które miały miejsce w dniach 30 i 31 października 1997 r. oraz w dniach 11 i 12 maja 2004 r., nie zostały określone w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów jako „spotkania w sprawie gaczu parafinowego”.
- 310 Ten argument nie może zostać uwzględniony. Dowody odnoszące się do części naruszenia dotyczącej gaczu parafinowego przedstawione w zaskarżonej decyzji zostały już przywołane w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów. Ze wspomnianego pisma wynika również jednoznacznie, że skarżącym zarzucono udział w części naruszenia dotyczącej gaczu parafinowego.
- 311 Należy zresztą zauważyć, że skarżące nie kwestionują twierdzenia Komisji, zgodnie z którym praktyki dotyczące wosków parafinowych i praktyki dotyczące gaczu parafinowego stanowią to samo naruszenie o jednolitym i ciągłym charakterze. Zatem dowody związane z praktykami dotyczącymi gaczu parafinowego powinny być oceniane w kontekście całego zgromadzonego przez Komisję materiału dowodowego odnoszącego się do jednolitego naruszenia. Dowody te świadczą o utrzymywaniu ciągłych kontaktów pomiędzy przedsiębiorstwami uczestniczącymi w praktykach związanych z gaczem parafinowym.
- 312 Mając na względzie całość powyższych rozważań, należy potwierdzić ustalenie zawarte w zaskarżonej decyzji, zgodnie z którym w okresie od dnia 30 października 1997 r. do dnia 12 maja 2004 r. skarżące brały udział w dotyczącej gaczu parafinowego części złożonego, jednolitego i ciągłego naruszenia określonego w zaskarżonej decyzji.
- 313 Wynika z tego, że Komisja nie popełniła błędu, gdy na potrzeby ustalenia kwoty podstawowej grzywny nałożonej na skarżące wzięła pod uwagę wartość sprzedaży z tytułu dostaw gaczu parafinowego oraz zastosowała mnożnik odpowiadający wskazanemu wyżej okresowi.

W przedmiocie nieproporcjonalności mnożnika 15% zastosowanego do obrotu uzyskanego ze sprzedaży gaczu parafinowego

- 314 Skarżące zarzucają Komisji naruszenie zasady proporcjonalności poprzez obliczenie kwoty grzywny z zastosowaniem stawki 15% w odniesieniu do sprzedaży przez grupę Sasol gaczu parafinowego klientom końcowym w Niemczech.
- 315 Zgodnie z orzecznictwem zasada proporcjonalności wymaga, by akty instytucji nie wykraczały poza to, co odpowiednie i konieczne do realizacji uzasadnionych celów, którym służy dane uregulowanie, przy czym w przypadku gdy istnieje możliwość wyboru spośród większej liczby odpowiednich środków, należy stosować ten najmniej dotkliwy, a wynikające z tego niedogodności nie mogą być nadmierne w stosunku do zamierzonych celów (wyroki Trybunału: z dnia 13 listopada 1990 r. w sprawie C-331/88 Fedesa i in., Rec. s. I-4023, pkt 13; z dnia 5 maja 1998 r. w sprawie C-180/96 Zjednoczone Królestwo przeciwko Komisji, Rec. s. I-2265, pkt 96; wyrok Sądu z dnia 12 września 2007 r. w sprawie T-30/05 Prym i Prym Consumer przeciwko Komisji, niepublikowany w Zbiorze, pkt 223).
- 316 W ramach postępowań wszczętych przez Komisję w celu nałożenia sankcji za naruszenia reguł konkurencji stosowanie zasady proporcjonalności zakłada, że grzywny nie powinny być nieproporcjonalne w stosunku do celów, których realizacji służą, czyli zapewnienia poszanowania tych reguł, i że kwota grzywny nałożonej na przedsiębiorstwo za naruszenie w dziedzinie konkurencji powinna być proporcjonalna do naruszenia ocenianego całościowo, biorąc pod uwagę zwłaszcza wagę oraz czas trwania tego naruszenia (zob. podobnie ww. w pkt 315 wyrok w sprawie Prym i Prym Consumer przeciwko Komisji, pkt 223, 224 i przytoczone tam orzecznictwo). W szczególności zasada proporcjonalności oznacza, że Komisja powinna ustalić grzywnę proporcjonalnie do czynników uwzględnionych w ocenie wagi naruszenia i w tym celu musi ocenić te czynniki w sposób spójny i obiektywnie uzasadniony (wyroki Sądu: z dnia 27 września 2006 r. w sprawie T-43/02 Jungbunzlauer przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3435, pkt 226–228; z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie T-446/05, Amann & Söhne i Cousin Filterie przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-1255, pkt 171).
- 317 W pierwszej kolejności należy zauważyć, że część naruszenia dotycząca gaczu parafinowego polegała między innymi na praktykach mających znamiona zмовы w zakresie ustalania cen pomiędzy konkurentami i tym samym należała do kategorii naruszeń najbardziej szkodliwych dla wolnej konkurencji.
- 318 Z tego względu Sąd stoi na stanowisku, że zastosowanie na potrzeby ustalenia kwoty grzywny mnożnika wynoszącego 15% do wartości sprzedaży gaczu parafinowego jest proporcjonalne do wagi tej części naruszenia.
- 319 W drugiej kolejności należy podkreślić, że Komisja oceniła właściwe czynniki w sposób spójny i obiektywnie uzasadniony. Do części naruszenia dotyczącej gaczu parafinowego ma bowiem zastosowanie pkt 23 wytycznych z 2006 r., odnoszący się do najpoważniejszych rodzajów naruszeń, w stosunku do których najczęściej uzasadnione jest zastosowanie mnożnika z „górnego przedziału skali”, to znaczy z przedziału między 15% a 30% wartości sprzedaży. Ustalając mnożnik wynoszący 15% wartości sprzedaży gaczu parafinowego, Komisja w pełni zastosowała się do wspomnianych wytycznych, ponieważ przyjęła najniższy mnożnik, jaki zgodnie z ogólną zasadą ustanowioną w wytycznych z 2006 r. można było zastosować do porozumień lub uzgodnionych praktyk horyzontalnych mających na celu ustalanie cen.
- 320 W trzeciej kolejności skarżące uważają jednak, że wspomniany mnożnik jest nieproporcjonalny z uwagi na niewielką liczbę spotkań i ich uczestników, na ograniczony zakres części naruszenia dotyczącej gaczu parafinowego, jak również z uwagi na stosunkowo niewielki udział w rynku, jakim dysponowali uczestnicy.

321 Co się tyczy niewielkiej jakoby liczby spotkań, w trakcie których omawiana była kwestia gaczu parafinowego, należy stwierdzić, że jak wynika z analizy zawartej w pkt 283–310 powyżej, chodzi o znacznie większą liczbę spotkań niż dwa spotkania, do których przyznają się skarżące. Ponadto Komisja wykazała w sposób wystarczający pod względem prawnym, że w okresie od dnia 30 października 1997 r. do dnia 12 maja 2004 r. skarżące brały udział w dotyczącej gaczu parafinowego części złożonego, jednolitego i ciągłego naruszenia określonego w zaskarżonej decyzji (zob. pkt 312 powyżej). Z tego względu należy oddalić argument dotyczący niewielkiej liczby spotkań w sprawie gaczu parafinowego.

322 Jeśli chodzi o ograniczony zakres części naruszenia dotyczącej gaczu, która obejmuje tylko sprzedaż niemieckim klientom końcowym oraz niewielki jakoby udział grupy Sasol w rynku, należy zauważyć, że okoliczności te zostały już uwzględnione w ramach ustalania kwoty podstawowej grzywny. Dla celów ustalenia wartości sprzedaży, do której został następnie zastosowany mnożnik z tytułu wagi naruszenia wynoszący 15%, wzięto bowiem pod uwagę wyłącznie obrót przedsiębiorstwa Sasol (odzwierciedlający dokładnie jego udział w rynku) osiągnięty ze sprzedaży wspomnianej grupie odbiorców (odzwierciedlającej ograniczony zakres części naruszenia dotyczącej gaczu).

323 W związku z tym należy oddalić powyższe argumenty skarżących.

324 W czwartej kolejności skarżące podnoszą okoliczność, że nie produkowały gaczu parafinowego.

325 W tym względzie należy przypomnieć, że sztucznie zawyżone ceny gaczu parafinowego nie miały zastosowania do wzajemnych dostaw pomiędzy uczestnikami kartelu. Zatem mimo że spółki grupy Sasol same nie produkowały gaczu parafinowego, mogły one korzystać z części naruszenia dotyczącej gaczu parafinowego, ponieważ miały możliwość nabywania go po cenach konkurencyjnych i odsprzedaży niemieckim klientom końcowym po cenach sztucznie zawyżonych w wyniku porozumienia.

326 Z tego względu argument ten także należy oddalić.

327 W konsekwencji Komisja nie naruszyła zasady proporcjonalności, przyjmując mnożnik wynoszący 15% wartości sprzedaży z tytułu wagi części naruszenia dotyczącej gaczu parafinowego.

328 Mając powyższe na względzie, należy oddalić niniejsze zastrzeżenie, a w konsekwencji część trzecią zarzutu czwartej.

W przedmiocie części czwartej, opartej na braku zróżnicowania kwoty podstawowej grzywny w zależności od różnych okresów uczestnictwa poszczególnych spółek w kartelu

329 Skarżące podnoszą, że zgodnie z praktyką decyzyjną Komisji w przypadku, gdy grzywny zostają wymierzone różnym adresatom z tytułu różnych okresów naruszenia, Komisja ma obowiązek ustalić kwotę podstawową grzywny podlegającej nałożeniu, dzieląc część wspomnianej kwoty podstawowej obliczoną na podstawie wielkości sprzedaży przez liczbę różnych okresów.

330 Natomiast w niniejszej sprawie Komisja zastosowała z tytułu czasu trwania naruszenia wobec spółki Sasol Wax z jednej strony mnożnik 13 za cały okres naruszenia, a z drugiej strony mnożnik 10 za okresy, co do których wszystkie skarżące zostały uznane za solidarnie odpowiedzialne, przyjmując jednocześnie tę samą wartość sprzedaży w tych różnych okresach.

331 Komisja postąpiła tak, nie wyjaśniając, dlaczego należyte stosowanie reguł prawa konkurencji Unii wymaga, aby szczególnie surowa sankcja została nałożona na południowoafrykańską grupę spółek za okresy trwania naruszenia, podczas których grupa ta w ogóle nie prowadziła działalności w Europie, czyli za okres Schümanna, lub prowadziła działalność wyłącznie w ramach wspólnego

przedsiębiorstwa, czyli za okres istnienia wspólnego przedsiębiorstwa, podczas gdy jednocześnie Komisja nie dostrzega żadnego powodu, aby ukarać spółkę Vara, poprzednią spółkę dominującą względem spółki HOS, posiadającą jedną trzecią kapitału Schümann Sasol.

- 332 W ten sposób Komisja naruszyła zasadę zakazu nadmiernie wysokich grzywien oraz zasadę indywidualizacji kar.
- 333 Na wstępie należy przypomnieć, że zgodnie z pkt 6 wytycznych z 2006 r. połączenie wartości sprzedaży mającej związek z naruszeniem przepisów z okresem jego trwania stanowi formułę odzwierciedlającą zarówno gospodarcze znaczenie naruszenia, jak i stopień zaangażowania każdego z uczestniczących w nim przedsiębiorstw. Ponadto zgodnie z pkt 13 wspomnianych wytycznych w celu ustalenia kwoty podstawowej grzywny Komisja uwzględni wartość sprzedaży towarów lub usług zrealizowanej przez przedsiębiorstwo mającej bezpośredni lub pośredni związek z naruszeniem w danym sektorze geograficznym na terytorium EOG.
- 334 Zgodnie z orzecznictwem – jako że relacje między grzywnami, jakie mają zostać nałożone, winny być określone na podstawie obrotu przedsiębiorstw uczestniczących w tym samym naruszeniu – okres, który zostanie wzięty pod uwagę, należy wyznaczyć w taki sposób, aby uzyskane liczby były porównywalne w największym możliwym stopniu. Oznacza to, że dane przedsiębiorstwo może domagać się, aby Komisja przyjęła względem niego okres inny niż ten, który został przyjęty dla wszystkich innych przedsiębiorstw, jedynie pod warunkiem, że wykaże ono, iż obrót, jaki uzyskało w trakcie tego drugiego okresu, nie świadczy – z powodów właściwych tylko dla tego przedsiębiorstwa – o jego prawdziwym rozmiarze i sile ekonomicznej ani o skali popełnionego przez nie naruszenia (wyroki Sądu: z dnia 14 maja 1998 r. w sprawie T-319/94 Fiskeby Board przeciwko Komisji, Rec. s. II-1331, pkt 42; z dnia 30 września 2009 r. w sprawie T-175/05 Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, niepublikowany w Zbiorze, pkt 142).
- 335 W motywie 634 zaskarżonej decyzji Komisja stwierdziła, że uznaje rok 2004 za wyjątkowy ze względu na rozszerzenie Unii Europejskiej, które nastąpiło w maju, oraz że uważa za słusznie, aby nie traktować wartości sprzedaży zrealizowanej w 2004 r. jako jedynej podstawy obliczenia kwoty grzywny, lecz aby uwzględnić wartość sprzedaży z trzech ostatnich lat obrotowych uczestnictwa danego podmiotu w naruszeniu.
- 336 Z tego względu Komisja – w odniesieniu do głównej części naruszenia oraz jego drugiej części dotyczącej wosków parafinowych – przyjęła średnią wartość sprzedaży wosków parafinowych zrealizowanej przez grupę Sasol w latach 2002–2004. W ten sposób Komisja otrzymała kwotę 167 326 016 EUR. Jeżeli chodzi o część trzecią naruszenia dotyczącą gaczu parafinowego, Komisja przyjęła średnią wartość sprzedaży zrealizowanej przez grupę Sasol w latach obrotowych 2001–2003. W ten sposób Komisja otrzymała kwotę 5 404 922 EUR w odniesieniu do gaczu parafinowego.
- 337 W pierwszej kolejności należy zbadać argumenty skarżących z punktu widzenia sytuacji spółki Sasol Wax.
- 338 Skarżące podnoszą, że część grzywny, jaka została nałożona wyłącznie na spółkę Sasol Wax, wynosi 67,5 mln EUR, co stanowi około 22% obrotu tej spółki w 2007 r. Grzywna w takiej wysokości może zniszczyć substancję gospodarczą spółki Sasol Wax, chyba że grupa Sasol weźmie na siebie dobrowolnie ciężar grzywny, mimo braku jakiegokolwiek zawinienia i jakiegokolwiek odpowiedzialności, jeżeli chodzi o okres Schümann.
- 339 Ponieważ argument ten dotyczy określenia górnej granicy grzywny, zostanie on przeanalizowany w ramach badania zarzutu szóstego.

- 340 Poza tym należy zauważyć, że skarżące nie przedstawiają żadnego argumentu, aby wykazać, że wartość sprzedaży, która posłużyła za podstawę ustalenia kwoty podstawowej grzywny nałożonej na spółkę Sasol Wax, nie odzwierciedla należycie gospodarczego znaczenia naruszenia popełnionego przez tę spółkę ani stopnia jej zaangażowania w kartel w rozumieniu wytycznych z 2006 r. i orzecznictwa przytoczonego w pkt 334 powyżej.
- 341 Podobnie skarżące nie kwestionują, że spółka Sasol Wax ponosi odpowiedzialność za noszące znamiona naruszenia działania spółek HOS i Schumann Sasol jako następcę prawny spółek, które brały bezpośredni udział w naruszeniu.
- 342 Należy dodać, że zgodnie z orzecznictwem przy obliczaniu wysokości grzywien nałożonych na podstawie art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 różnicowane traktowanie zainteresowanych przedsiębiorstw jest nierozłącznie związane z uprawnieniami przysługującymi Komisji na mocy tego przepisu. W ramach przysługującego Komisji zakresu swobodnego uznania instytucja ta jest bowiem zobowiązana do indywidualizacji kary na podstawie zachowań i cech właściwych tym przedsiębiorstwom w celu zapewnienia w każdym przypadku pełnej skuteczności zasad konkurencji Unii (zob. wyrok Trybunału z dnia 7 czerwca 2007 r. w sprawie C-76/06 P Britannia Alloys & Chemicals przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-4405, pkt 44 i przytoczone tam orzecznictwo). Skarżące nie powołują się natomiast na żadną zasadę prawną, która nakładałaby na Komisję obowiązek indywidualizowania wartości sprzedaży w ramach grupy.
- 343 Należy zatem uznać, że skarżące nie wykazały, iż Komisja popełniła jakikolwiek błąd, przyjmując średnią wartość sprzedaży zrealizowanej przez przedsiębiorstwo Sasol w latach 2002–2004 na potrzeby obliczenia kwoty podstawowej grzywny nałożonej na każdą ze składających się na to przedsiębiorstwo spółek z tytułu całego okresu jego uczestnictwa w częściach naruszenia dotyczących wosków parafinowych, to znaczy okresu od dnia 3 września 1992 r. do dnia 28 kwietnia 2005 r.
- 344 Z tych samych względów skarżące nie wykazały również, że Komisja popełniła jakikolwiek błąd, przyjmując średnią wartość sprzedaży zrealizowanej przez przedsiębiorstwo Sasol w latach 2001–2003 na potrzeby obliczenia kwoty podstawowej grzywny nałożonej na każdą ze składających się na to przedsiębiorstwo spółek z tytułu całego okresu jego uczestnictwa w częściach naruszenia dotyczących gazu parafinowego, to znaczy okresu od dnia 30 października 1997 r. do dnia 12 maja 2004 r.
- 345 Jeżeli chodzi o konieczność poniesienia przez grupę Sasol gospodarczego ciężaru części grzywny nałożonej na spółkę Sasol Wax przekraczającej 10% obrotu tej spółki, Sąd stoi na stanowisku, że kwestia ta nie dotyczy ustalania kwoty podstawowej grzywny, lecz wchodzi raczej w zakres analizy przeprowadzonej w ramach zarzutu szóstego.
- 346 Z powyższych względów argumenty skarżących należy oddalić, nie przesądzając o wynikach badania zarzutu szóstego.
- 347 W drugiej kolejności należy zauważyć, że przypisanie działań spółki Schumann Sasol przedsiębiorstwu Schumann Sasol International w okresie istnienia wspólnego przedsiębiorstwa należy uznać za dowiedzione z uwagi na zastosowanie domniemania rzeczywistego wywierania przez spółkę dominującą decydującego wpływu na zachowanie jej spółki zależnej, w której posiada ona całość kapitału, którego to domniemania skarżące nie zdołały obalić.
- 348 Poza tym skarżące nie kwestionują przypisania spółce Sasol Wax International odpowiedzialności za działania Schumann Sasol International na podstawie następstwa prawnego pomiędzy tymi dwiema osobami prawnymi.
- 349 Należy zatem uznać, że skarżące nie wykazały, iż Komisja popełniła błąd, przyjmując tę samą wartość sprzedaży w odniesieniu do Sasol Wax oraz jej jedynej spółki dominującej – Sasol Wax International.

- 350 W trzeciej kolejności należy przypomnieć, że zarzut pierwszy został uwzględniony i stwierdzona została nieważność zaskarżonej decyzji w zakresie dotyczącym przypisania spółkom Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd odpowiedzialności za działania Schümann Sasol w okresie istnienia wspólnego przedsiębiorstwa (zob. pkt 127 powyżej). Z tego względu kwestia domniemanej bezprawności decyzji z uwagi na wartość sprzedaży przyjętą na potrzeby obliczenia kwoty grzywny nałożonej na obydwie powyższe spółki stała się bezprzedmiotowa.
- 351 Poza tym, jeżeli chodzi o okres Sasol, w którym całość kapitału spółki Sasol Wax pośrednio należała do Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd, żadna zasada prawna nie sprzeciwiała się temu, aby Komisja przyjęła tę samą wartość sprzedaży na potrzeby obliczenia kwoty grzywny nałożonej na spółkę zależną bezpośrednio uczestniczącą w naruszeniu i na spółki względem niej dominujące.
- 352 Mając na względzie całość powyższych rozważań, Sąd stoi na stanowisku, że Komisja, określając wartość sprzedaży, nie naruszyła zasady zakazu nadmiernie wysokich grzywien ani zasady indywidualizacji kar. Należy zatem oddalić czwartą część zarzutu czwartego, a w konsekwencji zarzut czwarty w całości, bez uszczerbku dla skutków związanych z uwzględnieniem zarzutów pierwszego i szóstego.

5. W przedmiocie zarzutu piątego, opartego na błędnym przypisaniu grupie Sasol roli przywódcy

- 353 Skarżące twierdzą, że Komisja naruszyła prawo i popełniła błąd w ocenie materiału dowodowego, uznając, iż należy podwyższyć o 50% (tj. o 210 mln EUR) część grzywny dotyczącej wosków parafinowych, jaka ma zostać nałożona na grupę Sasol, ponieważ grupa ta odgrywała rolę przywódcy kartelu w zakresie wosków parafinowych.

W przedmiocie zaskarżonej decyzji

- 354 Komisja przedstawiła swoje wnioski odnoszące się do roli przywódcy przypisanej grupie Sasol w motywach 681–686 zaskarżonej decyzji:

„[...]

(681) Punkt 28 wytycznych z 2006 r. w sprawie metody ustalania grzywien stanowi, że »Kwota podstawowa grzywny może zostać podwyższona, jeżeli Komisja stwierdzi występowanie okoliczności obciążających, takich jak: [...] rola [przywódcy] w naruszeniu lub zachęcanie do naruszenia przepisów [...]«. W piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów Komisja [stwierdziła], że »zwróci też szczególną uwagę na rolę przywódcy kartelu, którą – jak wynika z okoliczności faktycznych opisanych powyżej – mogła odegrać grupa Sasol«. W odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów grupa Sasol zaprzecza, że odgrywała taką rolę przywódcy w naruszeniu. Grupa Sasol twierdzi, że odgrywała rolę przywódcy wyłącznie, jeżeli chodzi o techniczny aspekt spotkań technicznych, z uwagi na swoją przewagę w zakresie znajomości branży; poza tym skoro grupa Sasol była zależna od dostaw od swoich konkurentów, nie miała ona możliwości kierowania kartelem, chociaż przyznaje, że zainicjowała dyskusje na temat cen; nawet jeśli spółka HOS – pod względem obrotu niewielka spółka w porównaniu z jej konkurentami – mogła odgrywać rolę przywódcy, jej wpływ z biegiem czasu malał. Wreszcie grupa Sasol twierdzi, że jej rola przywódcy nie znajduje potwierdzenia w dostępnych dowodach. Grupa Sasol zdaje się sugerować, że grupy Total i ExxonMobil odgrywały rolę przywódcy w niektórych okresach lub co do niektórych aspektów naruszenia.

- (682) Argumenty przytoczone przez grupę Sasol nie zasługują na uwzględnienie. Z materiału dowodowego przedstawionego w rozdziale 4 wynika, że:
- 1) grupa Sasol zwołała prawie wszystkie spotkania techniczne, wysyłając zaproszenia i proponując porządek obrad, oraz zorganizowała dużą liczbę tych spotkań, dokonując rezerwacji hotelowych, wynajmując sale konferencyjne i organizując kolacje;
 - 2) grupa Sasol przewodniczyła spotkaniom technicznym oraz inicjowała i organizowała dyskusje dotyczące cen;
 - 3) grupa Sasol przynajmniej okazjonalnie nawiązywała dwustronne kontakty w następstwie spotkań technicznych;
 - 4) grupa Sasol przynajmniej raz reprezentowała inne przedsiębiorstwo uczestniczące w kartelu (zob. motyw 129).
- (683) Argument, że grupa Sasol miała jedynie zwoływać, organizować i przewodniczyć technicznej części spotkań technicznych, nie zasługuje na uwzględnienie. Nic nie wskazuje na to, aby grupa Sasol porzucała rolę przywódcy, gdy dyskusje w trakcie spotkań technicznych ustępowały miejsca dyskusjom antykonkurencyjnym, stanowiącym integralną część tych spotkań technicznych, przy czym sama grupa Sasol przyznała, że inicjowała dyskusje na temat cen. Żadna notatka pochodząca z tamtego okresu nie potwierdza, że między jedną a drugą częścią spotkania następowała zmiana struktury. W każdym razie Komisja uważa, że te dwie części spotkań były ze sobą ściśle związane i nie ma możliwości wyznaczenia wyraźnej granicy między nimi. Wreszcie inni uczestnicy spotkań technicznych postrzegali grupę Sasol jako przywódcę kartelu. Wynika to na przykład z przesłanej pocztą elektroniczną przez grupę ExxonMobil wiadomości (zob. motyw 600) dotyczącej zakończenia udziału tej grupy w kartelu. Nic nie wskazuje na to, aby grupa Sasol kiedykolwiek próbowała skorygować wrażenie innych uczestników dotyczące jej pozycji przywódcy kartelu. Okoliczność, że grupa Sasol była uzależniona od innych spółek, jeżeli chodzi o dostawy, nie wyklucza odgrywania przez nią roli przywódcy kartelu. Zważywszy, że grupa Sasol zajmowała pozycję lidera na rynku wosków parafinowych, uzależnienie od dostaw to tylko jedna strona sytuacji, natomiast z drugiej strony grupa Sasol była w pewnej mierze zdolna wywierać wpływ na rynek wosków parafinowych oraz była potężnym nabywcą. Chociaż grupa Sasol i jej poprzednicy prawni mogą uchodzić za niewielkie przedsiębiorstwa w porównaniu z innymi adresatami niniejszej decyzji, jeżeli chodzi o światowy obrót, to nie można zapominać, że jest ona najważniejszym graczem na rynku wosków parafinowych, biorąc pod uwagę wartość sprzedaży. Okoliczność, że dane przedsiębiorstwo jest pod względem gospodarczym niezależne od swoich konkurentów albo że jest ono w stanie wywierać na nich presję, nie stanowi poza tym przesłanki dla stwierdzenia roli przywódcy. Aby stwierdzić, że dany podmiot jest przywódcą, orzecznictwo nie wymaga, aby dyktował on innym sposób zachowania. W konsekwencji Komisja nie uważa, że powołane przez grupę Sasol fragmenty oświadczeń świadczą o tym, że nie pełniła ona roli przywódcy.
- (684) Ponieważ przywódcza rola grupy Sasol w zakresie gaczu parafinowego nie została wykazana, Komisja doszła do wniosku, że okoliczność obciążająca związana z odgrywaniem roli przywódcy zostanie uwzględniona wyłącznie w odniesieniu do pozostałych produktów, których dotyczy naruszenie.
- (685) W odpowiedzi na sugestie grupy Sasol, jakoby inne przedsiębiorstwa odgrywały rolę przywódcy w odniesieniu do pewnych okresów lub pewnych aspektów naruszenia, Komisja zwraca uwagę, że zarzuty te nie zostały poparte dowodami, w związku z czym nie mogą zostać uwzględnione.

(686) Mając powyższe na względzie, kwota podstawowa grzywny nałożonej na grupę Sasol zostanie podwyższona o 50% kwoty podstawowej wyliczonej na podstawie zrealizowanej przez grupę Sasol sprzedaży wosków parafinowych rafinowanych, wosków parafinowych półrafinowanych, mieszanek wosków, wosków specjalnych, wosków hydrorafinowanych oraz wosków parafinowych twardych”.

W przedmiocie stosownego orzecznictwa

- 355 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem jeżeli naruszenie zostało popełnione przez kilka przedsiębiorstw, w ramach określania kwoty grzywien należy ustalić, jaką rolę pełniło każde z nich w czasie ich uczestnictwa w naruszeniu (zob. podobnie ww. w pkt 252 wyrok w sprawie Komisja przeciwko Anic Participazioni, pkt 150). Wynika stąd między innymi, że rola „lidera” (przywódcy) odgrywana przez jedno przedsiębiorstwo lub kilka przedsiębiorstw w ramach kartelu powinna być uwzględniona do celów obliczenia kwoty grzywny, ponieważ przedsiębiorstwa, które odgrywały taką rolę, powinny ponieść z tego tytułu szczególną odpowiedzialność w porównaniu z innymi przedsiębiorstwami (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 16 listopada 2000 r. w sprawie C-298/98 P Finnboard przeciwko Komisji, Rec. s. I-10157, pkt 45).
- 356 Zgodnie z tymi zasadami pkt 28 wytycznych z 2006 r., zamieszczony w rozdziale „Okoliczności obciążające”, zawiera niewyczerpujący wykaz okoliczności, które mogą spowodować podwyższenie kwoty podstawowej grzywny, wśród których znajduje się „rola przywódcy” w naruszeniu (zob. analogicznie wyroki Sądu: z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie T-15/02 BASF przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-497, pkt 280–282; z dnia 27 września 2012 r. w sprawie T-343/06 Shell Petroleum i in. przeciwko Komisji, pkt 197).
- 357 Aby zostać uznanym za przywódcę kartelu, przedsiębiorstwo musi stanowić istotną siłę napędową kartelu lub ponosić szczególną i konkretną odpowiedzialność za funkcjonowanie kartelu. Okoliczność tę należy oceniać z całościowego punktu widzenia w świetle kontekstu sprawy. Można ją wywieść między innymi z tego, że przedsiębiorstwo, podejmując konkretne inicjatywy, dawało dobrowolnie kartelowi istotny bodziec do działania, lub z całokształtu wskazówek świadczących o tym, że przedsiębiorstwu zależy na zapewnieniu stabilności i sukcesie kartelu (ww. w pkt 356 wyrok w sprawie BASF przeciwko Komisji, pkt 299, 300, 351, 370–375, 427; ww. w pkt 356 wyrok w sprawie Shell Petroleum i in. przeciwko Komisji, pkt 198).
- 358 To samo odnosi się do sytuacji, w której przedsiębiorstwo uczestniczyło w spotkaniach kartelu w imieniu innego przedsiębiorstwa, które nie było na nich obecne, i przekazywało temu przedsiębiorstwu rezultaty owych spotkań. Podobnie jest w przypadku ustalenia, że dane przedsiębiorstwo odgrywało centralną rolę w konkretnym funkcjonowaniu kartelu, na przykład organizując liczne spotkania, zbierając i przekazując informacje w obrębie kartelu oraz formułując najczęściej propozycje dotyczące funkcjonowania kartelu (ww. w pkt 356 wyrok w sprawie BASF przeciwko Komisji, pkt 404, 439, 461; ww. w pkt 356 wyrok w sprawie Shell Petroleum i in. przeciwko Komisji, pkt 199). Na potrzeby wykazania takiej centralnej roli istotne jest także przewodniczenie spotkaniom, jak również podejmowanie inicjatywy w celu utworzenia kartelu lub nakłonienia nowego uczestnika do przystąpienia do kartelu (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 8 września 2010 r. w sprawie T-29/05 Deltafina przeciwko Komisji, Zb.Orz s. II-4077, pkt 333, 335).
- 359 Natomiast okoliczność, iż przedsiębiorstwo wywiera presję, a nawet dyktuje zachowanie innym członkom kartelu, nie jest warunkiem koniecznym, aby mogło ono zostać uznane za przywódcę kartelu. Pozycja przedsiębiorstwa na rynku lub zasoby, jakimi ono dysponuje, nie mogą także stanowić elementów wskazujących na rolę przywódcy naruszenia, nawet jeżeli stanowią część kontekstu, w którym takie elementy powinny być oceniane (wyrok Sądu z dnia 27 września 2012 r. w sprawie

T-357/06 Koninklijke Wegenbouw Stevin przeciwko Komisji, pkt 286; ww. w pkt 356 wyrok w sprawie Shell Petroleum i in. przeciwko Komisji, pkt 201; zob. również podobnie ww. w pkt 356 wyrok w sprawie BASF przeciwko Komisji, pkt 299, 374).

360 Poza tym zgodnie z orzecnictwem z uwagi na poważne konsekwencje w zakresie wysokości grzywny, którą należy wymierzyć przywódcy kartelu, do Komisji należy uwypuklenie w piśmie w sprawie przedstawieniu zarzutów okoliczności, które uważa za znaczące, tak aby umożliwić przedsiębiorstwu, któremu zarzuca się naruszenie, a które może zostać uznane za przywódcę kartelu, ustosunkowanie się do takiego zarzutu. Niemniej jednak, mając na względzie fakt, że tego rodzaju pismo pozostaje jedynie etapem na drodze do wydania decyzji końcowej, oraz że w związku z tym nie stanowi ono ostatecznego stanowiska Komisji, nie sposób wymagać, by dokonywała ona już na tym etapie kwalifikacji okoliczności faktycznych, na których opierać będzie decyzję końcową w zakresie uznania przedsiębiorstwa za przywódcę kartelu (wyrok Trybunału z dnia 9 lipca 2009 r. w sprawie C-511/06 P Archer Daniels Midland przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-5843, pkt 70, 71).

361 Wreszcie należy podkreślić, że fragmenty dokumentów i oświadczeń, które w danym wypadku nie zostały wyraźnie powołane przez Komisję ani w zaskarżonej decyzji, ani w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, mogą jednak zostać uwzględnione przez Sąd w ramach wykonywania przysługującego mu nieograniczonego prawa orzekania, o ile skarżące miały dostęp do wspomnianych dokumentów i oświadczeń w toku postępowania administracyjnego po przedstawieniu zarzutów (wyrok Trybunału z dnia 16 listopada 2000 r. w sprawie C-297/98 P SCA Holding przeciwko Komisji, Rec. s. I-10101, pkt 55; zob. podobnie ww. w pkt 356 wyroki: w sprawie BASF przeciwko Komisji, pkt 354; w sprawie Shell Petroleum i in. przeciwko Komisji, pkt 176).

W przedmiocie wypełnienia obowiązku uzasadnienia odnośnie do twierdzenia o przypisaniu grupie Sasol roli przywódcy

362 Skarżące uważają, że Komisja nie uzasadniła w wystarczający sposób swojego twierdzenia, zgodnie z którym grupa Sasol odgrywała rolę przywódcy kartelu.

363 W tym względzie należy przypomnieć, iż zgodnie z utrwalonym orzecnictwem uzasadnienie indywidualnej decyzji powinno przedstawiać w sposób zrozumiały i jednoznaczny rozumowanie instytucji, która jest autorem aktu, w taki sposób, aby umożliwić zainteresowanym zapoznanie się z powodami podjęcia środka, a właściwemu sądowi – przeprowadzenie kontroli. Wymóg uzasadnienia należy oceniać w świetle okoliczności danego przypadku. Nie jest wymagane, by uzasadnienie wyszczególniało wszystkie istotne okoliczności faktyczne i prawne, ponieważ ocena, czy uzasadnienie aktu spełnia wymogi art. 253 WE, winna opierać się nie tylko na jego brzmieniu, ale także uwzględniać okoliczności jego wydania, jak również całość przepisów prawa regulujących daną dziedzinę (zob. wyrok Trybunału z dnia 2 kwietnia 1998 r. w sprawie C-367/95 P Komisja przeciwko Sytraval i Brink's France, Rec. s. I-1719, pkt 63 i przytoczone tam orzecznictwo).

364 W niniejszej sprawie należy stwierdzić, że w motywach 681–686 zaskarżonej decyzji Komisja wskazała w sposób wystarczająco szczegółowy okoliczności, na podstawie których uznała grupę Sasol za przywódcę części naruszenia dotyczącej wosków parafinowych. Komisja przedstawiła bowiem okoliczności faktyczne, które uznała za istotne w tym względzie, oraz wskazała dokumenty na poparcie tych ustaleń faktycznych.

365 Zarzut dotyczący braku uzasadnienia należy zatem oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie oceny co do istoty materiału dowodowego zgromadzonego przez Komisję na poparcie wniosku o przywódczej roli grupy Sasol

- 366 Na wstępie skarżące twierdzą, że materiał dowodowy przedstawiony w zaskarżonej decyzji nie uzasadnia wniosku, że grupa Sasol była przywódcą kartelu, tak że Komisja popełniła błąd w ocenie oraz dopuściła się w tym względzie naruszenia prawa.
- 367 W pierwszej kolejności należy przeanalizować przedstawiony w motywie 682 zaskarżonej decyzji materiał dowodowy, z którego wynika, że grupa Sasol zwołała prawie wszystkie spotkania techniczne, wysyłała zaproszenia i proponowała porządek obrad spotkań technicznych, organizowała dużą liczbę tych spotkań, dokonując rezerwacji hotelowych, wynajmując sale konferencyjne, organizując kolacje, oraz z którego wynika, że grupa ta przewodniczyła spotkaniom technicznym oraz inicjowała i organizowała dyskusje dotyczące cen.
- 368 Skarżące nie kwestionują prawdziwości powyższych faktów.
- 369 Podnoszą one jednak, że grupa Sasol nie przygotowywała porządku obrad w zakresie dotyczącym dyskusji na temat kartelu, lecz jedynie w zakresie nienaruszającej prawa, technicznej części spotkań. Ponadto daty i miejsca spotkań „Blauer Salon” nie były ustalane jednostronnie przez grupę Sasol, lecz uzgadniane przez wszystkich uczestników.
- 370 Poza tym grupa Sasol nie organizowała ani w żaden sposób nie określała struktury dyskusji na temat cen prowadzonej przez uczestników kartelu. Grupa Sasol przewodniczyła części technicznej spotkania, po czym zwykle otwierała dyskusję na temat cen, jednak ustalanie cen było następnie omawiane w sposób otwarty, a decyzje w tym przedmiocie były podejmowane przez wszystkich uczestników w ramach otwartej dyskusji „okrągłego stołu”. Nic nie wskazuje na to, aby grupa Sasol wywierała jakąkolwiek presję na któregokolwiek z pozostałych uczestników, tak aby osiągnąć określony rezultat tych dyskusji.
- 371 Sąd uważa, że argumenty przedstawione przez skarżące nie mogą umniejszyć znaczenia okoliczności, iż to grupa Sasol zwoływała prawie wszystkie spotkania techniczne, wysyłała uczestnikom zaproszenia, dokonywała rezerwacji hotelowych, wynajmowała sale konferencyjne i organizowała kolacje. Okoliczności te świadczą o tym, że grupa Sasol organizowała antykonkurencyjne spotkania od strony praktycznej.
- 372 Poza tym okoliczność, że grupa Sasol wysyłała zaproszenia, ma szczególne znaczenie, wykraczające poza sam aspekt praktyczny, ponieważ w przypadku, gdy niektórzy uczestnicy kartelu byli nieobecni na jednym lub kilku kolejnych spotkaniach technicznych, a więc nie dowiedzieli się w ich trakcie o miejscu i dacie najbliższego spotkania technicznego, mogli oni dołączyć do kolejnych spotkań dzięki otrzymanemu od grupy Sasol zaproszeniu.
- 373 Podobnie okoliczność, że grupa Sasol ustalała porządek obrad przynajmniej w odniesieniu do nienaruszającej prawa, technicznej części dyskusji, wskazuje na swego rodzaju wyższość wśród uczestników spotkań technicznych, wzmacniającą i tak już silną pozycję grupy Sasol, która była największym producentem wosków parafinowych w EOG i posiadała w 2004 r. udział w rynku wynoszący 22,4%.
- 374 Poza tym okoliczność, że to grupa Sasol zwykle otwierała dyskusję na temat cen, ma również duże znaczenie, ponieważ tym samym to właśnie grupa Sasol zazwyczaj inicjowała przemianę nienaruszających prawa dyskusji o charakterze technicznym w dyskusję o charakterze antykonkurencyjnym. Zatem mimo że w przygotowanym przez grupę Sasol porządku obrad nie było punktów dotyczących dyskusji o antykonkurencyjnym charakterze, co jest naturalną konsekwencją potajemnego charakteru kartelu, zwykle to grupa Sasol określała miejsce antykonkurencyjnych dyskusji

wśród omawianych zagadnień. Ponadto z akt sprawy wynika, że najczęściej to grupa Sasol jako pierwsza ogłaszała docelową cenę wosków parafinowych lub podwyżkę cen, jak również datę, od której nowe ceny należało stosować wobec klientów.

375 Ponadto należy przypomnieć, że zgodnie z orzecznictwem przytoczonym w pkt 359 powyżej okoliczność, iż przedsiębiorstwo wywiera presję, a nawet dyktuje zachowanie innym członkom kartelu, nie jest warunkiem koniecznym, aby mogło ono zostać uznane za przywódcę kartelu. Zatem skarżące nie mogą skutecznie powoływać się na fakt, że grupa Sasol nie wywierała presji na pozostałych uczestników w trakcie spotkań technicznych.

376 W drugiej kolejności skarżące nie zaprzeczają, że grupa Sasol co najmniej raz reprezentowała jedno z pozostałych uczestniczących przedsiębiorstw, to znaczy Wintershall. Poza tym, jak zostało wykazane w motywie 103 zaskarżonej decyzji oraz w pkt 185 załącznika do zaskarżonej decyzji, jeżeli chodzi o spółki MOL, Eni i grupę Repsol, grupa Sasol informowała pozostałych uczestników kartelu, których przedstawiciele nie mogli uczestniczyć w danym spotkaniu, o rezultatach tego spotkania.

377 W trzeciej kolejności Komisja zauważyła również w motywie 683 zaskarżonej decyzji, że inni uczestnicy spotkań technicznych postrzegali grupę Sasol jako przywódcę kartelu. Wynika to na przykład z przesłanej przez przedstawiciela grupy ExxonMobil pocztą elektroniczną wiadomości dotyczącej zakończenia udziału tej grupy w kartelu.

378 Skarżące twierdzą, że zgromadzony przez Komisję materiał dowodowy nie uzasadnia wniosku, że pozostali uczestnicy postrzegali grupę Sasol jako przywódcę kartelu. Przesłana przez grupę ExxonMobil pocztą elektroniczną wiadomość została skierowana do grupy Sasol tylko dlatego, że to od grupy Sasol pochodziła poprzednia wiadomość przesłana pocztą elektroniczną zawierająca porządek obrad proponowanego spotkania.

379 Przesłana przez grupę ExxonMobil pocztą elektroniczną wiadomość została zbadana w motywie 600 zaskarżonej decyzji. Komisja ustaliła, co następuje:

„Grupa ExxonMobil oświadcza, że ostatnie spotkanie, w którym wziął udział jeden z jej przedstawicieli, to spotkanie techniczne w dniach 27 i 28 lutego w Monachium. W odpowiedzi na zaproszenie na spotkanie [...] w dniu 15 stycznia 2004 r. wysłane przez [M.] z grupy Sasol [Hu] z grupy ExxonMobil odpowiada między innymi: »Kwestie przewidziane w porządku obrad wydają się interesujące dla naszego przedsiębiorstwa. Niemniej wydaje nam się, że ta grupa konkurentów spotyka się bez wsparcia ze strony stowarzyszenia zawodowego i nie ma zatem ani struktury, ani statutu. Taka sytuacja nam przeszkadza i chcielibyśmy zasugerować, by te spotkania odbywały się pod egidą EWF albo w ramach komitetu technicznego, albo jako odrębny podkomitet. Grupa ExxonMobil nie będzie uczestniczyć w tym spotkaniu w braku wsparcia ze strony statutowego stowarzyszenia zawodowego«”.

380 Mając na uwadze kontekst tej wiadomości elektronicznej, Sąd stwierdza, że wzmianka o spotkaniach „między konkurentami [...] bez wsparcia ze strony stowarzyszenia zawodowego”, jak zresztą słusznie uznała Komisja, świadczy o tym, że grupa ExxonMobil zadecydowała o zakończeniu swojego uczestnictwa w kartelu. Użycie bardziej dosłownych sformułowań nie byłoby rozsądne z uwagi na potajemny charakter kartelu i na ryzyko grzywny wiążące się z jednoznacznym nazwaniem antykonkurencyjnej działalności w wiadomości przesłanej pocztą elektroniczną.

381 Okoliczność, że omawiana wiadomość elektroniczna została przesłana wyłącznie do grupy Sasol, a nie do wszystkich pozostałych uczestników, świadczy o tym, że według wszelkiego prawdopodobieństwa grupa ExxonMobil uważała grupę Sasol za przywódcę kartelu.

382 Oświadczenia grup Shell i Sasol, do których odwołuje się motyw 107 zaskarżonej decyzji, zawierają zbieżne informacje, z których wynika, że obydwa przedsiębiorstwa potwierdziły, iż przedstawiciel grupy Sasol zwykle organizował spotkania i przewodniczył im.

- 383 Należy zatem oddalić argumenty skarżących w tym zakresie i potwierdzić wniosek Komisji, zgodnie z którym pozostali uczestnicy postrzegali grupę Sasol jako przywódcę kartelu.
- 384 Mając powyższe na względzie, należy stwierdzić, że Komisja zgromadziła spójny materiał dowodowy, który w świetle stosownego orzecznictwa uzasadnia wniosek, że grupa Sasol stanowiła istotną siłę napędową kartelu oraz pełniła szczególne i konkretne obowiązki w ramach jego funkcjonowania, tak że Komisja słusznie przyjęła, iż grupa ta była przywódcą kartelu w częściach dotyczących wosków parafinowych.
- 385 Pozostałe argumenty skarżących nie są w stanie podważyć tego wniosku.
- 386 W pierwszej kolejności zdaniem skarżących jedyna różnica pomiędzy grupą Sasol a pozostałymi uczestnikami polega na tym, że grupa Sasol organizowała spotkania i przewodniczyła im, że najczęściej otwierała dyskusje na temat cen i wprowadzenia w życie ustalonych podwyżek oraz że zwykle to ona pierwsza wprowadzała w życie ceny ustalone z pozostałymi uczestnikami.
- 387 Należy od razu stwierdzić, że zaskarżona decyzja nie opiera się wyłącznie na tych twierdzeniach, co zresztą wynika z przedstawionej powyżej analizy.
- 388 Następnie, jak słusznie zauważyła Komisja, w przypadku żadnego innego przedsiębiorstwa nie ma tylu okoliczności świadczących łącznie o jego przywódczej roli jak w przypadku grupy Sasol. Z załącznika do zaskarżonej decyzji wynika bowiem, że jednoznaczne dowody dotyczące spotkań organizowanych przez innych uczestników istnieją tylko w odniesieniu do pięciu spotkań na łączną liczbę 51, to znaczy jednego spotkania zorganizowanego przez spółkę MOL, trzech – przez grupę Total i jednego – przez grupę Shell, podczas gdy przesyłane pocztą elektroniczną zaproszenia i porządki obrad uzasadniają przypisanie grupie Sasol inicjatywy i organizacji jedenastu spotkań.
- 389 W związku z powyższym wspomniany argument należy oddalić.
- 390 W drugiej kolejności skarżące podnoszą, że grupa Sasol nie była zdolna do kierowania kartelem, ponieważ była uzależniona od pozostałych jego uczestników zintegrowanych pionowo, od których kupowała gacz parafinowy będący surowcem do wyrobu wosków parafinowych.
- 391 Ów argument nie zasługuje na uwzględnienie. Udział grupy Sasol w rynku wosków parafinowych na terytorium EOG w 2004 r. wynosił 22,4%, tak że grupa Sasol była, jak przyznają skarżące, największym dostawcą wosków parafinowych i „liderem rynku”. Co więcej, grupa ta była znaczącym nabywcą gaczu parafinowego, na przykład zgodnie z jej własnymi twierdzeniami była największym nabywcą gaczu parafinowego wytwarzanego przez grupy Shell i ExxonMobil. Tym samym miała ona silną pozycję negocjacyjną względem producentów gaczu z uwagi na swoją siłę nabywczą. Ponadto okoliczność, że grupa Sasol nie była poddana jakiegokolwiek presji ze strony zintegrowanych pionowo producentów, jeżeli chodzi o cenę gaczu parafinowego, została dostatecznie dowiedziona poprzez fakt, iż nawet dokonywana przez tę grupę odsprzedaż gaczu parafinowego niemieckim klientom końcowym stanowiła działalność gospodarczą przynoszącą zyski. Wynika z tego, że dla handlowego znaczenia grupy Sasol wśród uczestników kartelu bez znaczenia była okoliczność, iż grupa ta nie była zintegrowana pionowo.
- 392 W trzeciej kolejności skarżące twierdzą, że Komisja nie mogła zasadnie przyjąć, iż porozumienia i antykonkurencyjne praktyki dotyczące gaczu parafinowego i wosków parafinowych stanowiły jednolite i ciągle naruszenie, a jednocześnie że w odniesieniu do gaczu parafinowego nie było możliwe wykazanie przywódczej roli odgrywanej przez Sasol. Komisja popełniła w tym względzie błąd w ocenie, ponieważ nie jest możliwe kierowanie kartelem tylko w części.

- 393 Jak słusznie zauważyła Komisja, pojęcia „jednolitego i ciągłego naruszenia” oraz „przywódcy naruszenia” nie odsyłają do tych samych kryteriów. Pojęcie jednolitego i ciągłego naruszenia wiąże się z ideą jednolitego antykonkurencyjnego celu, natomiast pojęcie przywódcy naruszenia wiąże się z faktem, że dane przedsiębiorstwo stanowi istotną siłę napędową kartelu.
- 394 Z tego względu żadna zasada prawna nie nakłada na Komisję obowiązku wykazania, że przywódcza rola grupy Sasol obejmowała wszystkie części naruszenia. Przeciwnie, okoliczność, że Komisja nie uwzględniła przywódczej roli grupy Sasol w ramach części naruszenia dotyczącej gazu parafinowego, mimo że grupa ta była organizatorem spotkań technicznych, w trakcie których dyskutowano również na temat gazu parafinowego, świadczy o bezstronnym podejściu Komisji.
- 395 Wobec powyższego należy stwierdzić, że Komisja przedstawiła liczne spójne dowody, które – rozpatrywane jako całość – uzasadniają twierdzenie, że grupa Sasol była znaczącą siłą napędową kartelu.
- 396 Z tego względu Komisja nie popełniła błędu w ocenie ani nie naruszyła prawa, przyjmując w oparciu o zbiór spójnych i zbieżnych poszlak, że skarżąca pełniła rolę przywódcy kartelu w obszarze wosków parafinowych.
- 397 W konsekwencji niniejszy zarzut należy oddalić.

W przedmiocie jakoby nadmiernego, nieproporcjonalnego i dyskryminującego podwyższenia kwoty podstawowej grzywny o 50% ze względu na rolę przywódcy

- 398 Skarżące twierdzą, że podwyższenie kwoty podstawowej grzywny do 210 mln EUR jest nadmierne i nieproporcjonalne. W konsekwencji skarżące wnoszą do Sądu o uchylenie podwyższenia grzywny o 50% lub o przynajmniej znaczące zmniejszenie stopy podwyższenia, tak aby odzwierciedlała ona w sposób adekwatny i proporcjonalny wagę naruszenia popełnionego przez grupę Sasol w porównaniu z naruszeniami popełnionymi przez pozostałych uczestników kartelu.
- 399 W pierwszej kolejności, zdaniem skarżących, Komisja wywiodła podobno przywódczą rolę grupy Sasol wyłącznie z okoliczności, które w mniejszym stopniu dotyczą również pozostałych uczestników kartelu, tak że nie istnieje różnica jakościowa pomiędzy udziałem grupy Sasol w kartelu a udziałem w nim pozostałych uczestników. Komisja naruszyła zatem zasadę równego traktowania, czyniąc z tych okoliczności zarzut wyłącznie wobec grupy Sasol, a nie wobec pozostałych uczestników kartelu.
- 400 Należy podkreślić, że jak wynika z analizy zawartej w pkt 367–396 powyżej, Komisja wykazała, że grupa Sasol, z uwagi na jej rolę przywódcy w ramach kartelu, znajdowała się w innej sytuacji niż pozostali uczestnicy. Wyprowadzenie takiego wniosku było możliwe zarówno na podstawie elementów ilościowych, jak i jakościowych, zważywszy, że pewne zachowania świadczące o roli przywódcy można było zasadnie zarzucić wyłącznie grupie Sasol. W każdym wypadku Komisja jest uprawniona do różnicowania kwoty podstawowej grzywny nałożonej na różnych uczestników, uwzględniając szczególne zaangażowanie jednego uczestnika w działania o charakterze organizacyjnym w ramach kartelu.
- 401 W konsekwencji, zważywszy na szczególną sytuację grupy Sasol w porównaniu z sytuacją pozostałych uczestników w świetle orzecznictwa przytoczonego w pkt 181 powyżej, Komisja nie naruszyła zasady równego traktowania.

- 402 W drugiej kolejności skarżące twierdzą, że popełnione przez grupę Sasol naruszenie nie jest o tyle poważniejsze niż naruszenie popełnione przez pozostałych uczestników, aby uzasadniało podwyższenie kwoty grzywny o 50%. Poza tym możliwości finansowe grupy Sasol są znacznie mniejsze niż możliwości pozostałych członków kartelu, tak że już sama kwota podstawowa grzywny stanowi dla niej większe obciążenie niż dla innych uczestników kartelu.
- 403 Stopa podwyższenia w wysokości 50% w połączeniu z kwotą podstawową grzywny stanowi równowartość 125% rocznej sprzedaży wosków parafinowych zrealizowanej przez spółkę Sasol Wax na terytorium EOG. Stanowi ona także równowartość 75% łącznej kwoty podstawowej grzywien nałożonych na wszystkich pozostałych uczestników kartelu, podczas gdy udział w rynku, którym dysponuje spółka Sasol Wax, wynosi w przybliżeniu 25–30%.
- 404 Zgodnie z orzecznictwem kwota grzywny powinna być tak dostosowana, aby uwzględnić zamierzony wpływ na przedsiębiorstwo, na które jest nałożona, po to, by grzywna nie była zbyt niska lub, przeciwnie, zbyt wysoka, biorąc zwłaszcza pod uwagę możliwości finansowe danego przedsiębiorstwa, zgodnie z wymogami wynikającymi, po pierwsze, z konieczności zapewnienia skuteczności grzywny, a po drugie, z poszanowania zasady proporcjonalności (ww. w pkt 203 wyrok w sprawie Degussa przeciwko Komisji, pkt 283; wyrok Sądu z dnia 18 czerwca 2008 r. w sprawie T-410/03 Hoechst przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-881, pkt 379).
- 405 Zgodnie z orzecznictwem przytoczonym w pkt 316 powyżej stosowanie zasady proporcjonalności zakłada, że grzywny nie powinny być nieproporcjonalne w stosunku do zamierzonych celów, czyli w stosunku do poszanowania reguł konkurencji Unii, oraz że kwota grzywny nałożonej na przedsiębiorstwo za naruszenie w dziedzinie konkurencji powinna być proporcjonalna do naruszenia ocenianego całościowo, biorąc pod uwagę zwłaszcza wagę oraz czas trwania tego naruszenia. W szczególności zasada proporcjonalności oznacza, że Komisja powinna ustalić kwotę grzywny proporcjonalnie do czynników uwzględnionych w ocenie wagi naruszenia i w tym celu musi ocenić te czynniki w sposób spójny i obiektywnie uzasadniony.
- 406 W niniejszej sprawie należy zauważyć, że okoliczność, iż kwota podstawowa grzywny stanowi równowartość 125% rocznej sprzedaży wosków parafinowych zrealizowanej przez spółkę Sasol Wax na terytorium EOG, wynika głównie z tego, że spółka ta uczestniczyła w kartelu przez 13 lat oraz że czas uczestnictwa pełni rolę mnożnika mającego zastosowanie do wartości sprzedaży.
- 407 Podobnie okoliczność, że podwyższona z uwagi na rolę przywódcy grzywna stanowi równowartość 75% łącznej kwoty podstawowej grzywien nałożonych na wszystkich pozostałych członków kartelu, wynika z tego, że grupa Sasol, będąca liderem na rynku wosków parafinowych, dysponująca w tym rynku udziałem w wysokości 22,4%, zrealizowała sprzedaż o wartości znacznie przewyższającej wartość sprzedaży pozostałych uczestników.
- 408 Żadne z porównań dokonanych przez skarżące nie ma zatem znaczenia dla analizy proporcjonalności podwyższenia kwoty podstawowej grzywny o 50% z uwagi na pełnienie roli przywódcy kartelu.
- 409 Sąd potwierdził już natomiast w okolicznościach analogicznych do okoliczności zaistniałych w niniejszej sprawie, w ramach przysługującego mu nieograniczonego prawa orzekania, że podwyższenie kwoty podstawowej grzywny o 50% odzwierciedla w należyty sposób większą szkodliwość naruszenia wynikającą z pełnienia roli przywódcy kartelu (ww. w pkt 359 wyrok w sprawie Koninklijke Wegenbouw Stevin przeciwko Komisji, pkt 302).
- 410 Poza tym należy zauważyć, że podwyższenie kwoty podstawowej grzywny nie ma związku z kwestią możliwości finansowych przedsiębiorstwa, które zostało uznane za odpowiedzialne za naruszenie. Temu celowi ma służyć element obliczeń, jakim jest górna granica całkowitej kwoty grzywny ustalona na 10% rocznego obrotu przedsiębiorstwa. W rezultacie argumenty wysuwane w tym względzie przez skarżące są bezskuteczne.

- 411 W konsekwencji, mając na względzie okoliczności niniejszej sprawy oraz zgromadzone przez Komisję dowody na potwierdzenie roli przywódcy pełnionej przez grupę Sasol, należy stwierdzić, że Komisja nie naruszyła zasady proporcjonalności ani nie zastosowała nadmiernego podwyższenia kwoty podstawowej grzywny, podwyższając tę kwotę o 50% ze względu na rzeczoną rolę przywódcy.
- 412 Należy zatem oddalić zarzuty oparte na naruszeniu zasady równego traktowania i zasady proporcjonalności.
- 413 Mając na względzie całość powyższych rozważań, należy oddalić zarzut piąty w całości.

6. W przedmiocie zarzutu siódmego, opartego na zaniechaniu przyznania grupie Sasol całkowitego zwolnienia z niektórych części grzywny

- 414 Skarżące podnoszą, że Komisja błędnie zastosowała prawo oraz naruszyła pkt 23 komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r., ponieważ nakładając grzywnę na grupę Sasol, oparła się na licznych dowodach dobrowolnie dostarczonych przez tę grupę, o których nie miała wiedzy przed złożeniem oświadczeń przez grupę Sasol i które miały znaczący i bezpośredni wpływ na wagę i czas trwania naruszenia.
- 415 W motywie 741 zaskarżonej decyzji Komisja stwierdziła, że dostarczony przez grupę Sasol po zakończeniu kontroli materiał dowodowy zawarty w dwóch oświadczeniach złożonych w kwietniu i w maju 2005 r. oraz w załącznikach do tych oświadczeń posiadał istotną wartość dodaną w rozumieniu komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r., ponieważ dawał Komisji większe możliwości wykazania okoliczności związanych z kartelem.
- 416 Ponadto w motywie 743 zaskarżonej decyzji Komisja twierdzi, że pierwsze dowody mające bezpośredni wpływ na określenie czasu trwania kartelu nie zostały dostarczone przez grupę Sasol, lecz zostały znalezione w toku kontroli, mianowicie chodzi tu o notatki sporządzone przez spółkę MOL oraz sporządzone przez grupę Sasol sprawozdania ze spotkań „Blauer Salon”, oraz były zawarte we wniosku o zwolnienie z grzywny złożonym przez grupę Shell.
- 417 Na tej podstawie, w myśl motywu 749 zaskarżonej decyzji, Komisja zastosowała obniżkę kwoty grzywny nałożonej na grupę Sasol o 50%, co stanowi maksymalne obniżenie stopy grzywny, jakie może zostać przyznane na mocy komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. przedsiębiorstwu, które nie jest pierwszym przedsiębiorstwem, które ujawnia istnienie kartelu, pamiętając, że przedsiębiorstwem takim w niniejszej sprawie był Shell.

W przedmiocie części pierwszej, dotyczącej spotkań technicznych sprzed 2000 r.

- 418 Skarżące twierdzą, że najwcześniejszym spotkaniem, o którym wspomniała grupa Shell w swoim wniosku o zwolnienie z grzywny, było spotkanie, które odbyło się w dniach 3 i 4 lutego 2000 r. w Budapeszcie. Oświadczenie grupy Shell nie zawiera żadnego konkretnego dowodu dotyczącego spotkań, które miały miejsce przed tą datą. Zatem Komisja musiała oprzeć się na oświadczeniach grupy Sasol, aby udowodnić, że niektóre spotkania się odbyły, w szczególności jeżeli chodzi o lata 1995–2000.
- 419 Co się tyczy notatek pochodzących od spółki MOL oraz sprawozdań ze spotkań „Blauer Salon” znalezionych podczas kontroli, stanowiących zatem dowody wcześniejsze niż dobrowolne oświadczenia grupy Sasol, skarżące twierdzą, że źródła te nie obejmują wszystkich spotkań, o których mowa w decyzji Komisji, oraz że informacje zawarte w tych notatkach w większości nie były na tyle jednoznaczne, aby stanowić dowód dotyczący czasu trwania naruszenia. Ponadto skarżące wspominają o siedmiu spotkaniach technicznych, które miały miejsce w latach 1996–2001 i co do których

podstawowe dane takie jak daty, miejsca, tożsamość uczestników i antykonkurencyjny przedmiot mogły zostać ustalone przez Komisję z wymaganym stopniem pewności wyłącznie dzięki wnioskowi o złagodzenie kary złożonym przez grupę Sasol.

- 420 Z tego względu skarżące uważają, że Komisja była w stanie wykazać istnienie naruszenia w latach 1992–1999 w sposób wystarczający pod względem prawnym właśnie na podstawie dowodów dostarczonych przez grupę Sasol. W konsekwencji wnoszą one do Sądu, aby zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał im całkowite zwolnienie z grzywny w odniesieniu do części naruszenia, które miało miejsce w latach 1992–1999.
- 421 Należy stwierdzić, że argumenty skarżących nie znajdują oparcia w treści zaskarżonej decyzji ani w powołanych w niej dokumentach.
- 422 W pierwszej kolejności, jeżeli chodzi o okres od pierwszego spotkania, które odbyło się w 1992 r., do ósmego spotkania, które odbyło się w dniu 27 stycznia 1995 r., Komisja dysponowała informacjami dotyczącymi kartelu, które pochodziły z innych źródeł niż złożony przez grupę Sasol wniosek o złagodzenie kary, to znaczy z notatek spółki MOL oraz ze sprawozdań ze spotkań „Blauer Salon” grupy Sasol znalezionych w trakcie kontroli. Chodzi o spotkania techniczne, które miały miejsce w dniach 3 i 4 września 1992 r. (motyw 126 zaskarżonej decyzji), w dniu 26 marca 1993 r. (motyw 129 zaskarżonej decyzji), w dniu 2 czerwca 1993 r. (motyw 130 zaskarżonej decyzji), w dniu 25 października 1993 r. (motyw 131 zaskarżonej decyzji), w dniu 24 czerwca 1994 r. (motyw 132 zaskarżonej decyzji), w dniu 30 września 1994 r. (motyw 133 zaskarżonej decyzji) oraz w dniu 27 stycznia 1995 r. (motyw 134 zaskarżonej decyzji). Notatki spółki MOL i sprawozdania ze spotkań „Blauer Salon” dotyczące tych spotkań, wspomniane w zaskarżonej decyzji, umożliwiły Komisji ustalenie tożsamości uczestników, dat i miejsca spotkań, a nawet w większości przypadków treści dyskusji i ich antykonkurencyjnego charakteru.
- 423 Jeżeli chodzi o okres od dziewiątego spotkania, które odbyło się w dniach 16 i 17 marca 1995 r., do dwudziestego drugiego spotkania, które odbyło się w dniach 27 i 28 października 1999 r., dzięki złożonym przez grupę Sasol oświadczeniom Komisja powzięła wiadomość zaledwie o trzech spotkaniach, to jest spotkaniach, które miały miejsce w dniach 12 i 13 stycznia 1999 r. (motyw 150 zaskarżonej decyzji), w dniach 2 i 3 marca 1999 r. (motyw 151 zaskarżonej decyzji) oraz w dniach 23 i 24 września 1999 r. (motyw 155 zaskarżonej decyzji). Natomiast o czterech spotkaniach, to jest spotkaniach, które odbyły się w dniach 22 i 23 czerwca 1995 r. (motyw 136 zaskarżonej decyzji), w dniach 14 i 15 maja 1996 r. (motyw 140 zaskarżonej decyzji), w dniach 12 i 13 lutego 1998 r. (motyw 146 zaskarżonej decyzji) oraz w dniach 8 i 9 lipca 1999 r. (motyw 154 zaskarżonej decyzji), Komisja dowiedziała się z pochodzących od spółki MOL notatek znalezionych w trakcie kontroli. Ponadto Komisja miała również możliwość odtworzenia treści dwóch z tych spotkań na podstawie materiału dowodowego zebranego w trakcie kontroli.
- 424 Wynika z tego, że materiał dowodowy, jakim dysponowała Komisja, zanim grupa Sasol złożyła oświadczenia, umożliwiał jej ustalenie, że naruszenie istniało w okresie przed dniem 3 lutego 2000 r. Zatem zarzuty skarżących nie mają oparcia w faktach.
- 425 W drugiej kolejności skarżące nie mogą także powoływać się na niekompletność informacji zawartych w notatkach pochodzących od spółki MOL oraz w sprawozdaniach ze spotkań „Blauer Salon”.
- 426 Należy zwrócić uwagę, że notatki pochodzące od spółki MOL są odrębnymi notatkami sporządzonymi w trakcie spotkań przez osobę, która w nich uczestniczyła. A zatem ich wartość dowodowa jest bardzo duża. Jeżeli chodzi o sprawozdania grupy Sasol ze spotkań „Blauer Salon”, są to dokumenty pochodzące z okresu popełnienia naruszenia i sporządzone in tempore non suspecto, to jest niedługo po każdym spotkaniu technicznym, do którego się odnoszą. A zatem ich wartość dowodowa jest bardzo duża.

- 427 Ponadto zgodnie z orzecznictwem przytoczonym w pkt 230 powyżej ze względu na potajemny charakter karteli nie można wymagać od Komisji, by przedstawiła dokumenty poświadczające w wyraźny sposób nawiązanie kontaktu między danymi podmiotami gospodarczymi. Fragmentaryczne i pojedyncze dane, jakimi Komisja mogła dysponować, winny w każdym wypadku móc być uzupełnione wnioskowaniem pozwalającym na odtworzenie istotnych okoliczności. Istnienie praktyki antykonkurencyjnej lub porozumienia antykonkurencyjnego może więc zostać wyprowadzone z szeregu zbieżnych zdarzeń i poszlak, które – analizowane łącznie – mogą stanowić, w braku innego spójnego wytłumaczenia, dowód naruszenia reguł konkurencji.
- 428 Wspomniane wyżej notatki i sprawozdania stanowią zatem materiał dowodowy, na podstawie którego Komisja mogła zasadnie sformułować wniosek, że kartel istniał już w latach 1992–1999.
- 429 Prawdą jest, że obydwie oświadczenia grupy Sasol ułatwiły pracę Komisji, dostarczając dodatkowego materiału dowodowego i wyjaśnień dotyczących interpretacji innych dostępnych dowodów. Jednakże ów wkład został należycie odzwierciedlony poprzez przyznanie grupie Sasol z tytułu współpracy obniżki grzywny w wysokości 50%.
- 430 W związku z powyższym należy oddalić część pierwszą zarzutu siódmego.

W przedmiocie części drugiej, dotyczącej podziału rynków i klientów

- 431 Należy przypomnieć, że zgodnie z motywem 653 zaskarżonej decyzji zostało ustalone, iż grupa ExxonMobil, spółka MOL, grupy Repsol, RWE, Sasol, Shell i Total brały udział także w podziale klientów lub rynków, który stanowi drugą część naruszenia, w związku z czym wartość sprzedaży uwzględniona w odniesieniu do tych przedsiębiorstw została ustalona na 18% w miejsce stawki wynoszącej 17%, która została zastosowana względem przedsiębiorstw, które uczestniczyły wyłącznie w pierwszej części naruszenia.
- 432 Skarżące twierdzą, że informacje dostarczone w tym przedmiocie przez grupę Shell przed złożeniem przez skarżące oświadczeń okazały się, zgodnie z motywem 741 zaskarżonej decyzji, fragmentaryczne. Uważają one również, że szczegółowe dowody dotyczące podziału klientów lub rynków są zawarte w oświadczeniach grupy Sasol złożonych w dniach 30 kwietnia i 12 maja 2005 r.
- 433 W tym względzie wystarczy zauważyć, że dowody jednoznacznie świadczące o dokonywaniu w trakcie spotkań technicznych podziału klientów były zawarte w notatkach spółki MOL przytoczonych w motywach 145 i 147 zaskarżonej decyzji, w pochodzącym od grupy Sasol sprawozdaniu przytoczonym w motywie 168 zaskarżonej decyzji oraz w notatce grupy Total powołanej w motywie 170 tej decyzji. Powyższy materiał dowodowy został uzyskany w trakcie kontroli, to znaczy przed złożeniem oświadczeń przez grupę Sasol.
- 434 Z tego względu zarzuty skarżących nie mają oparcia w faktach.
- 435 Jeżeli chodzi o fragmentaryczny charakter informacji zawartych we wspomnianych notatkach, wystarczy odesłać do rozważań w pkt 426 i 427 powyżej.
- 436 Mając powyższe na względzie, należy oddalić część drugą zarzutu siódmego, a w konsekwencji zarzut siódmy w całości.

W przedmiocie nieograniczonego prawa orzekania oraz w przedmiocie określenia ostatecznej kwoty grzywny

- 437 Należy przypomnieć, że kontrola legalności decyzji wydanych przez Komisję została dopełniona przez przysługujące sądom Unii nieograniczone prawo orzekania przyznane im w art. 31 rozporządzenia nr 1/2003 na podstawie art. 229 WE, a obecnie na podstawie art. 261 TFUE. Prawo to, poza zwykłą kontrolą zgodności sankcji z prawem, upoważnia sąd do zastąpienia oceny Komisji własną oceną i w konsekwencji uchylenia, zmniejszenia lub podwyższenia kwoty nałożonej grzywny lub okresowej kary pieniężnej. Kontrola przewidziana traktatami oznacza zatem – zgodnie w wymogami zasady skutecznej ochrony sądowej zawartej w art. 47 Karty praw podstawowych – że sąd Unii sprawuje kontrolę pod względem zarówno prawnym, jak i faktycznym oraz że ma prawo do oceny dowodów, stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji i do zmiany wysokości grzywien (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 8 lutego 2007 r. w sprawie C-3/06 P Groupe Danone przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-1331, pkt 60–62; wyrok Sądu z dnia 21 października 2003 r. w sprawie T-368/00 General Motors Nederland i Opel Nederland przeciwko Komisji, Rec. s. II-4491, pkt 181).
- 438 Zatem do Sądu wykonującego nieograniczone prawo orzekania należy przeprowadzenie w dniu wydania orzeczenia oceny pod kątem tego, czy na stronę skarżącą nałożono grzywnę, której wysokość prawidłowo odzwierciedla wagę i czas trwania rozpatrywanego naruszenia prawa, tak żeby grzywny były proporcjonalne do kryteriów określonych w art. 23 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003 (zob. podobnie wyroki Sądu: z dnia 11 marca 1999 r. w sprawie T-156/94 Aristrain przeciwko Komisji, Rec. s. II-645, pkt 584–586; z dnia 9 lipca 2003 r. w sprawie T-220/00 Cheil Jedang przeciwko Komisji, Rec. s. II-2473, pkt 93).
- 439 Należy jednak podkreślić, że wykonywanie nieograniczonego prawa orzekania nie jest równoznaczne z kontrolą z urzędu, oraz przypomnieć, że postępowanie przed sądami Unii jest postępowaniem kontradiktoryjnym (wyrok Trybunału z dnia 8 grudnia 2011 r. w sprawie C-386/10 P Chalkor przeciwko Komisji, pkt 64).
1. *W przedmiocie części pierwszej zarzutu szóstego, opartej na braku odrębnego określenia górnej granicy grzywny w odniesieniu do okresu Schümanna*
- 440 Skarżące przypominają, że spółki Sasol Ltd, Sasol Holding in Germany i Sasol Wax International nie zostały uznane za odpowiedzialne za zapłatę części grzywny odnoszącej się do okresu Schümanna (to jest 67,5 mln EUR), która to część stanowi równowartość 22% obrotu spółki Sasol Wax będącej jedyną spółką, której jako następcy prawnemu spółki HOS została przypisana odpowiedzialność za naruszenie w okresie Schümanna. Jednakże Komisja niesłusznie zaniechała ustalenia i zastosowania górnej granicy grzywny w wysokości 10% przewidzianej w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003, jeżeli chodzi o okres Schümanna.
- 441 Grzywna nałożona na spółkę Sasol Wax z tytułu okresu Schümanna jest nadmierna i może zniszczyć substancję gospodarczą tej spółki, chyba że spółka Sasol Ltd weźmie na siebie dobrowolnie ciężar grzywny, co prowadziłoby pośrednio do wzięcia przez nią odpowiedzialności z tytułu okresu Schümanna.
- 442 Tak więc Komisja naruszyła art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 oraz zasadę indywidualizacji kar. W konsekwencji skarżące wnoszą do Sądu o stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim Komisja nakłada w niej na spółkę Sasol Wax grzywnę przekraczającą górną granicę 10% obrotu zrealizowanego w 2007 r. przez H.O. Schümanna oraz grupę kontrolowanych przez niego spółek. W trakcie rozprawy skarżące złożyły alternatywny wniosek o obniżenie tej części grzywny, tak aby wyniosła ona nie więcej niż 10% obrotu spółki Sasol Wax.

- 443 Komisja twierdzi, że – jak wynika z orzecznictwa – przy ustalaniu górnej granicy 10% przewidzianej w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 powinna ona brać pod uwagę jednostkę gospodarczą, jaka istnieje w chwili wydawania zaskarżonej decyzji. Ponadto Komisja zwraca uwagę, że ani H.O. Schumann, ani spółka Vara nie są adresatami zaskarżonej decyzji, zatem chociażby z tego powodu nie może ona zastosować górnej granicy 10% do ich obrotu.
- 444 Zgodnie z orzecznictwem górna granica 10% obrotu dotyczy całkowitego obrotu danego przedsiębiorstwa, ponieważ tylko taki obrót stanowi informację na temat znaczenia tego przedsiębiorstwa na rynku i wpływu wywieranego przez nie na ów rynek (zob. ww. w pkt 227 wyrok w sprawach połączonych Cimenteries CBR i in. przeciwko Komisji, pkt 5022 i przytoczone tam orzecznictwo). Ponadto wspomniana górna granica służy w szczególności ochronie przedsiębiorstw przed nadmiernym poziomem grzywien, który mógłby zniszczyć ich substancję gospodarczą (ww. w pkt 271 wyrok w sprawach połączonych Tokai II, pkt 389; wyrok Sądu z dnia 13 lipca 2011 r. w sprawie T-138/07 Schindler Holding i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4819, pkt 193).
- 445 Wynika z tego, że cel, jakiemu służy górna granica 10%, może zostać osiągnięty jedynie wówczas, gdy ta górna granica jest wprawdzie stosowana do każdego adresata decyzji nakładającej grzywnę z osobna. Jedynie w przypadku, gdyby okazało się później, że w dniu wydania tej decyzji kilku adresatów tworzy przedsiębiorstwo będące podmiotem gospodarczym odpowiedzialnym za naruszenie podlegające karze, wówczas tę górną granicę można obliczyć na podstawie całkowitego obrotu tego przedsiębiorstwa, to znaczy uwzględniając wszystkie jego elementy razem. Jeżeli natomiast taka jednostka gospodarcza ulegnie w międzyczasie rozpadowi, każdy adresat decyzji ma prawo do zastosowania wobec niego omawianej górnej granicy indywidualnie (ww. w pkt 271 wyrok w sprawach połączonych Tokai II, pkt 390; wyroki Sądu z dnia 13 września 2010 r. w sprawie T-26/06 Trioplast Wittenheim przeciwko Komisji, niepublikowany w Zbiorze, pkt 113; z dnia 16 listopada 2011 r. w sprawie T-54/06 Kendrion przeciwko Komisji, niepublikowany w Zbiorze, pkt 92).
- 446 Po pierwsze, w niniejszej sprawie bezsporne jest, że w okresie Schümanna spółka HOS, której następczynią była Sasol Wax, nie stanowiła jednostki gospodarczej ze spółkami Sasol Ltd, Sasol Holding in Germany i Sasol Wax International. Jednakże w chwili wydania zaskarżonej decyzji spółka Sasol Wax wraz z pozostałymi skarżącymi tworzyła jednostkę gospodarczą.
- 447 Po drugie, należy zauważyć, że wyroki, na które powołuje się w swoich pismach Komisja (ww. w pkt 33 wyrok Sądu w sprawie HFB i in. przeciwko Komisji, pkt 528; wyrok z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie T-52/03 Knauf Gips przeciwko Komisji, niepublikowany w Zbiorze, pkt 353; ww. w pkt 271 wyrok w sprawach połączonych Tokai II, pkt 389), nie dotyczą sytuacji, w których w okresie trwania naruszenia spółka będąca za nie bezpośrednio odpowiedzialną nie tworzyła jeszcze jednostki gospodarczej ze spółkami dominującymi posiadającymi jej kapitał w chwili wydania decyzji. Z tego względu rozstrzygnięcia, które zapadły w tych wyrokach, nie mogą posłużyć za dokładny wzorzec w stanie faktycznym, który jest inny w tym najistotniejszym aspekcie.
- 448 Po trzecie, należy dodać, że jednym z pozytywnych skutków wynikających z zasady, zgodnie z którą bez względu na formalną odrębność dwóch spółek grzywny należy nakładać na zasadzie odpowiedzialności solidarnej na spółkę zależną i jej spółkę dominującą, które tworzą jedno przedsiębiorstwo (zob. pkt 31 i 36 powyżej), jest eliminacja ryzyka, że spółka mogłaby uniknąć grzywien lub doprowadzić do ich obniżenia, koncentrując niezgodną z prawem działalność w spółce zależnej, której obroty są niewielkie. Zasada, zgodnie z którą górną granicę grzywiny należy ustalać na podstawie całkowitego obrotu przedsiębiorstwa, może być postrzegana jako środek zapewniający taki skutek. Taki cel nie jest zagrożony przez zróżnicowanie górnej granicy grzywiny wymierzonej w odniesieniu do okresu naruszenia, który poprzedza utworzenie jednostki gospodarczej przez spółkę zależną uczestniczącą bezpośrednio w kartelu i jej spółkę dominującą posiadającą jej kapitał w chwili wydania decyzji Komisji, o ile aktywa spółki zależnej nie zostaną przekazane innym jednostkom gospodarczym w następstwie sprzedaży tej spółki i następnie po wykryciu kartelu.

- 449 Po czwarte, Komisja nie kwestionuje twierdzenia skarżących, zgodnie z którym z uwagi na to, że Sasol Wax nie ma możliwości zapłaty części grzywny z tytułu okresu Schümanna stanowiącej równowartość 22% jej rocznego obrotu, spółka holdingowa – Sasol Ltd powinna zapłacić za Sasol Wax część tej grzywny, to jest część przekraczającą górną granicę 10%, której Sasol Wax nie jest w stanie ponieść.
- 450 Po piąte, należy również podkreślić, że w okresie Schümanna spółki Sasol Wax International, Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd nie mogły czerpać korzyści z noszącej znamiona naruszenia działalności, ponieważ spółka Sasol Wax jeszcze do nich nie należała.
- 451 Po szóste, należy uwzględnić okoliczność, że w przepisach prawa krajowego z solidarną odpowiedzialnością za zapłatę grzywny nałożonej za naruszenie art. 81 WE łączy się przysługujące każdemu pozwanemu o zapłatę współdłużnikowi prawo żądania od pozostałych zapłaty części grzywny, którą za nich uiścił (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 11 kwietnia 2013 r. w sprawie C-652/11 P Mindo przeciwko Komisji, pkt 36, 37). W niniejszej sprawie skarżące powołują się właśnie na trudności w wytoczeniu powództwa regresowego przeciwko spółce Vara i H.O. Schümannowi, w sytuacji gdy Komisja nie nałożyła na nich kary, któremu to argumentowi Komisja nie zaprzecza.
- 452 Z tego względu nierówne traktowanie przez Komisję (zob. pkt 187, 197 powyżej), w połączeniu z nieustaleniem odrębnej górnej granicy w odniesieniu do części grzywny dotyczącej okresu Schümanna, może zwiększyć odpowiedzialność finansową spółek Sasol Wax International, Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd za naruszenie popełnione przez spółkę HOS. Część grzywny przewyższająca 10% obrotu spółki Sasol Wax ma bowiem zostać poniesiona przez jej spółki dominujące, podczas gdy nieobciążenie solidarną odpowiedzialnością spółki Vara i H.O. Schümanna może wpłynąć na ostateczny podział kwoty grzywny przez sądy krajowe ze szkodą dla skarżących, w szczególności dla trzech aktualnych spółek dominujących Sasol Wax.
- 453 Mając na względzie całość powyższych rozważań, Sąd stoi na stanowisku, że z uwagi na szczególne okoliczności sprawy należy ustalić górną granicę części grzywny nałożonej na spółkę Sasol Wax za naruszenie popełnione w okresie Schümanna na 10% jej obrotu w 2007 r. Ponieważ wyniósł on 308 600 000 EUR, część grzywny nałożonej na spółkę Sasol Wax za ten okres naruszenia ustala się na kwotę 30 860 000 EUR.
- 454 Ustalenie w ten sposób części kwoty grzywny nie przesądza o późniejszej ocenie Komisji co do znaczenia niniejszego wyroku w tym względzie.

2. W przedmiocie części drugiej zarzutu szóstego, opartej na braku odrębnego określenia górnej granicy grzywny w odniesieniu do okresu istnienia wspólnego przedsiębiorstwa, rozpatrywanej w związku z uwzględnieniem zarzutu pierwszego

- 455 Skarżące powtórnie podnoszą, że Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd nie mogą ponosić odpowiedzialności z tytułu okresu istnienia wspólnego przedsiębiorstwa oraz okresu Sasol. W związku z tym górna granica części grzywny odnoszącej się do tych okresów powinna zostać ustalona na 10% obrotu spółki Sasol Wax, a gdyby Sąd uznał, że spółki Schümann Sasol i Schümann Sasol International oraz spółki Sasol Wax i Sasol Wax International stanowiły jedną jednostkę gospodarczą w tych okresach – na 10% obrotu zrealizowanego w 2007 r. przez spółkę Sasol Wax International.
- 456 Jak wynika z analizy zarzutu drugiego, należy zgodzić się z zaskarżoną decyzją w zakresie, w jakim Komisja stwierdziła, że spółki Schümann Sasol i Schümann Sasol International, jak również będące ich następcami prawnymi spółki Sasol Wax i Sasol Wax International stanowiły jedną jednostkę gospodarczą.

- 457 Jednakże należy przypomnieć, że na podstawie wniosków końcowych dotyczących zarzutu pierwszego zaskarżona decyzja powinna zostać zmieniona w zakresie, w jakim Komisja przypisała spółkom Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd odpowiedzialność za naruszenie popełnione przez jedną jednostkę gospodarczą, którą tworzyły spółki Schümann Sasol i Schümann Sasol International.
- 458 W pierwszej kolejności należy zauważyć, że nałożona na spółki Sasol Wax i Sasol Wax International część grzywny dotycząca okresu istnienia wspólnego przedsiębiorstwa (179 657 803 EUR) znacznie przekracza 10% obrotu Sasol Wax International (480 800 000 EUR w 2007 r.).
- 459 W drugiej kolejności Komisja nie kwestionuje twierdzenia skarżących, zgodnie z którym z uwagi na to, że Sasol Wax International nie ma możliwości zapłaty całej grzywny z tytułu okresu istnienia wspólnego przedsiębiorstwa, spółka holdingowa – Sasol Ltd powinna zapłacić za tę spółkę część grzywny, to jest część przekraczającą górną granicę 10%, której nie jest w stanie ponieść Sasol Wax International.
- 460 W trzeciej kolejności należy uznać, że błąd w ocenie stwierdzony w ramach zarzutu pierwszego rzutuje na kwestię definicji przedsiębiorstwa, które było sprawcą naruszenia w okresie istnienia wspólnego przedsiębiorstwa. Poza tym aby przyjąć odpowiedzialność solidarną różnych spółek z tytułu naruszenia popełnionego przez spółkę Schümann Sasol, należy wcześniej stwierdzić, że w okresie popełnienia naruszenia spółki te stanowiły razem jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 81 WE. Ponieważ w niniejszej sprawie przedsiębiorstwo zostało błędnie zdefiniowane, nie można wykluczyć, że gdyby nie dopuszczono się błędów w ocenie, Komisja stwierdziłaby, że spółka Vara i H.O. Schümann ponoszą solidarną odpowiedzialność z tytułu naruszenia popełnionego bezpośrednio przez spółkę Schümann Sasol.
- 461 W czwartej kolejności, mając na uwadze orzecznictwo przytoczone w pkt 451 powyżej, Sąd stoi na stanowisku, że błędy w ocenie dotyczące definicji przedsiębiorstwa, które było sprawcą naruszenia w okresie istnienia wspólnego przedsiębiorstwa, w połączeniu z nieustaleniem odrębnej górnej granicy w odniesieniu do części grzywny dotyczącej tego okresu może zwiększyć odpowiedzialność finansową skarżących z tytułu naruszenia popełnionego bezpośrednio przez spółkę Schümann Sasol. Część grzywny przewyższająca 10% obrotu spółki Sasol Wax International ma bowiem zostać poniesiona przez jej spółki dominujące, podczas gdy nieobciążenie solidarną odpowiedzialnością spółki Vara i H.O. Schümann może wpłynąć na ostateczny podział kwoty grzywny przez sądy krajowe ze szkodą dla skarżących, a w szczególności dla spółek Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd.
- 462 Mając na względzie całość powyższych rozważań, Sąd stoi na stanowisku, że z uwagi na szczególne okoliczności sprawy należy ustalić górną granicę części grzywny nałożonej na spółki Sasol Wax i Schümann Sasol International za naruszenie popełnione w okresie istnienia wspólnego przedsiębiorstwa na 10% obrotu Schümann Sasol International w 2007 r. Ponieważ wyniósł on 480 800 000 EUR, część omawianej grzywny nałożonej na spółki Sasol Wax i Sasol Wax International zostaje obniżona do kwoty 48 080 000 EUR.
- 463 Ustalenie w ten sposób części kwoty grzywny nie przesądza o późniejszej ocenie Komisji co do znaczenia niniejszego wyroku w tym względzie.

3. W przedmiocie części kwoty grzywny odnoszącej się do okresu Sasol

- 464 Wreszcie jeśli chodzi o okres Sasol i odnoszącą się do niego część grzywny wynoszącą 71 042 197 EUR, Sąd – w ramach przysługującego mu nieograniczonego prawa orzekania – uważa, że z uwagi na wagę i czas trwania popełnionego naruszenia nałożona na skarżące kwota grzywny jest odpowiednia.

W przedmiocie kosztów

⁴⁶⁵ Zgodnie z art. 87 § 3 regulaminu postępowania przed Sądem w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań każdej ze stron Sąd może postanowić, że koszty zostaną rozdzielone albo że każda ze stron pokryje własne koszty.

⁴⁶⁶ W niniejszej sprawie trzy spośród siedmiu zarzutów podniesionych przez skarżące zostały uwzględnione, a kwota grzywny nałożonej na każdą z nich została znacząco obniżona. W związku z tym słuszna ocena okoliczności sprawy wymaga, aby Komisja pokryła własne koszty, jak również dwie trzecie kosztów poniesionych przez skarżące, które z kolei pokryją jedną trzecią własnych kosztów.

Z powyższych względów

SĄD (trzecia izba)

orzeka, co następuje:

- 1) **Stwierdza się nieważność art. 1 decyzji Komisji C(2008) 5476 wersja ostateczna z dnia 1 października 2008 r. dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 81 [WE] oraz w art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/39.181 – Woski do świec) w zakresie, w jakim Komisja Europejska stwierdziła w niej, że Sasol Holding in Germany GmbH i Sasol uczestniczyły w naruszeniu przed dniem 1 lipca 2002 r.**
- 2) **Wysokość grzywny nałożonej na Sasol Wax GmbH zostaje obniżona do kwoty 149 982 197 EUR, do zapłaty której zobowiązane są solidarnie po pierwsze Sasol Wax International AG – do kwoty 119 122 197 EUR, a po drugie Sasol i Sasol Holding in Germany – do kwoty 71 042 197 EUR.**
- 3) **W pozostałym zakresie skarga zostaje oddalona.**
- 4) **Komisja pokrywa własne koszty i dwie trzecie kosztów poniesionych przez Sasol, Sasol Holding in Germany, Sasol Wax International i Sasol Wax.**
- 5) **Sasol, Sasol Holding in Germany, Sasol Wax International i Sasol Wax pokrywają jedną trzecią własnych kosztów.**

Czúcz

Labucka

Gratsias

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 11 lipca 2014 r.

Podpisy

Spis treści

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu	2
1. Postępowanie administracyjne i wydanie zaskarżonej decyzji	2
2. Struktura grupy Sasol i spółki Vara oraz przypisanie w zaskarżonej decyzji spółkom dominującym odpowiedzialności za naruszenie	5
Przebieg postępowania i żądania stron	6
Co do prawa	6
1. W przedmiocie zarzutu pierwszego, opartego na błędnym przypisaniu spółkom Sasol Ltd, Sasol Holding in Germany i Sasol Wax International odpowiedzialności za naruszenie popełnione w okresie istnienia wspólnego przedsiębiorstwa	7
Uwagi wstępne	7
Zaskarżona decyzja	9
W przedmiocie dokonywanego w kontekście art. 81 WE rozróżnienia pojęcia kontroli i pojęcia rzeczywistego wywierania decydującego wpływu	11
W przedmiocie zasadności stwierdzenia Komisji dotyczącego przypisania spółkom Sasol Holding in Germany oraz Sasol Ltd odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez przedsiębiorstwo Schümann Sasol International	12
Zarząd przedsiębiorstwa Schümann Sasol International	14
Rola B.I.	15
Wpływ na decyzje zarządu przedsiębiorstwa Schümann Sasol International	17
Znaczenie zarządzania operacyjnego	19
Wnioski w przedmiocie zarządu przedsiębiorstwa Schümann Sasol International	20
Rada nadzorcza i walne zgromadzenie przedsiębiorstwa Schümann Sasol International	20
W przedmiocie rzeczywistego wywierania przez spółkę Sasol Holding in Germany decydującego wpływu na zachowanie przedsiębiorstwa Schümann Sasol International na rynku	21
Wnioski dowodowe skarżących	22
2. W przedmiocie zarzutu drugiego, opartego na błędnym przypisaniu spółkom Sasol Ltd, Sasol Holding in Germany i Sasol Wax International odpowiedzialności za naruszenie popełnione w okresie Sasol ..	22
W przedmiocie części pierwszej, opartej na naruszeniu prawa poprzez przypisanie spółce dominującej naruszenia popełnionego przez jej spółkę zależną wyłącznie na podstawie domniemania wynikającego z faktu posiadania całości kapitału	22
W przedmiocie części drugiej, opartej na błędnym jakoby stwierdzeniu, że domniemanie nie zostało obalone	24

W przedmiocie zaskarżonej decyzji	24
Uwagi ogólne	25
W przedmiocie zarządzania operacyjnego spółką Sasol Wax	26
W przedmiocie strategicznych decyzji handlowych	27
W przedmiocie niewzruszalności domniemania	28
Wnioski	28
Wnioski dowodowe skarżących	29
3. W przedmiocie zarzutu trzeciego, opartego na braku odpowiedzialności solidarnej spółki Vara w okresie Schümanna oraz w okresie istnienia wspólnego przedsiębiorstwa	29
4. W przedmiocie zarzutu czwartego, opartego na błędnym określeniu kwoty podstawowej grzywny	32
W przedmiocie części pierwszej, opartej na braku ważnej podstawy prawnej zaskarżonej decyzji	32
W przedmiocie części drugiej, opartej na błędnym doliczeniu do obrotu grupy Sasol wartości sprzedaży mikrowosków	35
W przedmiocie zasad oceny dowodów	35
W przedmiocie zaskarżonej decyzji i oświadczeń uczestników kartelu	39
W przedmiocie podnoszonego braku porozumienia w sprawie cen mikrowosków	39
W przedmiocie dowodów z dokumentów dotyczących mikrowosków	40
W przedmiocie pozostałych argumentów podniesionych przez skarżące	42
W przedmiocie części trzeciej, opartej na błędach w obliczeniu kwoty podstawowej grzywny w odniesieniu do gaczu parafinowego	44
W przedmiocie uczestnictwa skarżących w części naruszenia dotyczącej gaczu parafinowego w okresie od dnia 30 października 1997 r. do dnia 12 maja 2004 r.	44
W przedmiocie nieproporcjonalności mnożnika 15% zastosowanego do obrotu uzyskanego ze sprzedaży gaczu parafinowego	50
W przedmiocie części czwartej, opartej na braku zróżnicowania kwoty podstawowej grzywny w zależności od różnych okresów uczestnictwa poszczególnych spółek w kartelu	51
5. W przedmiocie zarzutu piątego, opartego na błędnym przypisaniu grupie Sasol roli przywódcy	54
W przedmiocie zaskarżonej decyzji	54
W przedmiocie stosownego orzecznictwa	56
W przedmiocie wypełnienia obowiązku uzasadnienia odnośnie do twierdzenia o przypisaniu grupie Sasol roli przywódcy	57
W przedmiocie oceny co do istoty materiału dowodowego zgromadzonego przez Komisję na poparcie wniosku o przywódczej roli grupy Sasol	58

W przedmiocie jakoby nadmiernego, nieproporcjonalnego i dyskryminującego podwyższenia kwoty podstawowej grzywny o 50% ze względu na rolę przywódcy	61
6. W przedmiocie zarzutu siódmego, opartego na zaniechaniu przyznania grupie Sasol całkowitego zwolnienia z niektórych części grzywny	63
W przedmiocie części pierwszej, dotyczącej spotkań technicznych sprzed 2000 r.	63
W przedmiocie części drugiej, dotyczącej podziału rynków i klientów	65
W przedmiocie nieograniczonego prawa orzekania oraz w przedmiocie określenia ostatecznej kwoty grzywny	66
1. W przedmiocie części pierwszej zarzutu szóstego, opartej na braku odrębnego określenia górnej granicy grzywny w odniesieniu do okresu Schümanna	66
2. W przedmiocie części drugiej zarzutu szóstego, opartej na braku odrębnego określenia górnej granicy grzywny w odniesieniu do okresu istnienia wspólnego przedsiębiorstwa, rozpatrywanej w związku z uwzględnieniem zarzutu pierwszego	68
3. W przedmiocie części kwoty grzywny odnoszącej się do okresu Sasol	69
W przedmiocie kosztów	70